

Llibre

Blanc

Llibre Blanc
dels Centres i Instituts
d'Estudis de Catalunya

Direcció d'Antoni Gavaldà

COORDINADORA DE CENTRES D'ESTUDIS DE PARLA CATALANA

**LLIBRE BLANC
DELS CENTRES I INSTITUTS
D'ESTUDIS DE CATALUNYA**

DIRECCIÓ D'ANTONI GAVALDÀ

**COORDINADORA DE CENTRES D'ESTUDIS
DE PARLA CATALANA**

© Coordinadora de Centres d'Estudis de Parla Catalana

I.S.B.N.: 84-600-9506-1

Depósito Legal: Z-3057-98

Imprime: INO Reproducciones, S. A.

Ctra. Castellón, km 3,800 - 50013 Zaragoza

ÍNDIX

Presentació	5
1. Els Centres d'Estudis i la seva raó de ser	9
2. La justificació d'un Llibre Blanc sobre els Centres d'Estudis de Catalunya	23
3. Com s'ha realitzat l'enquesta: procés i evolució	31
4. Resultats de l'enquesta i valoracions	33
4.1. L'origen de les entitats i vinculacions	33
4.2. Característiques dels Centres d'Estudis de Catalunya: nivell d'infraestructures i funcionament intern	42
4.3. Què fan aquestes entitats (activitats, publicacions)	55
4.4. Com i amb qui es relacionen els Centres d'Estudis	68
4.5. El finançament i la subsistència dels Instituts d'Estudis	80
5. Panoràmica actual dels Centres d'Estudis de Catalunya.....	91
6. El futur proper dels Centres d'Estudis: vies i actuació	105
Apèndix	
1. L'enquesta.....	111
2. Fitxa breu dels Centres o Instituts d'Estudis de Catalunya en què s'ha basat la Coordinadora de Centres d'Estudis de Parla Catalana per a la realització del Llibre Blanc.....	117
2.1. Província de Tarragona.....	117
2.2. Província de Barcelona	122
2.3. Província de Lleida.....	130
2.4. Província de Girona.....	133

PRESENTACIÓ

Els centres i instituts d'estudis es mouen. Des de fa uns quatre anys, aquestes associacions sense ànim de lucre que conformen la societat civil articulada i que vetllen pel coneixement, conservació i difusió del nostre patrimoni, han decidit aplegar esforços i coordinar-se per tal d'aconseguir una millor eficiència dels seus escassos recursos. Així mateix, els centres i instituts d'estudis demanen el reconeixement públic que es mereixen. L'agregació de les diferents activitats desenvolupades al llarg d'un any pels centres i instituts d'estudis, publicacions, exposicions, xerrades, campanyes de conservació i recuperació, etc, etc, és suficientment voluminosa i important com per afirmar que, segurament, poques institucions públiques o privades assoleixen uns nivells d'activitats semblants. A més, la implantació dels centres i instituts d'estudis arreu el territori, actuant arreu dels pobles i comarques dels Països Catalans a través dels seus ciutadans de forma voluntària, permet afirmar que els nivells d'eficiència i de productivitat assolides, són certament envejables.

Tot el potencial descrit anteriorment, però, manifesta certes disfuncions i insuficiències, d'altra banda inherents a la mateixa gènesi dels centres i instituts d'estudis, derivades de l'aïllament i la diversitat. Conscients d'això, els centres i instituts d'estudis van decidir aplegar-se a través de la Coordinadora de Centres d'Estudis de Parla Catalana el 1994. D'aquesta manera, els centres i instituts d'estudis han creat un marc estable de relacions que té la missió d'optimitzar els recursos, intercanviar experiències i projectar les seves activitats i inquietuds de forma agregada sobre el territori. Alhora, la Coordinadora de Centres d'Estudis de Parla Catalana, té l'objectiu

de racionalitzar les seves relacions amb els diferents nivells de l'administració, respectant en tot cas la sobirania dels seus membres.

Una de les primeres activitats dels centres i instituts d'estudis a través de la Coordinadora ha estat la d'estudiar-nos a nosaltres mateixos mitjançant un exercici introspectiu d'anàlisi de la nostra realitat. S'imposava per tant, la realització del Llibre Blanc dels Centres i Instituts d'Estudis, com a pas previ per a conèixer la nostra realitat, que s'ha desvelat rica i plural. El Llibre Blanc, coordinat i redactat per Antoni Gavaldà, és una radiografia força precisa i actualitzada de la vida i el tarannà dels centres i instituts d'estudis de Catalunya, i ha de servir com a instrument d'actuació i divulgació. Les exigències d'operativitat han aconsellat que el camp d'estudi se cenyeixi a l'àmbit de Catalunya, quedant per a una altra ocasió l'estudi de la realitat dels centres i instituts d'estudis dels àmbits dels Països Catalans.

Per acabar, només em resta agrair a tots els centres i instituts d'estudis la seva confiança i entusiasme en el projecte, reconèixer a totes aquelles persones que han col·laborat en l'elaboració del Llibre Blanc el seu esforç, i donar les gràcies a les institucions públiques per la seva confiança i ajut econòmic. Gràcies a tots plegats per fer possible que aquest estudi sigui una realitat. Esperem que amb la claror que aporta aquest estudi sobre els centres i instituts d'estudis es pugui encetar una nova etapa marcada per l'entusiasme de fer millor les coses. Així mateix, esperem que l'evidència dels resultats permeti el reconeixement que ens pertoca.

Santi Ponce Vivet

President de la Coordinadora de
Centres d'Estudis de Parla Catalana

Antoni Gavalrà Torrents (Vallmoll, 1950), doctor en Història per la Universitat de Barcelona, és alhora mestre i llicenciat en Filologia Catalana. En l'actualitat és professor a la Universitat Rovira i Virgili, a Tarragona, a la Facultat de Ciències de l'Educació i Psicologia, a l'àrea de Didàctica de les Ciències Socials. A Valls, la seva ciutat de residència, ha participat en diverses entitats culturals, destacant la seva tasca de president de l'Institut d'Estudis Vallencs (IEV) en el moment que l'entitat es col·locà com a una de les principals del país, essent a l'actualitat secretari de la Fundació Ciutat de Valls. En l'àmbit editorial ha estat i és fundador o membre del consell de redacció de revistes d'història i de didàctica a Valls, Tarragona, Barcelona i Madrid. En la seva vessant de recerca ha publicat en revistes especialitzades i en obres col·lectives, i en la de divulgació en llibres d'ensenyament al país i a Espanya. Els seus temes preferents de recerca i divulgació són referits a didàctica de les diverses disciplines socials, a història de l'ensenyament, a sindicalisme, a moviments socials, a política i a agricultura. D'entre la seva obra cal destacar la participació didàctica a la col·lecció de l'Editorial Bruño en llibres de text en totes les llengües de l'Estat. La seva tesi *L'associacionisme agrari a Catalunya. El model de la Societat Agrícola de Valls (1888-1988)* - IEV, 1989 - ha estat punt d'arrencada obligada de molta obra posterior sobre temàtica cooperativista.

1. ELS CENTRES D'ESTUDIS I LA SEVA RAÓ DE SER

Acotar i valorar la tasca dels Centres o Instituts d'Estudis que operen al territori de Catalunya, i veure'n el poc o molt que han aportat a l'entramat de la xarxa social i cultural del país és una feina que s'havia de realitzar, en reflexió. Ara, aquí, s'hi vol incidir de forma comprensiva, amb la inequívoca finalitat de radiografiar el present i, sobretot, per dissenyar actuacions de futur, per mirar d'avançar correctament en la via adequada, atès que hi ha implicades moltes persones, des de científics uns, aficionats els altres, fins a la mateixa xarxa de la societat civil que li dona suport i raó de ser. Tanmateix, cal tenir present, que l'operativitat efectiva i real és una de les finalitats d'aquestes entitats, motiu per què l'intent de trobar el nord al qual es pretén arribar, és una de les empreses que cal definir per evitar-ne el desencís o per evitar emprendre vies discordants.

Un dels aspectes en què convé moure'ns amb claredat, significarà definir què és un Centre d'Estudi. Definir què és un Institut d'Estudi o Centre d'Estudi, terminologia que ja des d'ara entenem totalment com a sinònima, és complexa. I ho és per dues circumstàncies, relligades.

Un fet que hi influeix és la cronologia, o sigui el moment en què va ser creada l'entitat, ja que no és el mateix la filosofia en què van sorgir els primers centres durant el franquisme que els que suraren en períodes reculats del mateix sistema, diguem-n'hi el segon esglaió, o fins i tot els centres que s'hi van afegir en democràcia, que serien els tercers en complements del sistema.

Mentre els primers van ser creats a l'empara d'organismes oficials, amb la clara voluntat de donar escalf a l'alta cultura provincial, i n'és un fet evident que només es creessin a les capitals provincials, els segons, els centres creats a poblacions mitjanes de Catalunya, que sorgiren a partir dels anys quaranta, cinquanta i seixanta tenien

ja, indiscutiblement, un aire diferent, basat en la recerca de la defensa de la identitat cultural pròpia de la zona de creació, per evitar que aquesta quedés difuminada, aigualida, i no es perdés enmig de l'abulia administrativa. El tercer gruix de centres, nascuts en democràcia, presenten òbviament un planteig de sortida que els ha fet ser diferents, encara que no diferenciats, ja que un cop consolidat el sistema democràtic, han irromput per millorar o donar sortida a grups potents o minoritaris de persones que han apostat per atansar la cultura que generen, a capes de la població properes.

Una segona particularitat que fa difícil la percepció de definir què és un Centre d'Estudis ve motivat per l'amplitud de les seves finalitats. Centrant-nos només en dues apreciacions, podem veure que uns centres s'han caracteritzat per ser vehiculadors de propostes múltiples, incardinant-se de ple en la vessant de diverses disciplines científiques, convertint-se quasi en allò que entenem com un ateneu. D'altres instituts, en canvi, han acotat, voluntàriament, el seu espai d'actuació, basat, preferentment, en temàtica humanística, i en segona mesura, en aportacions de les ciències experimentals, dominant més el gruix dels primers que el dels segons.

Sigui com sigui, els centres són aquí, i d'ells ens interessa més el contingut que la forma, per la qual cosa entenem que aquestes ratlles precedents demostren un signe de la vitalitat associativa, diferenciada i alhora complementària, en honor de vertebrar el teixit social i cultural del país.

En conseqüència, podrem definir ja un Centre d'Estudi, per entendre'ns més bé d'ara en endavant. Resseguirem dues definicions ja publicades. Una és la que aportà el mateix Departament de Cultura de la Generalitat en la Guia dels Centres d'Estudis de Catalunya¹ (Barcelona, 1987, pàgs. 9-10). En síntesi deia que un

1. *Guia dels Centres d'Estudis de Catalunya*. Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya. Lleida, 1987.

Centre d'Estudis era una "... relació d'institucions de variada tipologia –tant pel seu origen com per la seva organització i funció– que arreu del nostre país, i dins el seu àmbit propi d'actuació territorial, tenen com a característica comuna l'agrupament de persones interessades en l'estudi dels diversos aspectes que configuren la seva realitat local o comarcal, incidint, especialment, en aquells de tipus històric o geogràfic, i en la seva difusió a la societat a través de les corresponents publicacions periòdiques”.

Una segona visió concreta de Centre d'Estudis o Institut d'Estudis, la trobem seguint la definició del Diccionari d'Història de Catalunya², d'Edicions 62 (Barcelona, 1992, pàgs. 232-233) on s'hi escriu que "... és l'agrupació d'estudiosos organitzada d'una localitat, contrada, comarca o de demarcacions més àmplies amb la finalitat de fomentar i promoure estudis sectorials o globals del seu àmbit d'influència en relació als vessants generals de recerca i la seva posterior divulgació per mitjans orals, escrits o àudio-visuals”.

Ambdues definicions ens marquen concrecions irrenunciabls per a la comprensió efectiva dels diversos Centres d'Estudis. En comentaren tres que creiem que són el paradigma de la filosofia d'un Centre d'Estudis:

1. Reunió de persones interessades en l'estudi de les peculiaritats locals o comarcals. Evidentment, aquesta premissa és una condició sine-quanton, indefugible. La virtut de fer-ho persones interessades implica que sota un cúmul d'interessos semblants, basat en l'època històrica o el període cronològic que s'agafi de mostra i en la temàtica científica que es cregui adient, hi pugui haver un debat i diàleg intel.lectual que ajudi a avançar i reflexionar sobre idees científiques en una mateixa línia o en unes altres de divergents.

2. Diccionari d'Història de Catalunya. Edicions 62. Barcelona, 1992.

2. Fomentar i promoure recerques. Evidentment, estem davant d'un enfocament obert, ja que per aquesta premissa s'hi poden involucrar tant persones que generen recerca com d'altres que la promouen, la qual cosa configura que un Centre d'Estudis sigui un camp de treball variat, on la participació personal és benvinguda i agraïda. La simbiosi d'ambdós models marca que s'estableixi un contacte intel·lectual entre persones que participen activament de la recerca o de la difusió, qüestió que ajuda a la comprensió i a bastir una autèntica xarxa social articuladora en la vessant cultural.

3. El tercer eix es refereix a la divulgació. Cal entendre-la com la tasca de fer arribar el producte produït pel científic del Centre d'Estudis a la massa poblacional a qui pot interessar. Com que tota gestació de l'obra mai no és individual sinó compartida, els integrants d'un Centre d'Estudis vetllen perquè el producte surti al mercat en les millors condicions.

A aquesta consideració general sobre els Instituts d'Estudis cal afegir la particularitat i la peculiaritat implícita de cadascun. Alguns s'han convertit en l'eix aglutinador de la realitat local o comarcal –segons el seu àmbit d'influència– en el camp de la recerca i divulgació, d'acord amb les competències que li ha atorgat l'administració propera amb la qual té més entesa, entengui's ajuntament o darrerament consells comarcals, i també en funció del gruix de col·laboradors que aconseguix atreure. D'altres, bo i anant sense el coixí protector de les administracions, ja sigui perquè no l'han aconseguit, o bé perquè volen subsistir de forma més independent, han mantingut i mantenen un nivell d'activitat que ve a corroborar la màxima que la tenacitat de la raó guanya a la direcció guiada i paternal del cofoisme.

A aquestes consideracions caldria afegir els precedents llunyans dels Centres d'Estudi. Aquests, encara no amb aquest nom, i revisant un període cronològic que abastés només el segle XIX, serien les entitats culturals en sentit ampli que durant el període de la

Renaixença optaren per abraçar estudis locals de caire naturalista, com una secció més de l'entitat que les aixoplugava. Destacaren en aquest camp d'estudi les topografies mèdiques amb magnífics detalls d'història de la vida del moment, tot, però, amarat d'un caire més descriptiu que interpretatiu, d'estructura positivista.

Un pas modest –i ahora important– per a la divulgació es produí a finals del segle XIX i començaments del segle XX quan els estudiosos de tendència local i comarcal s'agruparen a redós de revistes –seria el cas, per posar-ne un exemple paradigmàtic, de la *Revista de Girona*– o de periòdics locals, els quals incidiren en seccions especialitzades o bé en monogràfics sobre determinades qüestions. La primera expansió de mostrar allò que convenia divulgar, era un fet. L'excursionisme va ser, nogensmenys, un segon revulsiu més que afavorí la coneixença i difusió d'estudis del país.

El salt qualitatiu va ser, tanmateix, la primacia moral que va agafar l'Institut d'Estudis Catalans, amb seu a la capital catalana, en la segona dècada del segle, el qual aglutinà d'altres entitats donant-los un caire més acadèmic. Aquesta empemta, derivada del seny ordenador de la Mancomunitat de Catalunya, implicà que algunes poblacions catalanes, en el curs dels anys, disposessin d'una monografia escrita per l'erudit local o pel capellà, aspecte que continuà en el període republicà de pre-guerra. Aquestes monografies, força fidels a postulats descriptius, incorporaven temàtiques de ciències experimentals amb d'altres referents històricogeogràfics, sense descurar sovint, apartats de poesia historicista referida a la població. Aquestes monografies, àmpliament superades en la major part dels casos en el curs dels anys, significaren el precedent científic en l'ateratge de la història local, de la divulgació semierudita, de la recerca d'agafar la població com a centre en tots els seus aspectes. I són, en molts casos, un referent del que després, en el curs dels anys, editaren els Centres o Instituts d'Estudi. El corrent de la Geografia Regional francesa n'havia estat la guia, el qual a Catalunya arrelà, almenys per aquesta mena d'estudis.

La guerra d'Espanya trencà aquest procés, per motius obvis, i a la postguerra, s'estroncà aquesta línia que tants fruits començava a donar. Llavors va ser quan la mateixa cultura oficial esca de règim implantà com taques d'oli Centres d'Estudis idèntics a les capitals de província de tota Espanya, per allò de la frustant igualtat orgànica que tant agradava al sistema franquista, aspecte que també incidí a Catalunya. Inicialment, aquests centres, dirigits i fins i tot manipulats per personatges afins a la corda dictatorial, poca cosa van realitzar per innovar, però, entre les persones que s'hi involucraren n'hi hagué de tendència erudita localista, que captaren en la seva pròpia pell que l'adaptació per a poder investigar i publicar, sense massa entrebancs, passava per escriure en castellà, generalment d'èpoques remotes, sobretot medieval o de prehistòria i època antiga, si ens cenyim només a parlar de temàtica històrica. Aquest entrebanc significà que el teixit de producció de recerca i editorial catalanesca quedés alentit en el millor dels casos, o fins i tot eixorc en el pitjor dels estadis, en els moments més crus del sistema.

Aquesta darrera fase quedà superada quan sorgiren centres locals en algunes poblacions grans i mitjanes de Catalunya, més per l'empenta de persones sensibles al fet cultural que no pas gràcies a les facilitats donades des de l'administració. Foren centres que en alguna mesura aplicaren l'esperit de la resistència, captant el desert cultural que planava per sobre el país, per raó de la deixadesa i en alguns casos de la inoperància de les autoritats locals i provincials. Aquest sorgiment d'Instituts i de fundacions dels anys 1950 i 1960, significà que al lloc on s'implantaren, la llavor generalment fructificà modestament, i que quan vingué la represa de creació de Centres d'Estudis, aquests Instituts marcaren en bona part la guia, la referència i el viarany per on discórrer els que qualificàvem de tercera fornada o de l'eclosió.

A aquesta circumstància s'hi afegí el moviment ciutadà de correcció de transmissió que s'autotitulà les Assemblees Intercomarcals d'Estudiosos, reunió científica que tenia –i té lloc– de manera itine-

rant per diversos indrets del país, prèvia sol·licitud i acceptació per la permanent. El seu sorgiment, el 1950, implicà com a aspectes rellevants, reconèixer la descurança de l'administració, i el més greu, de la mateixa Universitat, –qualificada, per aquest gruix de persones, de forma general, com a burocratitzada i espanyolista– aliena als erudits i als estudis locals.

El propulsor de les assemblees, Josep Iglésies, ajudat per una comissió permanent que es reunia al seu domicili particular de Barcelona, engegà la primera a Martorell. La convocatòria tenia un component molt clar que era ni més ni menys de procurar que la recerca i la catalanitat no quedessin engolides per l'estructura franquista. En la segona Assemblea, celebrada el 1953 a Santes Creus, s'hi incorporà el seminari d'història de la Facultat de Filosofia i Lletres de la Universitat de Barcelona, que dirigia Jaume Vicens Vives, tot i que la flor no va fer estiu, ja que en el curs dels anys la Universitat se'n desvinculà, motiu pel qual la recerca que en feien els estudiosos locals es va poder interpretar com a motiu d'abandó per l'acadèmia, o com a inoperància d'una Universitat malaltissa, i en conseqüència insensible a la realitat circumdant.

A la novena convocatòria de les Assemblees es va prendre l'acord de donar una periodicitat anual a les reunions, aspecte que s'ha conservat fins avui, amb alts i baixos. Aquest moviment cristalitzà en empreses de més envergadura per on havia passat l'Assemblea. Alguns dels grups que les havien organitzades, en el curs del temps s'articularen en Centre d'Estudis.

Amb l'entrada a la pre-democràcia i a la democràcia els Instituts d'Estudis proliferaren. Als provincials i als de la segona etapa sorgits en la descomposició de la dictadura s'hi vehicularen els flamants centres. S'ha escrit bastant sobre aquest fenomen i, en general, s'estaria d'acord que el moviment d'eclosió va aparèixer per tres fenòmens del tot interrelacionats:

– A la circumstància de demanda de la població de més coneixença dels seus espais, entesos en sentit ampli. Això implicà que des de certs poders locals sorgits de les urnes es valorés, com no s'havia fet mai, la pertinença a una localitat, a una zona, a una comarca, a un país. Conseqüentment, el seu ajut més moral que material –modest o parcialment generós– implicà que es fomentés l'articulació dels estudiosos que hi havia a la zona, directament o indirecta.

– Una segona conclusió que s'accepta també com a força definidora va ser el mateix component humà, o sigui la fornada d'estudiants universitaris que havien cursat carreres de Ciències Socials –i també de Ciències Experimentals–, entenen majoritàriament els que havien estudiat Geografia i Història, sense descuidar-ne d'altres com seria la Sociologia, l'Economia, l'Antropologia, la Política i l'Art. Aquest gruix de nous llicenciats, àvids de cultura local sovint postergada des de l'escola i l'institut d'ensenyament, articularen un moviment de recerca per al país que resultà imparable. Com a conseqüència aparegueren Centres d'Estudis locals en poblacions on eren totalment necessaris, i fins i tot en indrets de poc gruix poblacional.

– I un tercer aspecte que es detecta també com a definitori, el presentà la Universitat quan s'adonà, finalment, que els estudis locals eren una bona base d'aprenentatge de recerca, una bona escola de futur per entendre els perquè de la ciència. Llavors es va poder comprovar la paradoxa que malgrat que no hi havia cap àrea d'ensenyament amb aquesta definició, els treballs que es generaven tenien la necessitat de sortir al mercat, aspecte que una Universitat poc àgil administrativament, no va saber resoldre. En aquest moment l'entrada en escena de Centres d'Estudis va permetre publicar tesines i tesis doctorals, senceres o fraccionades, incrementant-se per aquesta via la posada en marxa de nous Centres.

En aquest context de redreçament cultural del país, la Generalitat de Catalunya, a través de la Conselleria de Cultura i per media-

ció d'aquesta el servei d'Arxius, va ser qui va articular el moviment de recollida de peticions d'ajuts per a publicacions de llibres i revistes. Era un aspecte nou. En un intent de discutir la problemàtica oberta es van convocar i realitzar dues reunions dels instituts catalans amb un caire més informatiu que decisor –i en alguns casos de reprovació del model que havia articular la Generalitat–, en la dècada dels vuitanta.

Les dues trobades, celebrades a la província de Tarragona, a l'Espluga de Francolí i a Valls, respectivament, van ser la posada en marxa de la nova estructura associativa. El moviment era imparabile. Es trobava en la fase de la conjuntura que en el curs dels anys arribaria a fites més altes, al de l'estructura.

Com a resultat de l'empenta que sorgia amb força es promogueren dues activitats, inicialment separades l'una de l'altra com corresponia a un país en construcció, però en perfecta simbiosi d'objectius. Una fou la que va endegar el mateix Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya, publicant el 1987 la *Guia dels Centres d'Estudis de Catalunya*, ja apuntada pàgines abans. A partir d'aquesta Guia, la primera que es feia des del govern català –i la darrera, alhora–, la Conselleria i la mateixa societat va poder adonar-se del contingut de Centres que hi havia al país i de les diverses panoràmiques de funcionament que tenien. A la *Guia* van aparèixer 62 entitats que van ser considerades Centres d'Estudis pel servei d'Arxius, les quals, previsiblement estaven subjectes a rebre subvencions per publicacions, seguint una normativa paternalista, gens clara, que hi havia redactada –o millor pactada– fins aquell moment. La subvenció, en segons quins casos, depenia més de la connexió personal que de l'esperit d'ajuda que li corresponia realitzar al servei d'Arxius. En desgreuge del conjunt del moviment dels Centres d'Estudis i del mateix servei d'Arxius cal assenyalar que es trobava a les beceroles de l'organització, i que la línia de treball era novíssima i sense precedents històrics.

La *Guia* va ser una bona eina. Per primera vegada, i després de les trobades ressenyades se sabia la realitat dels Centres d'Estudis del territori. Les 62 entitats van ser disseccionades a partir d'una breu fitxa tècnica i de tres aspectes de fonts tractats més àmpliament: una ressenya històrica, l'organització i les activitats, i un darrer apartat de publicacions. En aquest cens s'hi podia observar, mirant els presidents de les entitats, que al costat de persones escollides n'hi havia altres de caire institucional com el regidor de cultura o l'alcalde de la població on havia sorgit el centre o el mateix capellà il·lustrat que hi exercia un càrrec de junta, si és que no n'era el mateix president.

Quasi paral·lel amb el temps cronològic a la publicació de la *Guia* sortia el que ha estat el focus d'irradiació i d'intercanvi més important de resultats investigadors dels Centres d'Estudis a nivell de Catalunya i d'altres indrets de parla catalana, en base de publicació. Ens referim, òbviament, a la publicació del bimensual *Plecs d'Història Local*, incorporat dins de la revista d'història de més solera i tradició de Catalunya, *L'Avenç*.

El febrer del 1986 amb l'aparició del primer número, a la presentació, s'hi anunciaven alguns dels perquès de la sortida. S'hi deia que "... en els darrers anys, a casa nostra, assistim al renaixement i a la renovació dels estudis d'àmbit local i comarcal. Si en els anys de la Renaixença aquest fenomen es vinculà a la represa cultural del país [...], avui la creació de Centres d'estudis i Arxius locals arreu de Catalunya, és una de les manifestacions més reeixides de l'emergència d'una nova cultura democràtica". S'hi afegia, tanmateix, que convenia estendre el nivell de connexió de la recerca, la qual s'hi indicava que "... tot i essent rigorosa científicament i innovadora, no aconsegueix superar les condicions d'aïllament en què ha estat concebuda, i esdevé fragmentària". Finalment, sentenciava que l'ajut de la Diputació de Barcelona, la qual oferia el patrocini d'aquestes pàgines complementàries a *L'Avenç*, es proposava les següents fites, a l'iniciar la publicació:

- “facilitar la comunicació entre els investigadors de tota Catalunya”,
- “estimular la coordinació d’aquells que treballen camps comuns”,
- “afavorir la difusió de les diverses experiències que els Centres i altres institucions tirin endavant des de les seves comunitats”, i
- “donar a conèixer a nivell nacional aquells treballs i experiències més notables”.

Era, evidentment, un rosari d'intencions, les quals vistes en la perspectiva de les més de 1000 pàgines publicades al llarg d'aquests darrers onze anys han significat que els objectius s'han complert amb escreix.

Plecs d'Història Local ha estat doncs, una revista clau, encarada als Instituts d'Estudi, en la que ha primat la discussió metodològica, el debat argumental de línies de treball, l'aportació innovadora des de comarques, i, sobretot, la difusió d'alt nivell. Els Centres d'Estudi són el que són i començaren a tenir un grau de coneixença acceptable a partir de *Plecs*, i aquest és un aspecte que volem ressaltar.

Un pas que es pot seguir a través de *Plecs* el representà el debat respecte l'articulació de la federació o unió dels Centres d'Estudis en un àmbit més global. Els articles que s'hi troben a inicis de la dècada dels noranta començaren a sedimentar els primers passos de com havia d'anar la futura i encara hipotètica relació dels Centres d'Estudis entre ells. Sobre la línia argumental de la necessitat de conèixer-nos més, el bimensual optà per donar cabuda a un seguit d'articles i opinions en els quals s'apostava per la necessitat d'unió. Era el moment en què, si aquesta experiència es consolidava, els Centres d'Estudis farien un pas endavant respecte a futurs compromisos que el temps segur els portaria, tot i que no es veia ben clar quins serien.

La maduresa d'alguns Centres d'Estudi implicà que se celebrés el I Congrés de Centres d'Estudis de Parla Catalana, a Lleida, el 1991, convocat per onze entitats. Una de les ponències defensava que es constituís una Associació de Centres d'Estudis de Parla Catalana. Aquesta plasmació en el fòrum més sensible d'aquell moment seria un de tants embrions per a la creació de la referida Coordinadora, articulant-se definitivament a la reunió constitutiva de Vic, en la qual es concretà el present i es dissenyà el futur que seguiria la nou-nada entitat. Parlar dels anys noranta seria recensionar una història periodística molt recent, però tot i així cal veure que la consolidació de la Coordinadora ha esdevingut una realitat, amb dues seus estables -l'Institut d'Estudis Ilerdencs, a Lleida, i l'Institut Universitari d'Història Jaume Vicens i Vives, de la Universitat Pompeu Fabra, a Barcelona. El primer, indiscutiblement l'avanzada de centres del país, apostà per un projecte vertebrador posant-hi esforç, voluntat d'acció i mitjans perquè la consolidació esdevingués efectiva; el segon, relligà l'esperit dels dos noms que du, en els sentit de la creença que Catalunya és quelcom més que Barcelona i que la comarcalització s'havia de demostrar actuant, i no tant, només parlant.

La Coordinadora de Centres d'Estudis de Parla Catalana ha representat el resultat a la tenacitat i a l'esforç de molts directius de diversos centres que han passat per la junta. És difícil, avui, d'avançar-ne el balanç pels pocs anys de vida de l'entitat, però s'ha comprovat que les barreres de l'intercanvi han caigut esmicolades en ares a una difusió cultural i d'interconnexió, d'ajuda a donar i a rebre informació i, sobretot, a resoldre problemes de futur en una societat canviant que esquartera situacions obsoletes i poc consolidades.

La prova efectiva de funcionament coordinat es detectà quan darrera del fet de la creació es convocà el I Congrés de la Coordinadora de Centre d'Estudis, al que ha seguit, un segon, tots d'àmbit científic. El primer se celebrà el 1994 a l'Institut d'Estudis Ilerdencs, monogràfic entorn el tema "Moviments socials i dinàmica associativa", organitzat per la Coordinadora, col.laborant-hi espe-

cialment la Fundació Pública Institut d'Estudis Ilerdencs, patrocinant-ho la Fundació Enciclopèdia Catalana, i amb el suport de la Generalitat de Catalunya, l'Institut Universitari d'Història Jaume Vivens i Vives de la Universitat Pompeu Fabra, el Centre d'Història Contemporània de Catalunya, l'Associació d'Arxivers de Catalunya, el Servei Bibliogràfic d'Història Local de Catalunya de la Universitat Autònoma de Barcelona i la Societat Catalana d'Estudis Històrics. Era el bateig d'una feina coordinada, ben travada. El segon, s'ha celebrat a Palma de Mallorca, el 1997, sota el títol de "Franquisme i transició", amb el suport explícit de l'Institut d'Estudis Baleàrics, l'Institut d'Estudis Ilerdencs i les institucions de l'Illa, polítiques i universitàries.

Tanmateix, *Plecs d'Història Local*, en el seu número 50 i amb una mena de balanç titulat "50 tombs amb la història local" s'explaiava en aquesta mateixa reflexió, assenyalant la notable transformació dels estudis locals, citant, per corroborar-ho que havien aparegut recentment dos dossiers parlant d'aquesta temàtica. Citava el cas de la revista *Cultura* (Barcelona, núm. 49, octubre de 1993) amb el títol global "La importància de la cultura local", i els articles aplegats a l'*Avui* (suplement del 6 de febrer de 1994) relligats amb el títol "L'espai local en la història". Representaven, en definitiva, la reflexió d'una majoria d'edat, dels Centres i Instituts d'Estudis.

La Coordinadora, en suma, ha esdevingut una realitat, i com a tal vol observar els paràmetres de present amb una dosi de precisió i veure la llunyania d'un futur proper des d'una mirada clara i nítida. D'aquí la redacció i difusió del Llibre Blanc dels Centres d'Estudis de Catalunya, el qual vol ser una eina de reflexió, primer per conèixer-se a fons, i després, i sobretot, per aconseguir un millor servei a les seves activitats i per ajudar a consolidar un país on la cultura de tota mena, des de la intel·lectual a la popular, sobresurti per damunt la barbàrie de la deixadesa i la desídia. Volem ajudar a crear, i per crear hem de potenciar el pensar.

2. LA JUSTIFICACIÓ D'UN LLIBRE BLANC SOBRE ELS CENTRES D'ESTUDIS DE CATALUNYA

Quan una societat és adulta en qualsevol camp d'actuació, el primer que li cal és passar balanç per veure si l'acció que ha emprès en una determinada actuació és l'adequada o no. Aquesta acció, posteriorment, podrà ser corregida o reformulada, segons les directrius que n'hagin marcat la reflexió. El Centres d'Estudis de Catalunya es consideren preparats per mor de la història que porten al darrera, i encara més després d'haver passat per períodes de la història en què se'ls ha intentat aniquilar, esborrar o almenys silenciar.

La cultura de la sapiència basat en la recerca, la tossuderia de creure en un projecte comú que tenia sentit per a l'avui i el demà, la reflexió d'intentar la divulgació des de la ciència, han portat els Instituts a actuar en simbiosi de permanent defensa d'una realitat nacional. La ferma comprensió d'un espai propi i real, sentit i volgut, ha significat, a més a més, que la perpetuació en el curs del temps hagi esdevingut una realitat, a la qual cal sumar-hi l'eclosió dels darrers anys.

Tanmateix, com que no és hora de falsos cofoismes, sinó de viure en una realitat canviant, aquest nou impuls és el que s'ha establert a la mateixa Coordinadora, i és el que l'ha conscienciat a preguntar-se què han fet els Centres d'Estudis, què estan realitzant i cap on han d'anar. Preguntes senzilles d'enunciat però alhora complexes de resposta. A tenor d'aquesta filosofia elemental i bàsica enumerarem tot seguit els motius de pes del perquè del redactat del Llibre Blanc dels Centres d'Estudis de Catalunya.

Els motius són els següents, sense cap ordre correlatiu d'importància:

1. Conèixer les vicissituds de la seva història i el per què varen ser creats.

2. Comprovar de quines instal·lacions i infraestructura s'ha disposat i es disposa per oferir uns serveis culturals, eficients, a la societat civil.

3. Detectar el nivell de funcionament respecte al treball propi, de servei, dels seus components, i sobre el remunerat de persones alienes per ajudar que el funcionament sigui més efectiu.

4. Saber com s'articula internament la junta directiva que dirigeix l'entitat.

5. Perfilar el tracte que l'entitat dispensa als socis o subscriptors.

6. Veure el rol efectiu de les comissions i les seves peculiaritats.

7. Delimitar el paper que segueixen els Centres amb la política de publicacions.

8. Esbrinar el nivell d'intercanvi d'informació entre els Centres d'Estudis i amb un conjunt d'altres entitats culturals amb les quals s'hi tenen similituds.

9. Analitzar d'on provenen els recursos econòmics i a què es destinen prioritàriament.

Partim de la base que esbrinar els objectius de lliurar un Llibre Blanc ha de ser, sempre, per tractar els temes en positiu, i això ho volem ressaltar. I diem en positiu perquè entenem que cada centre és responsable i autònom de les seves activitats, del seu funcionament intern i de la línia que pretén imprimir al seu caràcter cultural. I reiterem el de positiu per segona vegada, perquè constatem que per millorar, el primer que cal saber és on som, cap on anem i què volem. D'aquí que el qüestionari que s'ha establert s'hagi encarat a donar més prioritat en saber allò que han realitzat i fan, i menys allò que encara no s'ha realitzat i que sovint està en projecte. En definitiva, més en l'organització que s'ha autodonat el centre i també on són els possibles solapaments, els previsibles errors, etc. perquè la comprensió mútua del perfil de la majoria faci reflexio-

nar i segurament avançar cap a fites culturals encara més importants de les que hem realitzat fins avui dia.

La justificació que apuntàvem, doncs, a grans trets, és la que segueix, explicitada amb un cert detall:

1. Conèixer les vicissituds de la seva història i el perquè van ser creats.

Un dels aspectes d'entrada que cal indagar és sobre la història de l'entitat. Si la història és el cúmul del temps passat per entendre el present i per projectar el seu futur, la Coordinadora, com a centre dels centres, i els mateixos Instituts, volen saber el nivell de compromís cultural de les entitats que duen per nom el de Centre d'Estudis. Sabíem d'entrada, encara que incertament, en quins moments havien estat fundades algunes d'aquestes entitats, però ens interessava conèixer les vicissituds de la seva història, amb els alts i baixos que aquesta història segurament havia comportat. D'aquesta manera, es podrien establir nivells comparatius i veure l'entrellat de les entitats més antigues en el temps, i captar-ne com potser les més modernes s'havien estructurat a semblança o en analogia a les ja existents, o en pura i dura línia individual. Saber, creiem, és necessari i imprescindible com a punt d'arrencada per començar.

2. Comprovar de quines instal·lacions i infraestructura s'ha dispostat i es disposa per oferir un serveis culturals, eficients, a la societat civil.

Els Instituts d'Estudis del país no són calcats i iguals com dues gotes d'aigua. Sabem que les peculiaritats locals i comarcals són diverses en funció de l'estructura que l'acull, bé sigui a redós una entitat privada o d'una de caire públic. Aquesta tesiura ha propiciat que vulguem saber diversos detalls de com disposen d'infraestructura les nostres entitats, per captar-ne, òbviament, la seva variabilitat. A l'era de l'internet –per algunes– és necessari saber la realitat del

material real amb el que treballa l'entitat, complementat de quines condicions disposa d'edifici, de quines sales fa ús i de quines són per a usos culturals en benefici de la col·lectivitat, per observar-ne finalment una regularitat o no d'acció.

3. Detectar el nivell de funcionament respecte al treball propi, de servei, dels seus components, i sobre el remunerat de persones alienes per ajudar a que el funcionament sigui més efectiu.

Si el tema de la infraestructura era necessari escatir-lo per veure fins on podia arribar un centre concret, la temàtica de comprovar els nivells de professionalització de les persones que generen treball mecànic, administratiu o de gerència també ho és. Sabíem d'alguns centres del país que tenien establert un sistema de treball a temps parcial o total que els havia permès que el seu Centre d'Estudis hagués aconseguit més autonomia i alhora més seguiment regular de les seves activitats. Ens interessava contrastar-ho per veure tant com ho han aconseguit, com fins a la tasca concreta que realitzen aquestes persones. El Llibre Blanc voldria aportar un punt de reflexió conjunta sobre els models existents, entre la professionalització, el voluntarisme, o l'intermedi, per captar-ne quina és la tendència d'avui i opinar sobre quina hauria de ser la millor garantia de futur.

4. Saber com s'articula internament la junta directiva que dirigeix l'entitat.

La junta directiva de les diverses entitats, estudiades en un període llarg de la seva història, marquen la possibilitat de veure'n el tarannà continuista o canviant dels òrgans dirigents. Ens resultarà també interessant captar el nombre de membres de les juntes per establir-ne, si més no, el model predominant, però alhora, buscarem les durades dels càrrecs i allò que creiem que és important sobre com s'estableix fins a quan poden repetir mandat. És, opinem, un termòmetre de la renovació, del canvi o de la continuïtat en els càrrecs, i reflecteix un dels aspectes per veure la salutabilitat real de futur dels Instituts d'Estudis del país. No descartem consta-

tar-hi, també, el treball pràctic dels membres de la junta, a través de l'especialització dels seus components.

5. Perfilar el tracte que l'entitat dispensa als socis o subscriptors.

Un dels eixos d'intercanvi i de connexió dels Centres d'Estudis es produeix amb les persones a les quals, inevitablement, es deu. Són els socis, els afiliats, els subscriptors, en variants terminològiques que pel cas que ens ocupa, entenem com a sinònimes. El soci és l'eix essencial de l'activitat que realitza un Centre d'Estudis. Cap a ell van dirigides l'organització dels diversos actes que se celebren, d'igual manera que envers ell, en un servei que ha de ser recíproc, es destina el potencial editorial que dissenyen els directius, després d'haver rebut el material elaborat pels socis que treballen en la recerca.

Aquesta simbiosi és bàsica per a la subsistència de la major part dels Centres d'Estudis, per la circumstància que cal donar un servei acurat, de qualitat i variat. Interessa captar-la en profunditat per evitar-ne disfuncions i, si és el cas, modificar-ne la disposició.

6. Veure el rol efectiu de les comissions i les seves peculiaritats.

Un dels aspectes que reflexen millor el funcionament dels Centres d'Estudis és la seva organització interna, centrat en aquest cas concret, en el tema de les comissions de treball i, alhora, en la decisió autònoma, o no, que tenen. Les comissions, abans d'abordar l'estudi del tema, creiem que representen l'exponent de la variabilitat d'un Institut d'Estudis i permeten entrellucar, si són efectives i no només nominals, des de la seva activitat present fins a la perspectiva de futur, sense descuidar, òbviament, l'evolució que han seguit en el curs dels anys.

La variabilitat de les comissions ens podrà permetre dibuixar un perfil general dels Centres d'Estudis i de com encaren el treball present, en temes com conferències, debats, campanyes de recuperació del patrimoni, etc. Conseqüents amb aquesta filosofia i com sigui

que aquest bloc ens interessa, se li ha donat el tractament que correspon, dedicant-li un apartat.

7. Delimitar el paper que segueixen els Centres amb la política de publicacions.

Les publicacions acostumen a marcar l'activitat externa d'un Centre d'Estudis. I diem que marquen externament perquè és la cara visible d'allò que activa l'entitat, i a més, perquè el llibre o la revista editada perdura en el temps. És per aquestes dues circumstàncies que som conscients que ens interessa saber com funciona aquest apartat, per millorar-lo, si cal.

A més a més d'aquesta cara de la moneda ens convé també veure-hi l'altra. Aquesta segona són les publicacions internes, les que no es veuen, les que funcionen entre comissions o aquelles altres que són demandes de fora de l'àmbit del Centre perquè aquest n'emeti una opinió. És un treball no visible, poc lluit, però és un treball que convé tabular i que té la seva importància pel crèdit de l'entitat, no únicament financer, sinó de prestigi i d'arrelament a la societat a la que serveix.

8. El nivell d'intercanvi d'informació entre els Centres d'Estudis i amb el conjunt d'altres entitats culturals amb les quals s'hi tenen similituds.

Un dels eixos de treball del Llibre Blanc ha consistit a intentar saber la relació dels Centres, entre ells, i d'aquests amb altres entitats de finalitats anàlogues que treballen en temàtica cultural. La voluntat de partida amb la que hem sortit és que el Centre d'Estudis hauria de tenir contactes institucionalitzats amb les administracions, amb la mateixa xarxa de centres d'igual naturalesa i objectius, i amb altres entitats que treballen també pel fenomen cultural, de l'àmbit que sigui.

Arranquem de la base inicial que les relacions entre entitats representen un component positiu, ja que l'intercanvi d'informació

i d'estratègies entre entitats del mateix rang ajuda a valorar allò d'encertat que s'està realitzant i alhora permet redissenyar allò que és modificable per intentar assolir un ajustament eficaç.

9. Analitzar d'on provenen els recursos econòmics i a què es dirigeixen prioritàriament.

La justificació del Llibre Blanc passa també per saber, a grosso modo, la vessant econòmica de les entitats. Aquests recursos, representen, en molts casos, un poder tirar endavant projectes, o un enlentiment de les activitats programades. Alhora, permet adonar-se on s'han produït unes possibles disfuncions econòmiques, o un fre radical a la iniciativa dels seus components, per una nul·la entesa amb els agents culturals que han de donar-hi el vist-i-plau. El que és evident és que si es disposa de recursos suficients, o en el cas que l'activitat econòmica estigui resolta per endavant, es produeix un estímul a seguir treballant.

Tanmateix, sabem que per avançar adequadament en una línia determinada calen uns recursos econòmics. I que per aconseguir aquests recursos s'ha de passar, inevitablement, pel gruix de persones que hi estan treballant per fer front als objectius assenyalats, i també per l'ajut de les administracions públiques. Hem d'analitzar, per tant, si l'enfocament cultural i el servei que volem donar és necessari i en sintonia per aconseguir una societat pensant i en progrés.

3. COM S'HA REALITZAT L'ENQUESTA: PROCÉS I EVOLUCIÓ

La necessitat de l'elaboració de l'enquesta és, per tant, un llarg procés des que la Coordinadora de Centres d'Estudis de Parla Catalana entrà en funcionament. Els motius s'han explicat anteriorment i no cal repetir-los aquí. El que sí volem remarcar és la forma de realització i el procés. La decisió final va ser que es vehiculés, explícitament, només per als centres de Catalunya. L'han respost 66 Centres i són amb el que s'ha treballat per obtenir-ne els resultats.

L'enquesta va ser gestada per uns components actius de Centres d'Estudis i va ser debatuda a la junta de la Coordinadora. S'hi produïren esmenes parcials que la milloraren. Aquestes esmenes s'introduïren en el text original, i van servir per ajustar-la quan el seu contingut global. L'enquesta estava llesta³.

El primer problema que va sorgir va ser el de saber quants centres hi havia en el país i a qui s'havia de trametre. El cens de la Coordinadora serví per precisar els Instituts que hi eren adscrits, encara que no hi eren tots. S'hi afegiren aquells altres que procedien del buidatge dels que sortien citats per alguna circumstància a *Plecs d'Història Local*, i a més a més els que facilità el servei d'Arxius de la Generalitat de Catalunya.

Per comprovar que les xifres dels Centres de les que es disposava corresponien a la realitat es féu una carta a tres comarques de la província de Tarragona, a través dels organismes de cultura dels Consells Comarcals, els quals lliuraren la relació amb què comptaven, d'Instituts i d'altres entitats.

3. Vegeu Apèndix 1: *Enquesta pel treball de camp del Llibre Blanc sobre els Centres d'Estudi de Catalunya*. 8 pàgs. sense numerar.

Revisada la informació que es posseïa i la que es va obtenir dels tres Consells Comarcals es féu una comparació i es va poder comprovar que la informació emanada d'aquestes entitats complementava la que ja es posseïa. Conseqüentment, es va trametre a tots els Consells Comarcals del país la demanda que s'havia realitzat als tres centres inicials de mostra, en el sentit de concretar al màxim la relació. La resposta d'alguns va ser prou ràpida i correcta, mentre la d'alguns altres Consells Comarcals va ser lenta, i a més, incorrecta. Certs Consells Comarcals, malgrat la segona remesa de petició de resposta que es va trametre, no la retornaren, entenent la Coordinadora, a partir d'aquest moment, que aquesta comarca era orfe de Centres d'Estudis, excepció feta dels que ja es coneixien. Sigui com sigui, el gruix, inequívocament, s'amplià.

Amb l'enquesta enllestida i els noms dels Centres a punt, la Coordinadora va realitzar-ne una primera tramesa a tots aquells de qui es va poder tenir constància que funcionaven, essent resposta per molts centres, sobretot per als que eren membres de la Coordinadora. Després d'un temps prudencial s'envià una segona remesa de l'enquesta als Centres que no havien contestat.

L'espera en la resposta ha estat cauta. Un cop recollides les enquestes, convenientment tabulades per al seu estudi, s'encarregà que se'n fes una anàlisi que és la que tot seguit presentem.

4. RESULTATS DE L'ENQUESTA I VALORACIONS

4.1. L'origen de les entitats i vinculacions

Els Instituts o Centres d'Estudis de Catalunya deuen el seu origen a diverses circumstàncies que no es poden deslligar del moment polític que les va veure néixer. Tanmateix hi ha d'altres condicionants que han prefigurat que la seva actuació hagi esdevingut més o menys fructífera, en funció del seu capital humà, de l'àmbit d'actuació, de les potencialitats econòmiques que ha generat, i de la implantació de necessitat que han sabut mostrar. Òbviament, encasellar l'origen a un sol dels factors resultaria del tot equívoc, i mostraria una faceta lineal que no s'adiu gens ni mica a la realitat pluriactivitatinal que aquests centres generen i mostren.

Un dels aspectes en què es pot incidir és sobre el moment cronològic de naixença. En aquest apartat n'hi ha dos que destaquen per la seva antiguitat, i conseqüentment s'apartaran del model general, dues entitats que es configuraren el segle passat i que malgrat tenir particularitats dels centres d'estudis de l'actualitat, ultrapassen aquest àmbit d'actuació. Ens referim a la Reial Societat Arqueològica Tarraconense de Tarragona, registrada el 1844 i el Centre de Lectura de Reus, ateneu sorgit el 1859. De la resta, un primer bloc que s'hi detecta, vist des d'aquesta vessant, són aquelles entitats que nasqueren sota els auspicis de les diputacions provincials, concretades en l'Institut d'Estudis Ilerdencs el 1942, l'Institut d'Estudis Gironins el 1946 i l'Institut d'Estudis Tarraconenses el 1951, instituts d'altra banda en plena vigència excepte el darrer, suprimit recentment per la Diputació, i readaptats a noves maneres d'entendre la cultura per la qual foren creats, com ho demostra en el cas del més actiu, l'Institut d'Estudis Ilerdencs, en les modificacions d'estatuts i en la normativa d'actuació dels consellers que en formen part.

Un segon gruix de centres és format per aquells que van ser creats en els anys de la dictadura, essent diverses les motivacions per les quals sortiren a la palestra, motivacions sovint no del tot explicites en els seus objectius però que a la pràctica no deixaven lloc a dubtes: l'entroncament amb ideals dels anys de la República, tendents entre els seus objectius a la recuperació de vestigis sovint arqueològics i a la normalització cultural, a fi i efecte d'evitar un anorreament històrico-lingüístic que es palpava per la poca valentia d'una universitat excessivament burocratitzada i poc sensible, en general, al fenomen català.

Conseqüentment, sorgiren centres que relligaren el teixit cultural del país en variables diverses:

- el Centre d'Estudis Comarcals de Banyoles, el 1943, aparegué sota els auspicis de ciutadans preocupats per l'estudi i conservació del patrimoni artístic i arqueològic de la comarca;
- el Centre d'Estudis Igualada, el 1947, gràcies a la figura senyera d'una persona que desvetllà l'interés d'altres i arribà a configurar un equip;
- el Centre d'Estudis del Baix Fluvià, el 1950, amb la finalitat de propiciar una recollida d'eines per al museu;
- el Centre d'Estudis de Granollers, el 1952, com un annex de l'Associació Cultural ja existent;
- l'Associació d'Estudis Reusencs, per salvar el buit de les edicions;
- i l'Intitut d'Estudis Vallencs, el 1960, a instància d'uns vallencs afincats a Barcelona vista la somorta vida local.

Un tercer moment d'aparició de nous centres, el més important per la quantitat numèrica i per l'expansió comarcal, cal situar-lo en les dècades del setanta al noranta. Pot ben bé assegurar-se que no hi ha cap cap de comarca que no n'hagi creat un, així com tampoc

municipis amb certa entitat poblacional. L'empresa, però, de naixement, no ha estat identificadora d'una mateixa inquietud, tot i que s'hi observen elements d'anàlisi que permeten veure-hi coincidències, pròpies d'un temps en permanent canvi, on el referent de la transició i de la primera democràcia necessitava d'un suport cultural que sovint faltava per haver estar aigualit durant anys i que ara era abocat a participar en l'esfera política. Fruit d'això s'hi veu una evolució i alhora una sinuosa coincidència en la naixença de centres, que sorgeixen exemplificats en els següents paradigmes, sense ànim d'exhaustivitat:

- per cohesionar un sentiment de comarca i donar sortida a inquietuds emergents, com en el cas de l'Institut d'Estudis Penedesencs, el 1977;
- per la publicació d'un llibre o després d'haver-se efectuat, i per l'efemèride d'una celebració com és el cas del Centre d'Estudis Santjustencs, el 1987, i el Centre d'Estudis Locals de l'Esplugu de Francolí, el 1979;
- pel foment d'estudis històrics, en el cas concret de la Societat d'Estudis Històrics Salvador Vilaseca de Reus, el 1989;
- per la reagrupació del grup de recerca local en el cas de l'Institut d'Estudis Rapitenc, el 1991;
- per la voluntat d'un grup d'estudiosos i ciutadans sensibles al món cultural, com el Centre d'Estudis de la Ribera d'Ebre o el Centre d'Estudis del Lluçanès, apareguts el 1982 i el 1995 respectivament;
- per la celebració de l'Assemblea Intercomarcal d'Estudiosos en el cas del Centre d'Estudis Selvatans, el 1983;
- per la voluntat conjunta de la parròquia i l'Ajuntament amb motiu de la celebració d'un acte commemoratiu, en el cas del Centre d'Estudis Santfostencs “Amics de Cabanyes” o el Centre d'Estudis Molletans, el 1983 i el 1994, respectivament;

- per persones del món de l'ensenyament com l'Institut d'Estudis Comarcals del Montsià i el Grup d'Estudis Històrics "Gramenet del Besós" el 1990 i el 1994, respectivament;
- com integrants de l'Arxiu Històric del barri de Sant Andreu, el Centre d'Estudis Ignasi Iglésias, el 1987;
- fruit d'una excavació, com el Col·lectiu de Recerques Arqueològiques de Cerdanyola, el 1987;
- per iniciativa d'un periòdic, com el Grup d'Estudis Sitgetans, el 1975;
- de resultes de diverses reunions dirigides a mantenir viva la cultura catalana durant la fase final del franquisme, sorgí el Centre d'Estudis Calongins "Colònic";
- o per voluntat de professionals joves, universitaris, de diverses Ciències Socials va aparèixer el Centre d'Estudis Socials d'Osona.

Un segon element d'anàlisi el representa la filosofia que hi hagut darrera de la naixença dels diversos centres, ja que la diversitat ha enriquit el teixit de possibilitats.

Un tret distintiu de bona part dels instituts indica que la naixença a la llum pública va ser per defensar, buscar-ne la protecció o forçar la recuperació del patrimoni cultural, artístic i històric de l'àrea d'influència, combinada amb matisos de conservació de la natura. És interessant aquesta asseveració perquè demostra la utilitat pràctica dels Centres d'Estudis, la qual ha estat un reflex i en alguns casos una avançada a les especulacions, a la brutal degradació de l'espai i una conscienciació a accions de l'home insensible a entendre el concepte de patrimoni. En alguns casos s'hi afegeixen matisos que ultrapassen aquest àmbit buscant-ne una sortida lògica com és el cas de propiciar la informació als socis. Tanmateix hi ha algun centre que va més enllà i indica clarament que a més vol sensibilitzar els seus usuaris, alhora que els fa partícips d'escriure i entendre

la història del present mirant els vestigis del passat, com és el cas del Taller d'Història de Maçanet de la Selva.

Un altre aspecte dels objectius de les entitats lligada amb la vessant anterior és la que proporcionen alguns centres, pocs, que aquesta defensa, protecció, sensibilització i aportació d'informació per la salvaguarda dels vestigis locals i comarcals, la canalitzen a través d'informes que els demanen o que aporten voluntàriament cap a entitats públiques locals –ajuntaments– i comarcals –consells comarcals–. El Centre d'Estudis d'Igualada i l'Institut d'Estudis Vallencs són el paradigma d'una simbiosi entre organismes culturals i organismes públics, i curiosament són centres d'anys, la qual cosa permet pronosticar en positiu que la consolidació dels instituts permetria una vigilància i un arbitratge en qüestions delicades de preservació monumental, de conservació ambiental i de respecte als vestigis.

Una qüestió rellevant que aporten força Centres d'Estudi de Catalunya es refereix als objectius que persegueixen des de la seva fundació. Un grup nombrós indiquen que actuen empesos per un denominador comú: promoure activitats de tota mena, explicades sobretot en conferències, cursos i debats, i treure col·leccions de publicacions dels seu àmbit d'influència. Alguns centres aporten més dades i indiquen que per avançar cap a aquesta via han institucionalitzat beques de recerca per a l'estudi de temàtiques concretes, destacant en aquest aspecte per damunt dels altres el cas de l'Institut d'Estudis Ilerdencs, el qual compta amb un cartell consolidat que li permet promoure estudis sectorials que interessin a la Diputació a la que serveix. Tanmateix, no és l'únic cas ja que aquesta ajuda-servei destaca també en el Centre d'Estudis Molletans i articulada sentblantment seria el cas del suport que atorga el Centre d'Estudis Històrics de Terrassa a la formació professional dels investigadors promovent cursets específics i trobades de coordinació per establir bases en accions futures.

Alguns instituts van més enllà i manifesten en les seves intencions que l'entitat vol proporcionar instruments de participació, en un aspecte que tot i ser implícit en el conjunt, alguns ho destaquen en la seva formulació d'intencions. Aquest aspecte permet manifestar el senyal inequívoc que aquests Centres d'Estudis han estat, són i volen ser escoles de participació i de democràcia, qüestions que prefiguren un perfil que permet indicar que el teixit social del país que gira al voltant dels Centres d'Estudis n'està impregnat. Alguns, pocs, com és el cas rellevant del Centre d'Estudis de l'Hospitalet aposten per un graó més i indiquen que, a més a més, entre els seus objectius s'hi compta el de voler crear opinió, aspecte que demostra la maduresa de plantejaments i l'actitud de comprometre's amb una societat que la configurem tots.

La vessant de ser útils a la societat la manifesten també altres centres, com per exemple el Centre de Lectura i la Societat d'Estudis Històrics Salvador Vilaseca, ambdós de Reus, el Centre d'Estudis Lacetans, el Centre d'Estudis Comarcals d'Igualada, la Fundació Pública Comarcal Francesc Ribalta, el Grup de Recerca Folklòrica de Folgueroles, etc. justificat pel fet que han nascut amb voluntat de servei públic i que estan exemptes d'esperit de lucre, refermant alguns, pocs, a més, que volen ser fòrums de difusió de pensament polític.

Un aspecte interessant a destacar és la voluntat que manifesten alguns Centres de servei a una cultura universal a través de l'estudi i la divulgació de la que ens és pròpia, la catalana, ampliant el camp d'acció d'un possible tancament que s'hi observa en algun institut. Alguns centres, afegeixen, reblant el clau, que volen ser apartidistes –en el sentit que cal que hi participi tothom, laics –sense lligams estrictes amb cercles religiosos–, democràtics –un home un vot–, i tolerants –recollint la vessant humanista del criteri personal cap a d'altres punts de vista i d'enfocaments, respectant els criteris i sentiments de les minories–.

Altres aspectes que no convé menystenir en ares de dibuixar el més ampli perfil de sorgiment dels Centres d'Estudi es refereix al que manifesten alguns altres, respecte que un cop creats, han avançat en una segona part per articular serveis complementaris, de lligam, d'arxiu, que queden, per oferir-los als seus socis i usuaris. Es manifesten amb la vista posada en crear un arxiu de documentació fotogràfica i bibliogràfica com és el cas de l'Associació Cultural "La Riuada", d'ampliar-ho amb la consolidació d'un arxiu-biblioteca en el cas del Centre d'Estudis d'Isona i Conca Dellà, de formar l'Ecomuseu dels Ports en el cas del Centre de Documentació: Ecomuseu dels Ports, adscrit inicialment al Centre d'Estudis de la Terra Alta, per citar-ne alguns de característics.

Un altre aspecte que també convé ressaltar és que la gran majoria d'Instituts del país van néixer amb el referent de les Ciències Humanes i Socials, i més en concret en la necessitat d'aprofundiment de la història. Tot i així, no és gens descartable els gran nombre de centres que ampliaren aquest camp, i citen altres disciplines socials com prefiguradores de la seva personalitat. Entre aquests s'hi indiquen la Geografia, l'Economia, la Politicologia, la Sociologia, l'Etnologia, etc., com a més usuals. Tanmateix, d'altres centres, manifesten que la seva herència és l'excursionisme. On es produeix un veritable canvi de perspectiva és quan els mateixos centres indiquen que la recerca de la interrelació dels camps del saber interdisciplinari ha estat el seu *leitmotiv* de naixement, d'expansió i fins i tot de consolidació, arribant en pocs casos a la defensa del seu caràcter multidisciplinar. En aquest gruix d'aportacions s'hi observa una adequació i una expansió de les finalitats primerenques dels Instituts d'Estudi del país, adaptant el perfil a disciplines que podrien considerar de Ciències Experimentals, tot i que aquest camp no és ni molt menys generalitzat.

Un punt que és citat en l'apertura dels centres és la facilitat que mostren alguns per emmotllar-se a la societat i anar a l'avançada o com a complement, segons les circumstàncies, respecte a donar

suport a iniciatives particulars o a d'altres institucions en benefici de la comunitat. Una primera fase global pot considerar-se en l'aportació que fa el Centre Municipal de Cultura, de Cervera, o el Centre d'Estudis Comarcals d'Igualada; una segona, més precisa, seria la del Centre d'Estudis Molletans amb finalitats declarades d'intentar recuperar arxius foranis per engruixir el corpus documental, fotogràfic o de registres sonors en cassete de persones de la comunitat; i una tercera seria la de posar-se a l'abast de la comunitat per fer promoció turística preparant vídeos o altres materials que es demanin per al museu o per al consell comarcal, sempre amb una finalitat d'apropar el saber al major nombre de persones, adultes i joves, amb un component didàctic marcat, en aspectes que resultin beneficiosos per a l'economia de la població i del centre, com és el cas del Centre d'Estudis Locals de l'Esplugu de Francolí.

Tanmateix, hi ha alguns centres que manifesten que d'alguna manera la seva naixença obeeix a l'interès insuficient que el marc institucional local dedicava a les necessitats culturals, i que conseqüentment s'havien de canalitzar. Són significatives i rellevants les aportacions de l'Institut Comarcal del Montsià, de l'Agrupació Cultural de Vila-seca, del Centre d'Estudis de Sanaüja, els quals afinen aquelles mancances institucionals que parlàvem.

Un punt on alguns centres presten atenció real és el de dinamitzar la vida social. Les explicacions són variades i trobem des d'aquells que a través de canals inicials de cultura popular i tradicional han fet un component d'introducció de matèria de recerca divulgativa, com el cas del Grup de Recerca Folklòrica d'Osona; o el cas paradigmàtic del Taller d'Història de Maçanet de la Selva que a través de l'estudi reglat han incorporat un volum de persones a fer i produir història; o el cas dels Amics de Besalú i el seu comtat, creant xarxes locals d'estudiosos que generen una demanda de consum; o el cas del Centre d'Estudis de l'Alt Urgell, tendent a dinamitzar la vida sòcio-cultural dels pobles que la conformen.

Especial atenció mereix la circumstància de la pròpia consideració que els instituts s'atribueixen a sí mateixos. Sobre les possibilitats d'autonomenar-se de barri, locals, comarcals, provincials o d'altres, les conclusions de les respostes que han sorgit poden concretar-se en:

- Són escassos els que es consideren de barri, només. Alguns centres de Barcelona, tot i considerar que el camp d'actuació és aquest, preferentment, aporten que aquest caràcter els permet treballar en la recerca de nous mètodes de treball.
- La majoria tenen clar el seu àmbit d'actuació, ja sigui local o comarcal, i són en definitiva els majoritaris.
- La frontera entre local i comarcal és tènue per a molts instituts, per la qual cosa com que són límits merament administratius, pel fet de considerar que l'estudi ultrapassa l'àmbit local, alguns consideren que ja poden autodefinir-se com a comarcals.
- Alguns aporten el tema intercomarcal amb un clar significat que ultrapassa el comarcal que és el seu.
- Pocs centres tenen la consideració d'actuar en territori provincial.
- Algun centre considera que el seu àmbit d'actuació és Catalunya i com a tal ho assenyalen, argumentant que tot Centre d'Estudis del país fa referència en estudis comparatius a d'altre material que és propi d'altres centres i que no s'hi valen els compartiments estancs limitatoris.
- Alguns centres consideren que el seu àmbit d'actuació rebassa sobradament el marc català i afirmen que se senten internacionals o universals, raonant-ho en el sentit que les seves actuacions tenen connexions científiques amb d'altres.

Una altra incidència que s'hi detecta en les respostes efectuades pels instituts és que aquests han sofert una transformació per la circumstància que s'hi han incorporat noves fornades de llicenciats que n'han eixemplat el camp d'acció, alhora que els ha fet ser més agosarats de planteigs quan a modernització d'estructures. Fruit d'aquesta interrelació en el lligam entre dues o tres generacions d'estudiosos ha estat que el tema de congressos, seminaris i simposis ha augmentat, tant en funció de la demanda externa com de l'especialització interna. Cal considerar aquesta circumstància del tot positiva pel debat ideològic i conceptual en àmbits propers de recerca. Tanmateix, aquesta línia encetada ha significat que els models d'investigació i de difusió/divulgació hagin produït una transformació sense paliatius, com tindrem ocasió de mostrar més endavant.

4.2. Característiques dels Centres d'Estudis de Catalunya: nivell d'infraestructures i funcionament intern

Els Instituts d'Estudis catalans, escampats per tot el territori, presenten unes peculiaritats que permeten comprovar diversitats ja que el seu desenvolupament és diferenciat, en funció de l'empresa que han assumit, de les condicions econòmiques de finançament dependent d'una entitat pública que li dona més o menys suport, de la mateixa dinàmica que ha dut l'entitat i de factors aliens que en part, també hi intervenen.

Un dels aspectes crucials per captar la dependència de les entitats en estudi és el de comprovar en quines condicions disposen la seu on s'hostatgen i les característiques d'aquesta. El resultat majoritari en 58 de les entitats estudiades, la qual cosa representa un 88% del total de la mostra, atorga que aquestes entitats tenen una seu on celebrar les reunions, on discutir estratègies culturals en benefici d'un territori, en soplug de debats i de fòrums. Malgrat tot, hi ha

un segment gens negligible de 8 entitats que no en tenen, la qual cosa representa el 12% restant.

Tot i així, si ens endinsem en les interioritats de les peculiaritats de la propietat de la seu veiem que només 6 entitats la tenen com a pròpia, 6 més la tenen com a llogada –representa un 9% per a cada opció–, i en canvi 41 actuen en seus cedides per part d'altres entitats o organismes –el 62%– del total, xifra que implica que moltes de les entitats del col·lectiu de centres depenen, potser massa, d'altres organismes, aspecte que en alguns dels casos, segurament, resta potencial d'actuació en funció de la penúria de mitjans i pel fet d'haver d'adequar-se a espais no pensats específicament per menesters culturals.

La incidència que acabem d'apuntar es pot comprovar també en l'espai útil que tenen aquests instituts. El segment més ampli –27 centres, amb un 41% de la mostra– disposen tan sols un espai d'actuació fins a 50 m², aspecte que ja de per si merma activitats, frena iniciatives, coagula la pròpia existència, implicant que en alguns d'ells l'espai sigui només la sala de reunions i la sala de magatzem on deixar el fons material de l'entitat. En el segment que disposen dels 51 als 100 m² s'hi troben 9 centres i entre els 101 i 300 m², 10, aspecte que representa, respectivament, valors de 14% i 15%. Aquests valors conjunts, rondant quasi el 30%, impliquen que precisament aquests centres són els que puguin gaudir d'infraestructures i que si van acompanyades de potencial econòmic i humà, siguin determinants en la potenciació d'una xarxa de centres actius, compenetrats amb el territori, oferint serveis culturals en benefici dels seus vilatans o comarcans.

L'extrem a l'alça ens el mostren, malauradament, pocs centres –3 tenen una superfície disponible entre 301 i 1000 m², i fins i tot 1 supera el miler, fet que implica que en total representin el 6% del total–, presentant, en conjunt, un contrast fortíssim que a la pràcti-

ca implica que esdevinguin les associacions més potents del país en aquestes disciplines.

Un altre dels aspectes als que s'ha prestat atenció ha estat comprovar quins nivells de servei poden tenir les diverses entitats, per la qual cosa s'ha treballat sobre serveis d'atenció usual, com pot ser la secretaria, de servei exterior, com és el cas d'una sala que anomenarem d'exposicions, i d'una interna de treball, que seria la biblioteca.

La possessió de secretaria implica que el centre ofereix un servei al soci, subscriptor, conseller, o com s'indiqui el nom. La realitat dels Centres d'Estudis és que en tenen i que per tant ofereixen aquest servei, 33 centres, la qual cosa representa el 50% just del total dels que treballem, enfront de 20 que manifesten que no disposen d'aquest espai d'actuació i de 13 que no contesten, que s'engloben també en aquest segon apartat, i que representen ambdós, també, un similar potencial del 50%.

Les xifres i els percentatges són prou il·lustratives com per atiar foc a una evidència que cau pel seu propi pes: la meitat dels centres tenen el mínim per actuar de forma correcta en forma de secretaria, i l'altra meitat, no en disposen. D'altra banda, les xifres de centres amb secretaria són quasi mimètiques dels que disposen de sala d'actes, expressió essencial de contacte amb el col·lectiu ciutadà que hi dona suport o que en fa un ús escadusser.

La biblioteca, com a segon referent de pes d'un Centre d'Estudis, base fiable per saber-ne la validació i l'ús de l'entitat apunta a índexs més alts, ja que 39 instituts manifesten que en posseeixen, xifra que arriba a la vora del 60% del total. Tot i així, quan busquem el tipus de gestió que es fa, veiem que l'"input" és feble, ja que la gran majoria no ofereix servei de préstec, qüestió que implica que estem davant de centres regides amb persones voluntaristes, en què prima més l'ajuda concreta que la professionalitat.

D'altra banda, el tercer component de ser d'un Centre d'Estudis, basat en la imatge que mostra a l'exterior, en forma de sala d'exposicions que pot ben bé ampliar-se a usos múltiples, obté una presència més baixa, ja que el valor de 28 centres que no en posseïxen, el 42% del total, supera lleugerament als 25 que sí que en posseïxen, i que aporten un 38% del total.

Aquestes infraestructures necessiten, però, evidentment, de persones que les facin funcionar. Un aspecte que creiem rellevant és saber el nivell de professionals que s'hi dediquen als diversos Instituts, en tasques que passen des de gestió fins a tasques de manteniment en múltiples camps. El resultat és aclaparador. El component majoritari dels centres, 53 –representa un 80% net– no posseïxen personal assalariat, qüestió que ajuda a comprendre la precarietat, el voluntarisme, etc., vist des de l'òptica de les persones que en fan un servei i el lliuren als altres. Això, no obstant, no és culpa únicament i exclusiva dels Centres. I és aquí que haurien de mirar la part de responsabilitat que pertoca a les administracions cap a una xarxa de la societat civil, submissa, treballadora científica, que malgrat que ha ajudat a cohesionar –i molt– el sentiment de pertinença a una sola comunitat, no li ha estat agraït el seu esforç.

Conseqüentment, només són 13 els centres estudiats que disposen de personal amb nòmina, –el 20% restant dels ressenyats anteriorment– els quals han entès que el pas següent a tenir infraestructura era de poder disposar d'un servei que l'activés.

Si aquesta circumstància ja permet explicar força coses sobre els centres d'estudis i la incidència futura que se'n deriva, observem que els nivells de contractació són a tenor de la legislació vigent, o sigui que hi ha contractes a nivell parcial i d'altres a nivell fix. Del total de 67 persones que treballen en diversos centres, 57 hi treballen de forma total i 10 a temps parcial. La dada significativa és, però, que només 13 centres –el 20% del total– s'han avançat, actualitzat i compromès cap a vies normalitzadores, tenint, en conse-

qüència, assalariats que gestionen una feina de compromís, però l'altra dada és que 53 instituts –un 80%– no disposen de ningú, i han de realitzar les tasques de forma repartida, amb dosis de voluntarisme, amb implicació de desgast, sovint sense veure-hi un nord clar, ni una esclatxa oberta a una solució.

Tanmateix, i per afinar més els conceptes, observem que les xifres presenten disfuncions brutals. Així, només dos centres tenen una cobertura de més d'11 treballadors cadascú per fer funcionar instituts que han esdevingut, alhora, centres d'irradiació cultural, mentre la resta d'assalariats és repartida entre els 12 centres, a raó de 6 instituts que gaudeixen d'un únic treballador, 4 que tenen entre 2 i 5 treballadors i 1 que en té entre 6 i 10. Aquest panorama, descompensat, implica que hi hagi bosses desèrtiques del país en què a penes hi hagi treballadors culturals als Instituts d'Estudis. És un aspecte que configura un cercle on hi observem el peix que es mossega la cua, on el desert d'escassa previsió pot arribar a produir lesions en un país que no s'està de proclamar i reclamar d'assumir competències europees, amb bagatges culturals basats en la voluntat i l'estima a un país i a una llengua inequívoca, sense res a canvi

Un altre aspecte que permet prefigurar el grau de desenvolupament tecnològic dels diversos centres el marca la posada al dia de noves tecnologies, i més en concret i a peu d'obra, si es posseeix o no ordinador. Els índexs són aproximadament quasi equiparats al 50%, tant per aquells que l'usen com a eina normal de treball, com per aquells centres que encara no en tenen. Tanmateix, tot i que aquest índex tant alt de centres que encara no fan ús de l'ordinador per a activitats de gestió i de difusió implica la realitat de la precarietat d'aquests centres, alguns duen una divulgació prou important que creiem que és compensada per ordinadors personals d'ajut. Entre els instituts que el tenen, el sistema operatiu majoritàriament utilitzat, és el de PC front del MAC.

Un segon nivell d'ajut als serveis és la possessió efectiva de complements que ajuden en el discurs expositiu dels possibles conferencians, com és el cas, per posar-ne uns exemples, del projector de diapositives, de vídeo i televisor o del projector de transparències, per citar-ne uns quants d'il·lustratius. A l'actualitat, trobem, que hi ha 42 centres –un 67% del total enquestat– que no disposen de cap dels tres instruments, 14 instituts que disposen d'algun dels mitjans referenciats –un 21%– i només 10 instituts que disposen de totes tres peces –un 15%–. Com en el cas anterior es constata que l'utilatge és escàs, significant-se alguns centres que disposen d'altre material, citant la fotocopiadora, màquina per filmació de vídeo, màquina de retratar, etc., entre altre material complementari.

Entrant en el tema del funcionament, una valoració que s'ha volgut tabular és la composició de les juntes directives. Un dels aspectes és captar el possible grau de participació en funció dels estatuts, partint de la premissa inicial o hipòtesi que les entitats amb un nombre major de components a la junta corresponien als centres que s'havien manifestat com a més potents, pel que fa a personal assalariat i a equipaments.

El resultat és que hem establert una classificació on hi hem encabit les entitats amb juntes reduïdes, d'1 a 4 components, sortint-ne 8 en total, la qual cosa representa un 12 % del cens que estem treballant; de juntes mitjanes entre 5 i 10 persones involucrades, trobant-s'hi immersos 31 instituts, que representen un 47 %; i entitats que ultrapassessin els 11 directius de junta, classificades d'àmplies, sortint-ne 27, la qual cosa representa un 41 % del total.

Aquest darrer apartat ens porta a afirmar que el gruix de col·laboradors a les juntes és alt, que hi ha un ferm component de persones que estan volgudament disposades a exercir de junta –amb la problemàtica que això representa–, i que si els mitjans materials acompanyessin i els econòmics s'ampliessin el potencial del Centres d'Estudis podria marcar un rumb insospitat en l'avenç de recerca, i

en la divulgació i lligam social basat en una participació que es veu generosa.

Respecte als noms dels càrrecs veiem que es fan servir els de més en ús –com el de president, vice-president, secretari, tresorer i vocals–, introduint-hi o canviant-ho en alguns casos, comptats, pels noms de responsables, coordinador, interventor general, director amb l'afegit de la comissió que n'exerceix, consellers, editor de la revista, bibliotecari, per citar els que apareixen en més d'una ocasió.

La renovació a l'elecció dels membres de junta marquen un altre punt de reflexió en el conjunt de centres d'estudis del país. La norma general és la renovació en base als estatuts, la qual cosa implica que el mandat dura, per norma general, 4 anys, per la qual cosa cada dos anys hi ha eleccions en les quals es renova la meitat de la junta. Hi ha alguns casos que surten d'aquesta norma però no representen un "input" fora de lloc. El que s'hi veu també és que la durada del càrrec és indeterminada, amb la possibilitat que la persona de junta pugui repetir el seu mandat. Només en alguns centres d'estudi s'estableix no poder repetir en el càrrec després de ser renovat dues o tres vegades, però, evidentment, són l'excepció.

Un dels eixos de comprensió dels Centres d'Estudi s'ha de referir, tanmateix, inequívocament, al teixit humà que conforma la pinya i dona el suport i escalf de sustentació moral i econòmica de les entitats culturals que estem presentant. Ens referim, òbviament, als socis o als subscriptors que avalen amb el seu treball, el seu consell, la seva iniciativa, la seva orientació, i no cal dir, evidentment amb el seu dispendi econòmic, que aquestes entitats puguin funcionar i eixamplar horitzons.

La forma normal de coneixença que tenen establert els centres per designar a les persones que en formen part és, majoritàriament, el de soci. En escasses entitats hi donen el nom de subscriptors, tot i que no hi falten noms com el de consellers, amics, i distinció entre socis col.laboradors, socis numeraris, socis protectors, i alguns

altres, circumscrits, però, a un sol centre per a cada una d'aquestes opcions. La distinció que es fa, en pocs centres, és en la forma de pagament, introduint alguns la figura de soci jove, cotitzant quantitats inferiors a l'estipulat pels socis ordinaris, com tindren ocasió d'analitzar més endavant.

En el tema dels socis convé parar-hi esment pel que representa en el coixí social de les entitats de referència. El perfil majoritari del Centres d'Estudi de Catalunya són aquells que compten entre 101 i 400 socis, que representa el 50% de les respostes dels centres enquestats. Un segon gruix de centres són aquells on la tendència d'afiliació baixa i no passen del centenar de socis, comptabilitzant-se un 39% de la mostra amb la que estem treballant. El tercer gruix és aquell que comprèn entre 401 i el miler de socis, representant un índex percentual del 10%. Tanmateix hi ha un 3% dels centres que passen del miler llarg de socis, centres que poden considerar-se com a sustentadors de la cultura en la zona en què estan ubicats i alhora esdevenen guia inequívoca per a molts d'altres.

Tot i així si veure el corpus de socis dels Instituts d'Estudis és del tot vàlid i necessari, no ho és menys el captar la tendència de si s'ha observat una pujada o una baixada en el seu nombre de socis, o si es detecta un manteniment, per part dels mateixos centres. Aquesta circumstància ens ha de permetre planificar noves estratègies de captació o de consolidació. A tenor de les respostes dels centres hi ha una lleugera tendència a l'alça front al manteniment –52% dels centres respecte al 44% així ho indiquen–, i una inflexió a la baixa, escassa, però significativa, que supera una mica la xifra del 3%.

Aquestes dades permeten mostrar que el potencial mercat pot eixamplar-se, com ho avalen majoritàriament els centres que segueixen en aquests moment aquesta via, sense descartar que segons la via que segueixen el segment de centres que manifesten mantenir-se, pot produir-se una inflexió cap a la banda de l'alça o de la baixa. Del precedent, seria convenient fer, urgentment, estudis sectorials

dels tres segments per veure quines opcions de treball han resultat positives, quines negatives i sobretot quines serien necessàries, de xoc, que podrien adequar-se a centres equilibrats en una fase de manteniment per créixer adequadament.

Un altre factor que presenta una diversitat remarcable és el que es refereix a la font de finançament respecte a quotes que els centres cobren dels seus subscriptors o socis. No és necessari remuntar-se a gaires anys endarrera, pre-democràtics o en incipient democràcia, per constatar que l'administració era gasiva pel que comportava a recursos culturals, i per mostrar que els instituts en bona part van arrancar i es van consolidar gràcies a l'ajut de quotes dels seus propis membres. Actualment, l'estat de la qüestió és divers, com els centres que hi ha en el país, però tot i així en podem fer tres grans grups amb matisos en què, òbviament, per ser particulars, no hi incidirem específicament.

El primer grup estaria format per aquells centres que no cobren cap quota dels seus associats, els quals val a dir que representen un tant per cent reduït. El model és el dels centres que no en cobren cap perquè el seu fons és propi de les administracions del país, el qual es veu emmarcat en un pressupost general de diputacions o de consells comarcals. Aquests centres, escassos, representen l'estadi de simbiosi més pur –i clar– entre el poder i els agents culturals, propers o no a la seva veta política. Són centres que per norma general, si saben treure's l'estigma de la burocratització i la rutina, i com que disposen de mitjans humans i materials força adequats per fer un gran servei, en alguns casos esdevenen motor, aspecte que succeeix en algun dels centres catalans.

Una segona modalitat d'aquest mateix primer grup, també escassa, és la d'aquells altres centres que no cobren quota perquè declaren que la feina dels col.laboradors és la carta de pagament suficient per fer anar endavant l'institut, i que, en conseqüència, la quota queda compensada pel treball que hi fan els seus membres.

Un segon gran grup de centres és aquell que sense cobrar quota fixa, en forma de cobrament fix, semestral o anual, la cobren de forma indirecta, representant d'ordre d'un 25% del total dels enquestats. La fórmula més generalitzada és aquella que es cobra per servei prestat, generalment llibres o revistes que surten al mercat, passant un rebut a la sortida dels productes en el repartiment de l'edició. La modalitat presenta l'avantatge que aquests centres no necessàriament han d'anar amb un pressupost tancat, ja que facturen i tenen entrades en funció del treball que realitzen, aspecte altrament ben visible i palpable entre els seus subscriptors o socis, però tanmateix presenta el desavantatge de no saber amb què comptar a inicis d'annualitat, a la vegada que no poden treure al mercat un excés d'oferta cultural, a resultes d'un possible retrocés de col.laboradors en la gestió cultural. Són centres que busquen, en definitiva, un equilibri respecte a producte-cost-difusió.

Un tercer grup de centres, d'altra banda el més nombrós, amb índexs propers al 70% del total dels instituts consultats, són els que cobren quota, presentant, alhora, diferents modalitats en funció del tractament entre socis o subscriptors que pel cas és el mateix respecte al cobrament, i les vessants diverses de socis protectors, col.laboradors, estudiants i joves. La quota que s'estableix acostuma a ser anual entre els seus socis, de la classe que sigui. La quota varia, tot i que el gruix més nombrós de centres –un 90% dels que cobren quota– la tenen fixada entre 1.000 i 5.000 ptes anuals, essent només tres els centres que la tenen assignada entre les 5.001 i les 10.000 –representant un 7%–, i només un centre cotitza dels seus socis i simpatitzants més de 10.000 ptes. D'altres xifres que surten a la baixa són quan es tracta de cobrar a socis joves, estudiants, col.laboradors i amics, per fer servir la terminologia que s'està emprant en diversos centres.

Un aspecte vàlid en la recaptació de diners es refereix als socis anomenats protectors. Són pocs els centres que ho tenen establert, amb un índex de recerca vers un mini-mecenatge no declarat explí-

citament, que com podem observar, encara no està consolidat. Aquest apartat permet fixar unes quotes més altes que les diem-ne normals, amb cotes de pagament voluntari entre les 5.000 i les 20.000 ptes per persona/any. L'avantatge d'aquesta via, poc explotada, és que el coixí fix que representen per a les entitats, els permet disposar d'un finançament paral·lel, o si es vol, complementari.

Una altra qüestió on volem incidir és respecte el comportament intern de separació de funcions de la junta directiva. Ens referim, òbviament, a les comissions o seccions, sense incidència respecte a la denominació que quasi podem dir que és idèntica, tot i que surten altres noms com departaments, etc. La disparitat quant el seu nombre és extraordinària, i així veiem que els centres que podríem considerar més actius, malgrat tenir-ho molt especificat, no s'estan de fer canvis quan convé, a fi i efecte de ser operatius, àgils, atenant la demanda del consum intern que genera la mateixa entitat. Això no obstant, una primera classificació ens indica que 40 centres dels 66 de la mostra –percentatge que representa un 61% dels instituts consultats, opta per tenir comissions en els seus centres, enfront de 26 –un 39%– que decideixen que no els en cal cap i que tot ho gestiona la mateixa junta .

El segment més important d'entitats culturals, un 47% del total amb el que treballem i que tenen comissions, opta per tenir-ne en un nombre que va entre una de sola fins a cinc; un 8% té activades entre 6 i 9 comissions; i un 5% d'entitats actua en el seu àmbit d'influència amb més de 10 comissions.

La nomenclatura de les comissions o seccions de les entitats és pluralíssima. Hi apareixen tres gran noms per a la denominació: un grup l'hem definit com a noms generals, de grans àrees de treball; un segon com a noms particularitzats de temàtiques més concretes; i un tercer com d'aspectes puntuals, de feina explícita del dia a dia.

Entre les denominacions de caràcter general, global, i si en algun dels casos perfiléssim més prim, quedarien inclosos uns din-

tre dels altres, s'hi troben els de: Patrimoni arquitectònic, Arxiu i documentació, Arxiu fotogràfic, Projectes, Activitats i debats, Gestió, Cultura popular, Recerques, Museu, Exposicions, Artesans, Restauració, Recerca, Activitats exteriors, Biblioteca, Permanent, Publicitat, Dinamització cultural, Estudis clàssics, Sortides culturals, Documents i Excursionisme.

Entre els que poden incloure's en el segon grup, qualificats com a més particularitzats, propers a un caràcter científic tangible, hi entrarien Llengua i Literatura, Ciències Naturals i de la Salut, Història, Geografia, Ciències socials, polítiques i econòmiques, Medi ambient, Cine Fòrum, Art, Art romànic, Arqueologia, Música, Tecnologia, Pedagogia, Ciències de la Comunicació, Ciències Exactes, físiques i naturals, Antropologia, Etnografia, Etnologia, Geologia, Ecologia, Paleontologia, Natura, Espeleologia, Botànica, Ornitologia, Toponímia i Filatelia.

Finalment, entre els més concrets, quasi d'activitat immediata, caldria mencionar el de Butlletí, Esquí, Refugis de la guerra civil, Cuina, Amics dels goigs, Associació Bonsai i Natura, i Grup d'història de les dones.

Un darrer apunt d'aquest apartat el marca l'opinió que tenen els mateixos centres sobre activitats de recerca que desenvolupen, entesa aquesta en el sentit de tenir grups organitzats amb uns objectius prefixats d'actuació. Aquest paràmetre marca el tarannà dels instituts i permet endevinar tant el present com el futur de com anirà la gestió cultural de les entitats. El 54% dels centres catalans –36 instituts– manifesten que entre les línies d'actuació present hi figura aquest punt, la qual cosa permet endevinar que es troben en fase activa i que el seu futur, convenientment ajudat, pot esdevenir fructífer per a la investigació dels indrets que ocupen. Tanmateix no podem descartar ni el 26% –17 centres– que declaradament manifesten que no compten amb grups de recerca consolidats, ni el 20% –13 instituts– que no contesten, i que ens inclinem a manifestar que

és més un senyal que no en tenen o que estan en fase de creació. Els dos darrers segments, sumats, inclouen, per tant, un 46% de centres que no contemplen aquesta via, i que, previsiblement, fan més d'editorials que no d'activadors de recerca de temes poc treballats de la zona.

Per completar i acabar aquest apartat hem analitzat la temàtica que s'està investigant en la recerca pels centres d'estudis que han indicat que sí que en feien. Hem pogut establir algunes divisions, molt generals, que tot seguit presentem. Tanmateix, no hem inclòs aquells que indiquen que fan recerca de tot –sense concreció específica–, aquells altres que manifesten que actuen sense una sistematització, i aquells que perfilen aspectes tan generals que inclouen bona part de les àrees del saber –valgui'n l'exemple del que diuen temàtica d'història local i comarcal–.

Advertida l'anterior particularitat, trobem grups de recerca que actuen en Meteorologia, Astronomia, Repertori d'artistes locals, Toponímia, Etnologia, Material gràfic, Història –en algunes vessant concretes com el carlisme, la transició, l'antifranquisme–, Art, Arqueologia, Vida política, Identitat i memòria gràfica, Industrialització, Llegendes contemporànies, Història oral, Fons festiu, Història de l'esport, Dossiers pedagògics, Història de la llengua i literatura catalana medieval i moderna, Història de les societats rurals, Masies, Recull documentació cases pairals, Jaciments ibèrics i del món romà, Les cooperatives de consum, Biografies, Vegetació i fauna d'un riu, Els aprofitaments d'un massís, Història sindical, El trasllat de la fusta per via fluvial, Història de la població al segle XX, Història del Col·legi d'Advocats, La dona en la història local i en Bibliografia de la història local.

La mostra, prou àmplia, és moltíssim diversificada, observant-s'hi línies de treball molt diferenciades, sense uns fils argumentals que les condueixin cap a un aprofundiment de temes a nivell general. Aquest darrer aspecte caldria estudiar-lo amb detall, ja que creiem

que podria ser efectiu i segurament útil establir menys vies, deixant, com és obvi, la llibertat perquè cada centre continués tenint les línies pròpies que cregués convenient, molt particularitzades. En l'apartat de recerces conjuntes seria del tot útil coordinar-se amb departaments universitaris per efectuar una recerca amb més amplitud i de més abast. La Coordinadora hi tindria, òbviament, un paper essencial.

4.3. Què fan aquestes entitats (activitats, publicacions)

El Centres d'Estudis s'han caracteritzat per ser dinamitzadors de les àrees del territori que ocupen. Les seves activitats han passat i passen per ser molt diverses, en funció de la comissió o del grup directiu que en du el comandament i les dirigeix. El que sí es pot afirmar és que incideixen en el teixit poblacional, organitzant actes de tota mena, uns d'elevat nivell cultural que no desmereixen en res a la mateixa Universitat, i uns altres en un to més divulgatiu, apropant-se a les dones i homes als que serveixen.

Enumerar les activitats dels Centres d'Estudis seria prolix, i fins i tot petulant. Hi ha centres que organitzen més de cent actes públics a l'any, on convergeixen estudiosos d'arreu del país i del món, i d'altres centres més modestos que n'organitzen menys, però d'un valor sentimental tal volta superior a alguns d'alt nivell.

Citar activitats dels Instituts d'Estudis passaria per la presentació de llibres i butlletins i revistes, acte sempre emmarcat d'un cerimonial d'obra realitzada. Evidentment no s'hauria de deixar passar de citar la divulgació de temes, a través de conferències o de debats, qüestions aquests darrers que tant aporten a una visió confrontada entre diversos especialistes.

Si aquests serien les activitats externes més visibles no voldríem descuidar les internes, tot i que només les apuntarem: excavacions arqueològiques; neteja i classificació de material arqueològic; fitxer bibliogràfic comarcal; muntatge d'exposicions pròpies de disciplines diverses; dictàmens sobre temes històrics, medioambientals,... al municipi; datació i divulgació d'efemèrides locals; conservació i divulgació del patrimoni; sessions de cine-club; arqueologia industrial; recopilació i tractament de premsa antiga; audicions musicals; cursos de suport als investigadors; cursos de tota mena; i molts altres temes.

Un altre dels eixos centrals o raons de ser dels Instituts o Centres d'Estudi es refereix a l'aspecte de publicacions i a la seva periodicitat. A través del seguiment dels 66 centres objectes d'anàlisi es poden veure aspectes del passat recent i es poden dissenyar estratègies de futur.

Per a la valoració present hem treballat amb la publicació dels llibres editats durant els anys 1994 i 1995, fent-ne una anàlisi global que presentem aquí. A primer cop d'ull observem que el volum total de títols publicats a cada anualitat és força semblant, quasi idèntic diríem, ja que el 1994 s'editaren un total de 65 llibres i el 1995, 64. Aquesta similitud de publicació amaga, però, una disfunció entre els diversos centres. S'han fet quatre classificacions en base als llibres publicats per demostrar que hi ha unes divergències notables. Vegem-ho:

- 28 centres no van publicar cap llibre el 1994 i 21 tampoc publicaren el 1995.
- 21 i 22 centres en publicaren 1 a cada anualitat del 1994 i del 1995, respectivament.

Aquesta premissa de treball aporta consideracions fortíssimes de contrast, ja que significa, a grans trets, que un terç dels instituts de Catalunya estudiats no poden fer front a la publicació de llibres, per

circumstàncies diverses. En detectem algunes de bàsiques com que el gruix de col·laboradors-subscriptors és baix, i també per la pròpia dinàmica de la institució, d'abast territorial limitat, la qual queda frenada a la possible iniciativa emprenedora del grup.

Seguint amb el tema, observem que un altre terç d'entitats publica un sol llibre anualment, aspecte que, en alguns casos, pot arribar a conformar la seva raó d'existència i l'estímul per avançar o, si més no, per mantenir-se.

A aquesta panoràmica en segueix una altra referida als centres que publiquen en aquestes altres xifres:

- 14 centres editaren de 2 a 5 llibres el 1994, i 19 centres editaren idèntiques quantitats el 1995.
- 2 instituts en publicaren un mínim de 6, tant el 1994 com el 1995.

A tenor d'aquestes xifres veiem que hi ha un bon coixí de centres que publiquen regularment i que el seu nivell editorial és alt, ja que publicar entre 2 i 5 llibres representa un esforç editorial considerable. Per altra part opinem que no cal explaiar-se en els dos centres que la seva línia editorial ultrapassa els sis volums editats, signe d'un potencial que no podem menystenir en l'anàlisi global dels instituts del país, però que malauradament és a l'abast de pocs.

Un segon estadi que permet calibrar la potència dels centres en la línia editorial és respecte les revistes o butlletins que editen. Cal assenyalar que aquestes revistes inclouen, sovint, tant treballs de recerca curts com informació de les activitats i de les iniciatives que du a terme l'Institut d'Estudis, a més dels treballs en curs, de les conferències i els debats que s'han de realitzar o que ja s'han impartit, de les sortides, i en conjunt de la vida diària de l'entitat. En alguns casos serveix, només, com a vehicle editorial de treballs d'abast curt, de diverses temàtiques.

El nombre d'instituts que tenen revista és de 49, la qual cosa representa un valor aproximat del 75% dels centres estudiats que en posseeixen, sense comptabilitzar alguns altres que manifesten estar en fase de decisió en aspectes de disseny, de format, de maquetació, etc., remarcant, per tant, que la tendència és a consolidar-se a l'alça.

Tot i així la valoració de la periodicitat ens mostra un detall més de les revistes dels Centres d'Estudis. Hi ha puntualitzacions per a tota la gamma de variabilitat. La síntesi seria la que segueix, agafant els sis casos més freqüents:

- 18 revistes són anuals.
- 5 són semestrals.
- 7 són quadrimestrals.
- 9 són trimestrals.
- 3 són bimensuals.
- 3 són mensuals.

La diferència respecte a la periodicitat de les revistes és manifesta. El més positiu i destacable és que els nivells de difusió de treballs específics, i alhora d'informació, que articulen els Centres d'Estudis respecte els seus associats és prou vàlida. Constatar, tanmateix, que les revistes que són d'abast anual tenen una tendència a incloure treballs d'extensió mitjana que complementa la informació en forma de memòria anual.

El nombre de pàgines de tota publicació és un altre element vàlid per veure si aquesta revista, –que és el que estem tractant– té un caire de divulgació d'activitats o com hem insinuat més amunt aporta treballs de recerca dels seus associats o fets per encàrrec. El resum de l'apartat quant el nombre de pàgines, quantificat en quatre grups ens permet veure-hi dues apreciacions remarcables. Vegem, però, primer, quina va ser la resposta dels Centres d'Estudis:

- La Revista o el butlletí té entre entre 1 i 10 pàgines: 15 instituts.
- La Revista té entre entre 11 i 50 pàgines: 10 instituts.
- La publicació té entre entre 51 i 100 pàgines: 6 instituts.
- La Revista o el butlletí té més de 100 pàgines: 14 instituts.

Una primera apreciació és que la majoria dels instituts consultats tenen la seva Revista amb una doble finalitat: la d'editar treballs i la de donar informació, tal com s'ha avançat abans. Entrarien en aquest grup, la majoria dels centres que publiquen el seu Butlletí que superen el nombre d'11 pàgines. La informació que hi presenten és variada, passant per la ressenya de l'entitat anual, per la convocatòria de reunions, per la crítica de llibres publicats per l'entitat i per d'altres que fan referència a la seva zona d'influència, per dissenyar activitats a mitjan termini, per informar sobre concessió de beques, borses, per anunciar treballs en curs i precisar en quina fase de realització es troben, per divulgar les donacions arqueològiques o històriques en general que han pogut aconseguir, quasi sempre a base de donacions, i en pocs casos per divulgar l'estat de comptes de l'entitat.

Una segona qüestió és que hi ha centres que editen el seu Butlletí per divulgar només aspectes de l'entitat, als quals hi posen a més dels aspectes indicats al punt anterior, l'organització i el desenvolupament d'excursions culturals, la presentació de llibres i opuscles, el moviment de socis, quasi sempre acompanyat amb un editorial o apreciació del moviment de l'entitat o de la cultura específica en un àmbit concret, a través d'opinió divulgativa o en temàtica de fundacions.

Una i l'altra, Revista i Butlletí compleixen funcions diferents. Allò que s'hi veu és que alguns centres amb revistes amb publicació semestral o anual tenen ja una història editorial al darrera. Algunes van per números editats que ultrapassen els 20 o 30, un senyal de trobar-nos davant de revistes plenament consolidades, i que en

general, gaudeixen d'un prestigi reconegut entre els propis centres del país, a més d'ajudar a la configuració del teixit cultural de la població a la que estan immerses, per relligar una societat en permanent construcció.

La financiació de les revistes i dels llibres en general presenten moltes variables als diversos instituts del país. Les respostes dels Centres d'Estudis mostren fins a 11 variables diferents a la forma de consecució dels diners necessaris per tirar endavant un projecte regular –entengui's les revistes– com els irregulars –llibres–. Les variables a les que aludíem són les següents:

– Dependència de les subvencions institucionals. Fins a 21 Centres d'Estudis de la mostra assenyalen que la font bàsica per tirar endavant el programa editorial depèn, en bona mesura, de les institucions, sense assenyalar de quina, podent-s'hi contemplar, per tant, tant les locals com les comarcals, provincials i fins i tot, encara que només un centre, les estatals. Sovint, la majoria d'aquests centres indiquen que no només les subvencions són les que ajuden, posant-hi altres paràmetres d'ajut, dels que s'indiquen a continuació en altres variables.

– Vendes. Fins a 8 centres de la mostra assenyalen que la sortida de productes editorials depèn clamorosament de l'èxit de les vendes, en el sentit que si aquestes no existissin o fossin de poca volada, l'aventura editorial no es podria realitzar. Aquestes vendes prenen, com podem suposar, diverses formes encobertes de recepció, que hem classificat com obligades, recomanades i lliures. Entre les vendes obligades caldria considerar-hi les que es practiquen a través de socis, subscriptors o la forma de pagament fix i variable que té el centre; entre les recomanades s'hauria de considerar aquelles que presenta el producte en què el soci pot optar a comprar-lo o no, mitjançant fórmules diverses, entre les quals s'hi troba la d'haver de comunicar a l'entitat la no acceptació d'un producte determinat; i entre les vendes lliures s'ha d'assenyalar aquelles que practiquen

alguns centres oferint un producte sense l'obligació estricta –encara que sí moral– d'adquirir-lo.

– Finançament a través de Patronat, de l'entitat i dels socis. Un total de 8 centres manifesten que el pagament editorial el costegen a través d'aquesta modalitat, que en realitat és una variabilitat mixta de les dues anteriors, o sigui del finançament institucional –en aquest cas el patronat– i dels socis o subscriptors.

– Col.laboració municipal. Fins a 7 centres assenyalen aquesta forma com la més important de finançament, forma que complementa la ja indicada de dependència de les subvencions. Sumant ambdues modalitats, o sigui els 21 apuntats amb suport institucional més els 7 de col.laboració municipal, s'arriba a la respectable xifra de 29 instituts que depenen quasi exclusivament del finançament de les institucions.

– Publicitat. Només 4 centres de la mostra assenyalen que sobreviuen editorialment gràcies a l'ajut de la publicitat, aspecte, altrament, gens menyspreable. Demuestra que les variables, encara que lentament, s'eixamplen.

– Diputació. 2 instituts en depenen totalment. Caldria afegir-los als 21 que depenen de subvencions i als 7 que depenen de col.laboració municipal.

– Altres formes. Hi ha cinc entrades que tenen la resposta d'un sol centre. Un assenjala que les publicacions en forma de llibres i revistes surt al mercat bàsicament a través de convenis, sense indicar si són públics o privats; un altre indica que publiquen gràcies a condicions, aspecte que també es nou i que pot prendre volada en el curs dels anys; un tercer cita que gràcies al mecenatge, sobreviu, respecte a publicacions; un quart manifesta que edita respecte a ajuts privats, aspecte que es podria considerar de la mateixa disposició que l'anterior; i un cinquè manifesta que publiquen perquè els propis membres hi posen el coll, pagant de les respectives butxaques.

Aquestes cinc darreres fonts de finançament, escasses en nombre quantitatiu, aporten detalls interessants de futur, sobretot pel que fa respecte a les quatre primeres indicacions. Caldrà estar atent al mecenatge, ja que alhora que aporta prestigi a la persona o grups empresarials, els repercuteix favorablement en aspectes fiscals; també en el cas de la forma en coedició, perquè fa baixar el preu del producte, i en el dels convenis, com fan altres institucions d'altres àmbits propers, perquè permet tenir una de les sortides, quasi sempre la principal, coberta. L'evidència és, tanmateix, que el sistema de finançament no són uniformes i lineals, sinó que s'incorporen aspectes de mercat, qüestions que potser, sovint, els Centres d'Estudis tenien massa oblidats.

La resposta d'un centre indica altres problemes de fons. Assenyala que per ara es financia a base de subvencions públiques i de quotes, però afegeix que el proper número el finançaran amb publicitat de caixes d'estalvi, empreses i comerços, perquè "... no considerem bo dependre tant de les administracions públiques, ja que et poden fer pagar (de forma sempre indirecta) un 'peatge polític' i al final acabes autocensurant-te".

Un altre dels aspectes a tenir en compte en l'aspecte de les publicacions és el tiratge que es fa de l'edició. Depèn, òbviament, de si es tracta d'un butlletí informatiu, una revista o d'un llibre, ja que llavors hi intervé un altre component com és el nombre de pàgines. Així podem veure en Revistes i Butlletins que hi ha tiratges superiors al centenar fins a d'altres que superen el miler, tot en funció del nombre de subscriptors, socis o col.laboradors que té cada Centre d'Estudi.

On veiem que podem afinar més és en l'edició de llibres. La norma general, estàndard, és de publicar entre 500 i 700 exemplars, tot i que alguns centres fan tiratges més curts. A partir d'aquest model força generalitzat trobem que hi ha 11 centres que publiquen entre 700 i 1000 exemplars per volum, i encara un petit seg-

ment que manifesten que alguns llibres, vista la seva transcendència que s'hi preveu, passen a editar-ne més del miler, sense que sigui una norma general per a totes les seves publicacions.

Un punt interessant a destacar és el volum d'intercanvi dels Instituts d'Estudis de Catalunya, realitzat entre els mateixos centres, els arxius i les biblioteques per citar els tres grups d'intercanvi més generalitzat, encara que no l'únic. La política de l'intercanvi significa que les revistes i els llibres que s'hi dediquen són comptats a preu real de cost, essent repartit aquest en el volum dels llibres del total de l'edició. Això implica, en certs casos, sobretot quan es tracta de centres que tenen un nombre qualificat de normal d'intercanvis —sobre els 25—, que els llibres resultin fins i tot gratuïts per a aquesta comesa. L'avantatge que el centre en treu de l'intercanvi és que en contrapartida rep un material que pot passar a engruixir la biblioteca de l'entitat, i afavorir que d'altres estudiosos puguin beure del doll de la ciència en aspectes que a la llarga podran interessar de treballar en el cas del centre receptor. Tanmateix, com s'ha indicat, tampoc s'ha de silenciar que en alguns casos aquest material que es rep de forma regular passa a formar part del corpus de la biblioteca de l'entitat, cas que se'n tingui, i que fins i tot serveixi de model d'impressió i maquetació per a noves col·leccions, en comparança amb les pròpies. La síntesi dels Centres d'Estudi analitzats aporta, sobre el tema, el següent resultat:

- Pocs o nuls intercanvis, xifrables entre zero i cinc exemplars. Hi ha quatre centres catalans dels consultats que estan en aquesta tesitura.
- Escassos intercanvis, xifrats de 6 a 10 exemplars. Tres instituts segueixen aquesta feble activitat d'intercanvi.
- Intercanvi moderat, basat entre 11 i 25 exemplars. Hi ha 6 centres que opten per aquest volum.

- Intercanvi amb tendència a considerar-se alt, avaluat en un volum entre 26 i 50 exemplars. Hi ha 7 centres.
- Intercanvi alt, entre 51 i 100 exemplars. Hi ha 10 centres.
- Moltíssim volum d'intercanvi, en base a més de 200 intercanvis. Hi ha tres instituts.

Del precedent, se'n desprenen dues consideracions:

- Els centres actuen en intercanvi, quasi tots, indicador que es creu una eina positiva per millorar i contrastar l'oferta editorial pròpia, i, sobretot, perquè la coneixença editorial mútua ajuda a establir un règim d'intercanvi científic que afavoreix que el centre no quedi estancat i aïllat.
- L'intercanvi a gran escala, on hi podríem considerar els Instituts que intercanvien més de 50 publicacions del seu fons editorial, cosa que significa 17 centres, ajuda a indicar que estem davant d'Instituts amb molta visió de futur. Aquests opten per la via de la divulgació d'ampli abast, la qual cosa, presumiblement, a la llarga els pot portar fins i tot beneficis empresarials ja que no podem oblidar la màxima de producte conegut, producte consumit, aspecte que, indiscutiblement, també té a veure amb el producte editorial.

Un dels “inputs” que cal tenir també en consideració és l'afalac que dispensa l'entitat a l'autor del producte. Ens referim, als exemplars que rep l'autor del treball o del llibre. Per començar, hem de fer la distinció en funció de si el treball és publicat a la Revista o Butlletí o a una miscel·lània de treballs, o bé té la consideració de llibre únic. En el primer cas, en el de la miscel·lània o en la Revista de l'entitat, la majoria de centres opten per donar una única revista o miscel·lània, i separates, xifrades majoritàriament en la franja de donació sobre les 25.

En el segon cas, o sigui quan un autor fa un llibre i aquest és publicat per un Institut o Centre d'Estudis tenim que la gran mayo-

ria d'entitats donen llibres per a ús particular, majoritàriament per obsequi a amics del gremi, a biblioteques i arxius on s'ha consultat la informació i a d'altres persones que l'autor creu convenient. La sorpresa, però, és la quantitat de llibres que són lliurats a l'autor. Un centre assenjala que dóna els que l'autor necessita i un altre posa que variable, sense especificar en què consisteix aquesta variabilitat. La majoria, però, concreten el nombre. Sorprèn, ja ho hem avançat, la migradesa d'exemplars que dóna el gran gruix de centres d'estudis, ja que 16 manifesten donar-ne només entre 1 i 5, xifra, creiem del tot escassa, per mantenir una relació d'intercanvi personal adequat. D'altra banda, altres centres aporten més quantitats: donen entre 6 i 10 llibres, sis centres; en donen entre 11 i 20, 7; i en donen entre 21 i 50, 9.

Un altre aspecte a tenir en compte en aquest gran bloc de les publicacions es refereix al fons que guarda l'entitat, com a patrimoni propi, per evitar que s'exhaureixi totalment l'edició, i d'aquí que alguns centres el defineixin com a blindat. La previsió de guardar-ne varia en funció del mateix tiratge editorial. Hi ha cinc instituts que indiquen que guarden més d'una cinquantena de revistes o de llibres, però especifiquen tot seguit que és la resta del tiratge, previ encara a repartir-ho entre els socis, subscriptors i vendes. La gran majoria opta per guardar-ne en nombre inferior a la cinquantena, repartits com segueix:

- 15 centres dels total de 66 en reserven entre 1 i 10 exemplars per a l'entitat.
- 12 instituts en guarden com a fons propi entre 11 i 25 exemplars.
- 3 centres en guarden entre 26 i 50 exemplars.

Una altra consideració dels Centres d'Estudis es refereix a la decisió de la publicació de treballs a una miscel·lània o revista i també a un llibre.

La majoria reben els articles o llibres escrits pels autors de forma gratuïta. Aquest és el primer punt. Si es tracta d'articles, el consell editorial de la revista o butlletí fa una composició de lloc dels articles que necessitarà en funció de si vol fer-la com a monogràfic o no. Si la vol fer com a monogràfic els membres del consell de redacció busquen articles complementaris que s'hi adiguin, i en segons quins casos, subvenciona parcialment el treball de l'autor al qual s'ha demanat col.laboració. Si el butlletí o revista és de caràcter global en què tant s'hi encabeix un article d'una disciplina com d'una altra, en què s'hi publicà allò que arriba en funció de la línia discursiva i investigadora de cada autor, aquest, generalment, no rep cap compensació. Algun centre assenyalà que la base de publicacions són treballs premiats en concursos convocats per la mateixa entitat o per entitats paral.leles.

Una altra qüestió lligada amb l'anterior és sobre qui decideix si un treball es publica o no. La majoria de centres indiquen que si es un treball per la revista és el consell de redacció –amb noms diferents però amb funcions semblants als diversos centres– qui ho decideix. Algun centre assenyalà que el treball passa per junta, abans de la publicació.

Referent a la publicació de llibres la variabilitat de qui ho decideix varia en petita mesura. Normalment és el mateix consell de redacció qui avalua si el treball és apte per publicar-se, tot i que el nom i el nombre d'avaluadors varien d'un centre a l'altre en el cas de publicar només un treball concret. Hi apareixen, per exemple, a tall de definir grups de decisió, noms com el de consell assessor, el consell de publicacions, la vocalia de publicacions, la comissió científica, etc. Indicar, tanmateix, que alguns centres, demanen l'opinió d'una persona especialista en el tema per corroborar l'encert de la decisió abans de publicar-ho, tot i que també cal indicar que alguns centres petits assenyalen, sense embuts, que es publica allò que arriba i punt. N'és una mostra pràctica allò que assenyalà el Centre de Documentació: Ecomuseu dels Ports el qual indica que

els treballs es publiquen d'acord amb la seva qualitat, afegint, però, que la manca d'estudis a la zona fa que no se sigui gaire selectiu, ja que si no fos així no es podria reunir prou material per fer una publicació. Les diferències o millor dit, puntualitzacions, més significatives són algunes que adjuntem:

- El Centre d'Estudis de l'Hospitalet assenyala que el treball es publica en funció de si ho contempla el Pla d'Actuació de cada any, aprovat per la secció de Publicacions, per la Junta i per l'assemblea.
- El Grup d'Estudis Sitgetans indica que si es té confiança en l'autor s'accepta la seva obra sense gaires problemes, i si no, és dona l'obra a un membre de la junta perquè n'emeti opinió.

Al problema de seleccionar el material que s'ha de publicar s'hi afegeix la disponibilitat o no de persones en la correcció de les publicacions. La majoria manifesta no tenir problemes seriosos per a la correcció de llibres i d'articles ja que el centre compta amb una bona base de persones amb bon domini i suficiència de la llengua catalana, algunes incorporades dins de la junta directiva. El voluntarisme, per tant, és la resposta més assenyalada, en l'apartat de les correccions estilístiques i gramaticals.

Tanmateix hi ha alguns centres, escassos, que manifesten altres opcions. Indiquen que no tenen problemes per a la correcció, perquè el material publicable el duen a serveis que realitzen aquesta tasca. Citen entre d'altres: el servei de Normalització Lingüística, el Servei Local de Català, el servei de correcció municipal del català de l'Ajuntament, el Servei de Català del Consell Comarcal. Un Institut indica també que disposa de tècnics especialitzats per aquesta comesa i un altre indica que ho deixa enterament a mans de l'autor, el qual s'ha d'espavilar per trobar qui li faci la feina. I d'altres, tot i manifestar no tenir problemes, concreten que porten el treball a la impremta i aquesta se n'encarrega de tot. Tot i així, malgrat que la gran majoria de centres manifesten no tenir problemes, consta-

tem que alguna de les solucions, per sort resolta, és indiscutiblement, gravosa, pel futur preu del llibre.

Finalment hi ha un tercer grup de centres que diuen tenir problemes seriosos per a la correcció i consegüentment paguen a professionals que els facin la feina. Un centre manifesta que paga per la correcció del butlletí i en canvi els seus correctors assumeixen els llibres. Els preus de mercat per pagar als correctors que cobren, varien, com ho demostra el fet que un centre el qualifica de simbòlic, senyal que és preu d'amic, mentre en d'altres el preu varia entre les 70000 i les 100000 ptes. per llibre. Repetim, però, que els centres amb dificultats són pocs.

4.4. Com i amb qui es relacionen els Centres d'Estudis

Un dels aspectes més interessants és copsar la xarxa de relacions que tenen els centres entre sí i amb d'altres institucions. La confluència o la mancança de relacions, permetrà de veure la disponibilitat del centre respecte d'altres, la receptivitat que mostra, entenent sempre que la relació genera comprensió –i per que no dir-ho–, còpia de models per a futures relacions. Entenem que aquesta relació produeix un “feed-back”, una retroalimentació que es saludable, convenient i necessària per aquelles entitats que la practiquen.

Una qüestió de les relacions dels centres amb l'exterior va ser saber, inicialment, la relació dels instituts amb els seus propis associats o subscriptors, per veure quin lligam de contacte tenen establert. Considerem que aquesta és una bona apreciació d'entrada, ja que un dels punts de connexió dels centres amb el seu entorn –entengui's subscriptors, socis, afiliats o el nom que se'ls digui– és comunicar regularment aspectes de futur d'allò que faran, procurant proporcionar una informació universal amb aquest segment

poblacional, el qual per començar, ja és el que està més sensibilitzat a la cultura i al treball que genera l'Institut.

Aplicar la qüestió d'oferir una bona informació, a part d'establir un lligam amb les persones que els reben, pot aportar alguns altres avantatges que no volem deixar passar per alt:

- Permet que el receptor senti com a seva l'entitat que regularment li passa informació.

- Estableix un vincle per formar opinió, i probablement davant de qualsevol contingència (urbanística, ecològica, medio-ambiental, arqueològica,...) entre el Centre i altres entitats o institucions, ajuda a agafar partit pels raonaments que pugui tenir l'Institut enfront a d'altres posicions involucrades en el tema.

- Permet establir un lligam entre el passat i el present tant canviant, fent que les apreciacions de l'avui es vegin amb el referent del suport de l'ahir. Consisteix a no trencar, en definitiva, amb el passat, per explicar i entendre el present.

- La tramesa regular, en la periodització que es cregui oportuna, permet captar una organització i un treball constant del centre, seriós. És un aspecte gens negligible, ja que trenca la norma de la immediatesa, i de l'arribisme a què condueix la societat i les circumstàncies de l'avui.

Moguts per aquests condicionants o bé per uns altres, 41 dels 66 centres tenen establerta aquesta tramesa d'informació, la qual cosa significa un 62% del total dels centres consultats, amb variacions com tindrem ocasió de comentar.

Tanmateix, la periodització de com arriba el full informatiu és un aspecte afegit que demostra força qüestions, ja que no és el mateix una tramesa trimestral que anual, per posar-ne un exemple prou divergent. El resum dels Centres d'Estudis catalans analitzats és com segueix:

- Envien un full informatiu mensual: 5 instituts.
- Bimensual: 1.
- El trametren trimestral: 11 centres.
- Quadrimestral: 1 institut.
- Anual: 3.
- De forma ocasional, sense periodització: 18.
- N'envien, però no indiquen la periodització: 4 entitats.

A la vista dels resultats, hem de manifestar que aquests podrien ser lleugerament revisables, tot i que no en modificaria substancialment el resultat, ja que no hem considerat la variable d'una segona opció que quatre centres han indicat –dos dels que trameten informació anual i dos que la trameten trimestral–, en el sentit que indiquen que afegeixen, a més a més, que l'opció de trametre informació quan l'ocasió ho demanda, no la descarten, i conseqüentment l'apliquen. És, tanmateix, com hem dit, una opció que no modifica el sentit global de l'anàlisi.

Els resultats permeten veure la sensibilitat dels centres i com entenen aquesta necessitat de passar informació als seus associats. Si ho fem en funció de % respecte al total dels que s'ha passat la mostra veiem que les diferències són acusades, expressades per ordre decreixent:

- De forma ocasional, sense periodització: 18 centres, 27%.
- No n'envia: 15 centres, la qual cosa representa un 22,5%.
- Trimestral: 11 centres, amb un "input" del 16,5%.
- Full mensual: 5 instituts equivalent al 7,5% del total.
- N'envia, però no indica la periodització: 4 instituts, equivalent a un 6%.
- Anual: 3, xifrat en un 4,5% del total.
- Bimensual: 1, representant un 1,5%.
- Quadrimestral: 1 institut, que representa també un 1,5%.

L'aspecte a ressaltar i de la qual en podem extreure una ferma conclusió és que un de cada quatre centres de Catalunya no manté

relació informativa amb els seus associats o subscriptors, i que tres de cada quatre centres sí que ho fan. Evidentment, els que ho tenen regulat en base mensual, bimensual, trimestral o quadrimestral, suposen més del 25% del total i impliquen que el nivell de comunicació és força òptim. Alhora no podem descartar els que manifesten que la informació la passen ocasionalment, la qual cosa pot propiciar un augment de la base informativa apreciable, ja que comuniquen esdeveniments quan l'ocasió ho requereix.

Un segon eix del que s'han obtingut respostes és respecte si es mantenen contactes amb altres Centres d'Estudis. La resposta, vista des d'una forma global, sobre les 66 respostes, és com segueix:

- 62 centres que han respost manifesten tenir alguna o altra relació entre sí, circumstància que representa un 94% dels consultats.
- 4 instituts indiquen que no tenen relació amb cap altre centre, aspecte que representa un 6% de la mostra.

La interpretació essencial que hi veiem és que el segment que manifesta no tenir cap mena de contacte amb altres Centres d'Estudis és perquè està inclòs dins del grup semi-institucional. Aquesta circumstància implica que caldria perfilar de si són realment Centres d'Estudis o organismes supra-Centres d'Estudis. Passa també, en alguns casos, que siguin centres de recent creació i que encara no hagin establert la xarxa de relació, aspecte que pel que es veurà en la seva globalitat és del tot imprescindible i necessari.

Les respostes en base a quina mena de relació hi ha entre els Centres d'Estudis ens permet captar quines connexions preferents hi ha establertes a l'actualitat i quines s'endevinen, incipients, de cara al futur. Vegem-ho en base a les 14 apreciacions que n'han sortit, ordenades pel major nombre de respostes al de menys. Volem significar, tanmateix, que hi ha 4 apreciacions que són respostes per un mínim de 6 centres i, conseqüentment, són les que creiem que

tenen més gruix. Les respostes són, en conjunt, les que segueixen a continuació:

– 30 centres manifesten que tenen contactes amb altres Centres d'Estudis a través de l'intercanvi de publicacions. És la connexió més ben puntuada. La xifra, significa que, a grans trets, aproximadament la meitat dels Centres d'Estudis catalans mantenen intercanvi amb altres, xifra que, en la perspectiva de final de segle, i en centres cada cop més consolidats, creiem que hauria de potenciar-se. Opinem que, indiscutiblement, tots els centres que no disposen d'aquesta connexió els falta quelcom, ja que si una de les eines de dinamització és entendre què realitzen els altres, aquesta eina és necessària i quasi que ens atrevim a suggerir que hauria de ser obligatòria per a qualsevol centre.

– 11 centres manifesten que tenen contactes amb altres Centres d'Estudis a través d'informació creuada. Aquest eix és també molt interessant ja que si d'una banda tenim la coneixença i intercanvi de les publicacions i de l'altra la informació de tot tipus d'activitats, projectes i actes, el nivell de connexió s'eixampla. Cal constatar que els centres que opten per aquesta via, plenament normalitzada, representa un 17% dels centres del país consultats.

– 7 centres manifesten que tenen contactes amb altres Centres d'Estudis a través de la Coordinadora de Centres d'Estudis de Parla Catalana. És una xifra que sorprèn i alhora encoratja i dóna raó de ser a la Coordinadora com a font de coneixença i de relació. Sorprèn, dèiem, en positiu, perquè el resultat esdevé la tercera font de contacte relacional, aspecte que tot i que només representa un 11% de la resposta total, implica que un de cada deu centres considera, en resposta oberta, que la Coordinadora els ha servit per contactes humans, de recerca i de línies de treball. Opinem que aquesta xifra mereix un estudi-enquesta per part de la Coordinadora per potenciar i en alguns casos obrir l'intercanvi a tots els nivells.

– 6 centres manifesten que tenen contactes amb altres a través d'intercanvi d'experiències. Opinem que aquest estadi és una valoració selectiva de la tramesa d'informació dels uns als altres i vice-versa. Significa una coneixença amb el centre objecte de l'intercanvi, i demostra que la coneixença mútua els fa ser participants d'experiències concretes que els poden ser comunes. És una via que permet tenir un contacte d'experiències concretes que sabem, que en general, poden ser profitoses.

El segon grup és el que presenta un índex de respostes baixes, entre 1 i 4, però no per això menys interessants. Vegem-les també per ordre de més a menys:

– 4 centres manifesten que tenen contactes amb altres Centres d'Estudis per mediació de la realització d'exposicions o de rodes d'art. S'entèn que aquesta relació pot ser a través de dissenyar muntatges conjunts, de passar-se exposicions d'un centre a l'altre o de la mateixa relació d'artistes que configuren un teixit de coneixença.

– 3 centres manifesten que tenen relació amb altres Centres d'Estudis a través d'organització d'actes conjunts. El nombre tant exigü de relacions pot semblar escàs, i realment ho és, però demostra que alguns centres entenen en positiu el nivell de connexió, de tal manera que organitzar actes és realitzat conjuntament basant-se a reduir costos i a procurar que el llistó o nivell pugui ser més alt.

– 3 centres manifesten que tenen relació amb altres Instituts d'Estudis a través de projectes conjunts d'investigació. La resposta d'aquesta forma de treballar implica un grau més elevat de connexió, segurament ratllant l'interconnexió. Considerem que és una via d'alt nivell que en el futur hauria de tenir més instituts aspirants a integrar-s'hi. Seria, indiscutiblement, una bona eina d'articulació del territori, i potser animaria grups de poc gruix de components de gaudir del treball conjunt amb centres més consolidats.

– 3 centres manifesten que tenen relació amb altres Centres d'Estudis de forma concreta a través del Patronat Eiximenis, dependent de la Diputació de Girona. És una via que ha donat i dona el seu joc, i, a part de les consideracions particulars de connexió de cada centre, alguns la consideren necessària per les seves particulars coneixences.

– 2 centres manifesten que tenen relació amb altres a través de les reunions que mantenen entre els mateixos Centres d'Estudis i de reunions al consell comarcal de zona. La resposta d'aquests dos centres és interessant perquè permet veure que el nivell d'articulació dels Centres d'Estudis d'una mateixa comarca podria esdevenir interessant, articulada a través de Consells Comarcals, amb visió de futur d'obertura i no de capelleta tancada com algunes vegades ha succeït i succeeix.

– Finalment assenyalar les respostes que només tenen una entrada. Vegem-les, en conjunt:

- Per la finalitat de cessió de material.
- A partir d'assistència d'activitats.
- A partir de cursos.
- Per l'intercanvi de bibliografia.
- I a través de contactes personals.

Les cinc respostes que s'han donat en aquest apartat permeten veure-hi tres aproximacions entre centres. La primera, la cessió de material, té connexions de supervivència del centre que en fa la demanda a un centre de més volum; les tres següents, apunten a qüestions de més abast científic, essent summament interessant la indicada de connexió bibliogràfica; la darrera resposta, esdevé significativa en el sentit de que una bona xarxa de contactes personals sempre resulta fructífera, qüestió que comporta que la coneixença a la llarga resulta positiva.

Un altre bloc interpretatiu de resultats i alhora de reflexions per un futur més interessant el representa el possible contacte amb altres entitats culturals, de l'àmbit que sigui. La resposta de relació dels 66 centres que han respost ha estat aclaparadora, ja que 60 han indicat que sí que en mantenen, xifra que representa un 91% del total. Aquesta massiva resposta indica, sens dubte i amb fort convenciment, que la immensa majoria dels centres estan incardinats al teixit civil del país.

Aquesta resposta als contactes ve articulada, sobretot, per la indicació suggerida que presentava l'enquesta, en base a facilitar pistes quan a entitats que presumiblement es manté un contacte continuat, com és el cas dels arxius, les biblioteques i els museus. Tanmateix, s'hi posava un altres, que òbviament deixava la porta oberta a possibles relacions no indicades majoritàriament i que també serà motiu de comentari.

Els resultats han estat els següents:

- 46 centres indiquen que tenen contactes amb arxius.
- 41 instituts marcaren l'opció que mantenen relacions amb museus
- 34 centres assenyalen que mantenen contactes amb biblioteques.
- 22 centres marcaren l'apartat altres, amb diverses respostes.

La impressió general és que l'índex de relació, en conjunt, és força acceptable. El primer lloc del rànquing l'ocupa el contacte amb arxius, senyal que aquestes entitats, base d'actuació dels Centres d'Estudis pel que fa a consulta de documentació, compleixen la missió que els pertoca. Alhora també podem veure-hi que l'entrada d'universitaris a les entitats objecte d'estudi afecta tant les visites als arxius com la millora dels treballs, lluny d'un positivisme superat, amb cotes de nivell cada vegada més altes.

El segon estadi de relació el marca la relació amb museus. Evidentment, una de les actuacions d'entesa dels Instituts, de sempre, ha estat la simbiosi amb museus existents a la zona, per múltiples circumstàncies, encara que bàsicament encarats a la preservació de jaciments arqueològics. En el curs dels anys, i atenent que els museus s'han diversificat i s'han especialitzat, la feina realitzada pels Instituts d'Estudi també s'ha eixamplat. I així és freqüent veure accions conjuntes en la fixació de salvaguarda del patrimoni català, des de nivells arqueològics fins als més recents d'adequació d'usos del destrossat i negligit patrimoni industrial.

El tercer camp d'actuació ens el mostra la relació amb biblioteques, amb un nivell una mica més inferior que els altres, podent-se interpretar aquest contacte més feble, al fet que cada cop més els Centres d'Estudis tenen un nivell d'intercanvi que els fa ser més autònoms respecte al valuós contacte que les biblioteques han proporcionat als centres d'estudis des de sempre.

La resposta a l'apartat d'altres mereix una atenció especial, per dues raons. Una perquè els centres que l'han contestat aporten una informació complementària de relació a la trilogia lògica analitzada abans, i també perquè permeten veure nivells de relació i de contacte que poden aportar pistes per a d'altres instituts. Les respostes han estat d'allò més variades, algunes inclassificables com quan han indicat de forma general altres societats o associacions, sense precisar quines en concret. De les precises sobresurten:

- la resta d'entitats de la població.
- el teatre local.
- el cine-club.
- Òmnium cultural.
- la Universitat.
- els centres d'ensenyament.

La resposta de connexió amb el conjunt d'entitats de la població permet intuir que el centre és obert, sensible i identificat amb la

mecànica associativa on està ubicat, podent-se dir el mateix respecte la relació amb grups de teatre o de cine-club. És diferent, en canvi, la relació amb la Universitat, ja que assenyalava allò ja sabut i que ha marcat un canvi de perspectiva en els dos darrers decennis, en els qual s'han prodigat les enteses entre la bona Universitat i els Centres d'Estudis de la zona. La relació amb centres d'ensenyament permet veure amb optimisme per part d'aquells centres que ho consideren, una connexió de futur, i implicarà que segurament l'adaptació dels seus materials a cotes de divulgació sigui d'allò més positiu.

Tot amb tot, la relació dels instituts amb les entitats culturals que acabem d'assenyalar permeten veure-hi fins a 16 aspectes diferenciats de connexió, alguns amb un nivell alt de respostes. Fent-ne dos grups, anotarem i comentarem les que tenen 5 o més respostes i tot seguit les que tenen entre 1 i 4 respostes. Vegem les del primer grup, per ordre:

- Per intercanvi d'informació i d'experiències i cessió de material: 24 centres.

És una resposta àmplia que ve a demostrar la disponibilitat dels Centres d'Estudis, que els permet adequar-se a les necessitats poblacionals, en matèria cultural.

- Per lliurament o intercanvi de publicacions: 16 entitats.

És un estadi de relació amb entitats que no són Centres d'Estudis i que suposa que el mercat editorial no és privatiu dels centres, demostració que s'estableix en relació amb altres organismes pel tema editorial.

- Per a l'organització d'exposicions: 7 relacions.

La façana cultural de presentació a la població no sempre passa pel procés editorial, tot i que és la raó principal de l'existència. D'aquí que una bona mancomunitat per a l'organització d'exposi-

cions sigui una excel·lent eina divulgativa del centre i de l'entitat que relliguen l'activitat.

– Per a l'organització i assistència a conferències: 6 centres amb entitats.

Un enllaç per abaratir costos el representa l'organització i difusió conjuntes entre un centre i una altra entitat cultural. Aquesta interconnexió pot passar per la tria de conferencians, per la decisió temàtica del cicle, etc.

– Per a l'organització d'actes: 5.

Aquesta resposta dels Instituts d'Estudis pot contemplar-se, per la seva globalitat, afegida a d'altres que hi ha indicades.

– Per curssets, seminaris i col·loquis de formació: 5.

Aquest apartat és vàlid perquè mostra el nivell dels centres amb activitats formatives pròpies i alienes.

Respecte a les respostes que proporcionen els Centres d'Estudis quant a la seva relació amb entitats, en nombre inferior a 5, són les següents:

– Per donació de llibres a la biblioteca local: 3

– Per activitats pedagògiques: 2

– Per conferències especialitzades: 2

– Per investigació: 2.

– Per edició i per coedició: 2

– Per presentació de publicacions: 1

– Per compra de material: 1

– Per catalogació i ordenació d'arxius i biblioteques: 1

– Per cessió d'exposicions: 1

– Per visites: 1

L'anàlisi d'aquesta seqüència de respostes permet veure que els centres que practiquen l'obertura de relació amb altres entitats del seu entorn, enriqueixen l'àmbit d'actuació i alhora s'autoenriqueixen elles mateixes. Els aspectes referits a les activitats pedagògiques permet aterrar adequadament a alguns Centres d'Estudis que ho practiquen, en el sentit de la importància de la divulgació i de fer apreciar als escolars sobre aspectes de patrimoni. Alhora, serveix, sobretot als alumnes, per aprendre a preguntar-se qüestions de geografia, d'art i d'història en termes oberts, mai tancats com ja acostumen a relatar els llibres.

Uns altres aspectes que ajuden en aquesta relació de relació i de feed-back amb altres entitats és l'ajut a la catalogació i ordenació de biblioteques privades, tendents, algunes a desaparèixer, o el fenomen de confegir una exposició per cedir-la un cop exposada al local propi, perquè sigui itinerant a d'altres llocs, fent-la més visitada i alhora més rendible. Són aspectes, en definitiva, que ajuden el Centre d'Estudis a imbrincar-se dins la societat civil.

Un aspecte innovador és el que practiquen alguns centres organitzant visites al territori, trencant la típica excursió de tercera edat. Excursions que serveixen per completar informació del propi territori, en qualsevol àmbit de les Ciències Socials, i que permet una relació amb altres entitats per fer una reserva conjunta d'un servei que s'ofereix als socis o als subscriptors.

I com a punt final de respostes d'adequació dels Instituts d'Estudis a la xarxa de relacions, assenyalar el que indiquen alguns sobre els aspectes d'investigació i la posterior publicació en coedició. Si els Centres d'Estudis van ser el pal de paller del final del franquisme i de l'inici de la transició per vertebrar un territori que podia decantar-se cap a un possible lerroxisme, efectuar accions de difusió de la llengua i del territori, tot sempre ben estudiat, amb mètode i amb rigor, ha de propiciar en un futur que els Centres d'Estudis vehiculin aspectes de lligam, d'acostament, d'unió, de

nexe i de coordinació per encarar un segle on la interrelació haurà d'estar en primer pla, entre persones amb cultures d'origen diferents.

4.5. El finançament i la subsistència dels Instituts d'Estudis

Un dels aspectes dels que també hem volgut fer menció, especial fins i tot, és el tema del finançament dels Instituts d'Estudis catalans. A través d'una bateria de preguntes podrem saber diverses qüestions del seu estat econòmic i captar cap on es destinen, sobre la base de les seves entrades i d'on provenen.

El finançament és un aspecte clau, perquè permet saber què poden fer, d'on prové el numerari i quines finalitats poden assumir. Al respecte, és significatiu allò que indicava un centre, per començar, separant el pressupost real i el pressupost intencional. A través del real podem veure'n la seva evolució i a través de l'intencional en veiem la potencialitat d'aquest institut. Indicava, tanmateix, en una visió sumament realista, que l'intencional és amb el que surten a escena, però, que a la vista dels ingressos, s'adeqüen al real, a base de retallar i més retallar. El fet de posar aquesta reflexió com a introducció ens invita a creure que allò que indica aquest centre als altres, potser no és privatiu d'un de sol, i reafirma que si les circumstàncies fossin unes altres, els centres podrien assumir més responsabilitats. És el tast del problema.

La primera qüestió a preguntar va ser si les entitats que estem estudiant funcionen amb llibres oficials, s'entén a efectes fiscals. La resposta dels 56 que responen és que 24 manifesten que sí i 32 diuen clarament que no. La resposta és força compromesa d'analitzar perquè no es van demanar més dades explicatives sobre els perquè. Tot amb tot, intuïm que aquesta segment de centres que encara no treballa en llibres oficials pot venir motivat per dues raons de pes:

- que el centre és petit i l'enrenou de portar-los requereix d'un temps que no es disposa; i
- no haver pogut estudiar a fons els avantatges (i inconvenients) de dur-los de forma oficial, per recuperar, si s'escau, l'IVA.

Sobre l'IVA anava precisament la segona pregunta lligada amb la primera. Aquí hi ha hagut un augment de centres que han respost, ja que s'ha arribat a 60. D'aquests, 48 no el recuperen a l'exercici fiscal, aspecte que representa el 80%, mentre 12 sí que ho fan, amb un índex percentual del 20%.

El gruix d'informació per a l'anàlisi econòmica l'ha representat el contrast dels pressupostos. Se'n van demanar dos, del 1994 i del 1995. Les respostes de l'any 1994 ha estat trameses per 46 centres i el del 1995 per 52. Assenyalar que 45 centres van constestar ambdós.

Vegem-ne les respostes:

QUADRE NÚM. 1
PRESSUPOSTOS DELS CENTRES D'ESTUDIS DE CATALUNYA

Quantitat total del pressupost en ptes. entre:	Nombre de centres del 1994	%	id. 1995	%
1 a 100000 ptes	2	4,5	2	3,5
De 100000 a 1 milió (m)	14	30	15	29
De 1 a 2 m.	14	3	15	29
De 2 a 5 m.	7	15	10	19
De 5 a 10 m.	5	11	3	6
De 10 a 25 m	2	4,5	5	10
De 25 a 100m	0	0	0	0
De 100 a 500m	1	2	1	2
De 500 m	1	2	1	2
Total	46	100	52	100

A simple vista no s'hi veu cap diferència significativa entre els dos anys de referència. El contrast entre centres, però, és abismal. Dels resultats en poden sortir quatre grups. Vegem-ho:

– 1r. grup: Inclosos, aproximadament el 65% del total dels centres que han respost.

- Hi ha 2 centres que no arriben a un pressupost de 100.000 pessetes. Estem davant de centres minúsculs que poca cosa poden activar que la mera supervivència de funcionament. Són centres amb propensió a quedar despenjats del sistema.
- Hi ha una franja important de centres, entre 14 i 15, vorajant el 30% del total, que el seu pressupost oscil·la entre les 100.000 ptes i el milió. Són centres que també cal catalogar com petits, de poca envergadura, per la circumstància que només realitzant una sola publicació –una sola!– queden sense pressupost. Són centres que poden fer funcions de suport a la recerca de la zona però és difícil que articulin projectes d'envergadura ja que el pressupost tant migrat que disposen no els permet avançar per la via de la normalitat.
- Hi ha un bloc semblant a l'anterior, pel que fa al nombre de centres, entre 14 i 15, aspecte que representa un 30% del total, que tenen un pressupost entre un i dos milions. Representen instituts que encara estan a la franja baixa, econòmicament parlant, però que ja poden esdevenir efectius perquè, per norma general, la major part de la despesa la generen per cobrir actes de divulgació, per fer un butlletí amb treballs de recerca, i fins per publicar un llibre, en alguna anualitat.

– 2n. grup. Inclosos, aproximadament el 25% del total.

- En aquest grup hi hem encabit dos grups de centres. Hi són els que disposen d'un pressupost entre 2 i 5 milions anual, xifrat entre un 15 i un 20% del total del centres catalans que han respost. La xifra, permet establir que estem davant de cen-

tres amb força activitat que ja poden fins i tot tenir un mínim d'infraestructura de treball de secretaria, aspecte que alleugereix el treball voluntariós dels components i permet fer un seguiment dels temes que tracta la directiva. És evident, que a més pressupost, es generen accions encaminades a aconseguir més recursos per obtenir-ne. És un peix, òbviament, que es mossega la cua, parlant en llenguatge planer.

- Un segon grup són aquells instituts, entre 5 i 6 a Catalunya dels que han respost, la qual cosa equival a un 10% aproximat del total, que mouen entre 5 i 10 milions de pessetes. Aquests ja són centres de nivell, els quals duen un treball orientat a participar de ple dret a la vida municipal o comarcal on estan situats i on tenen el seu àmbit d'influència. Són centres que ja presenten unes seccions diferenciades i que la mecànica de participació ciutadana fa que siguin coneguts per una franja poblacional activa, compromesa amb la cultura.
- 3r. grup. Inclosos, aproximadament entre el 5 i el 10% del total de centres consultats.
- En aquest segment hi hem indicat dos blocs, entre els centres que tenen entre 10 i 25 milions de pressupost i els que es basen en un volum entre els 25 i els 100. En la franja dels 10 als 25 milions, el 1994 només dos centres complien aquest requisit i 5 el 1995, i cap tenia un pressupost entre els 25 i els 100 milions, per la qual cosa d'aquest darrer grup ja no en parlarem.

Els centres que estan a la banda dels 10 i els 25 milions són centres que aglutinen l'activitat cultural d'un territori. Vénen a demostrar que si les administracions potenciessin que els centres es fessin grans, estalviarien diners en despesa que generen elles mateixes, i que per norma general, els resulta molt més cara. Aquests centres haurien de ser el model per al disseny d'escampar-los i de fixar-los per al país, ja que d'una banda els permet ser agosarats de planteja-

ment en l'activitat cultural en disposar d'un coixí econòmic que el sustenta, alhora que de l'altra banda els fa ser racionalment adequats per fixar una infraestructura cultural equitativa al territori, sense massa disfuncions ni desequilibris territorials.

– 4t. grup: Inclosos, aproximadament el 4% del total dels centres.

- Hi ha 1 centre que està a la faixa entre un pressupost que va dels 100 als 500 milions, estant a la part baixa d'aquesta xifra. Hi ha un altre centre que supera els 500 milions de pressupost. Són centres que mouen un pressupost tant alt perquè fan activitats globals de territori, molt més àmplies que les de comarca i actuen de motor o de suplència, quan convé, en parts del territori català.

Un nou aspecte a contemplar ha estat veure quina és la salut econòmica dels centres en les dues anualitats del 1994 i el 1995. Dels 45 que han respost amb xifres dels dos anys podem oferir el resultat següent:

- 24 instituts de Catalunya van pujar el pressupost del 1995 respecte del 1994.
- 11 instituts treballaren amb el mateix pressupost l'anualitat del 1994 que la de 1995.
- 10 centres catalans baixaren els pressupost de 1995 respecte el de 1994.

La valoració positiva que en resulta és que 24 instituts, aproximadament la meitat dels centres catalans que respongueren, segueixen una via ascendent de consolidació i reforçament, pujant el seu pressupost en quantitats que van des del cost de la vida a cotes sensiblement superiors. La valoració negativa és que aproximadament l'altra meitat, 21 centres, segueixen per una via a la baixa, i s'ha de denunciar que malgrat que 11 han igualat el pressupost dels dos anys –ho interpretem com una mal menor de present, però nefast

per al futur–, els altres 10 estan a la via sense sortida, a la baixa, i cal denunciar que si no s’hi posa remei en temps present, el seu disseny de futur serà una incògnita.

Un altre aspecte a considerar és d’on prové el finançament dels Centres d’Estudis. S’ha avaluat el d’un any concret, del 1995. Les respostes dels centres, força imprecises en segons quins casos, aporten dades i xifres que el finançament prové tant de les administracions –Ajuntament, Generalitat, Consell Comarcal, Diputació–, com del mateixos socis i d’entitats privades, en una perspectiva que valorem més endavant. Tanmateix, s’ha d’indicar que encara que les xifres que aporten, en força casos, estan indicades en %, es fa difícil fer-ne una avaluació particular de cada ens que ajuda, anima, col·labora o impulsa la vida dels Centres d’Estudis.

Tot i així, a la pregunta de què els centres numeressin per ordre correlatiu les institucions que donaven més suport a les seves activitats, obviant-ne les quantitats, com hem dit fa poc, surt el següent resultat, per cada estament:

* Institució que aporta ajuda: *Ajuntament*

Ordre en què apareix citat	Número de centres que ho indiquen
1	21
2	17
3	9
4	6
5	1
Total	54

* Institució que aporta ajuda: *Generalitat*

Ordre en què apareix citat	Número de centres que ho indiquen
1	8
2	9
3	9

4	11
5	3
Total	50

* Institució que aporta ajuda: *Els mateixos socis*

Ordre en què apareix citat	Número de centres que ho indiquen
1	20
2	9
3	10
4	2
5	2
Total	3

* Institució que aporta ajuda: *Diputació*

Ordre en què apareix citat	Número de centres que ho indiquen
1	7
2	10
3	5
4	2
5	1
6	2
Total	27

* Institució que aporta ajuda: *Caixes d'Estalvis*

Ordre en què apareix citat	Número de centres que ho indiquen
1	1
2	3
3	4
4	5
5	8
6	3
Total	24

* Institució que aporta ajuda: *Consell Comarcal*

Ordre en què apareix citat	Número de centres que ho indiquen
1	4
2	3
3	7
4	2
5	3
6	2
Total	21

A aquesta síntesi de respostes cal sumar-hi quatre entrades més per veure-ho de forma total, les quals val la pena de consignar. En farem quatre blocs.

En conjunt, però, aquests darrers aspectes no resultaran rellevants, en comparança amb els anteriors.

Un que en direm 'Altres institucions' surt per citar com a font de finançament tres entitats: un Casal, en el seu número 2 particular del rànquing; un Casino, també en el número 2; i el Col·legi de Doctors i Llicenciats, en l'1.

Un segon bloc són els centres que diuen que reben subvencions de les empreses. Són 4, indicant que els corresponen els números 3, 4, 5 i 5 del seu particular finançament, respectivament.

El tercer grup són dos centres que assenyalen que en reben del mecenatge, sense indicar de quin, corresponent-li la seriació 4 i 6.

El quart grup és un centre que indica que la seva quarta font de finançament són les inscripcions de les activitats que realitzen en què s'hi apunten els que no són socis.

En síntesi, fent una apreciació de conjunt en la que intervenen els tres primers resultats, tenim els parcials de cada estament i el % que representen per a cada número d'ordre, arrodonit a l'alça o a la baixa. Per comprovar quins són els índexs que els centres citen més, s'han remarcat en negreta els dos primers. Surt el següent:

QUADRE NÚM. 2
ORGANISMES QUE AJUDEN ALS CENTRES D'ESTUDIS
I PERCENTATGES

Número	Institució que aporta ajuda i %											
	Aj.	%	G	%	Socis	%	D	%	CE.	%	CC.	%
1	21	34,5	8	13	20	33	7	11,5	1	2	4	6,5
2	17	34	9	18	9	18	10	20	3	6	2	4
3	9	19,5	9	19,5	10	22	5	11	5	11	7	15

La primera valoració que se'n treu d'aquest quadre és que els ajuntaments són els que ajuden més als Centres d'Estudis, ja que per valoracions apareix el % més elevat a la 1a. i 2a. opció i igualat a la segona posició en la 3a. opció, amb índexs del 34,5%, 34% i 19,5% del total de cada resposta, respectivament.

La segona valoració és que la societat civil, representada en aquest cas pels mateixos socis i subscriptors, financien enormement als Centres d'Estudis. Ho corrobora que és el segon % a la 2a opció, i el primer a la 3a. Això significa que els socis, bé sigui a través de quotes, de subscripcions, de pagaments de cursets o d'altres mecanismes sustenten bona part de les entitats objecte d'estudi.

Un tercer aspecte és que les diputacions i la Generalitat financien regularment els Centres d'Estudis. Si bé es cert que en una institució és la segona de la 2a. opció i en l'altra és la 2a ex-aequo de la 3a. opció manifestada pels centres, creiem que el nivell d'ajut és feble. L'excepció confirma la regla pel que fa a les diputacions, ja que algunes aporten quantitats importants, però en canvi el Servei de Cultura de la Generalitat està del tot endarrerit amb la filosofia de paraules que es propugna des del Departament.

Un quart estadi de reflexió ens el mostren els índexs de suport dels Consells Comarcals. A diferència dels altres organismes que hem indicat fins ara, la seva aportació en xifres globals és fluixa, i en

alguns casos només simbòlica. Si realment es creu que aquests organismes han de tenir poder i decisió és convenient que articulin una xarxa de finançament clara, descentralitzada, sense controls de les entitats ja existents.

És significativa l'aportació de les caixes d'estalvis, però veiem que és desigual repartida al territori. Mentre algun centre ha trobat el desllorigador d'ajut i manifesta que gràcies a la Caixa d'Estalvis de la seva zona reben una ajuda com correspon, la resta, en general, no ha trobat forat a través de l'Obra Social, l'autèntica encarregada de facilitar connexió entre els ciutadans i la societat representada pels Centres d'Estudis.

La penúltima qüestió a consulta es va referir a si les entitats rebien finançament privat i en quines quantitats percentuals del seu pressupost el xifraven. La resposta a la primera demanda ha significat que 18 entitats manifestessin que sí reben suport del sector privat, la qual cosa representa que aproximadament un de quatre centres ha trobat punts de contacte amb empreses locals i comarcals per ajuda a activitats concretes.

La qüestió referida a quin tant per cent xifraven aquesta ajuda en el seu pressupost anual, només l'han contestada 13 centres, amb els resultats següents:

- Perceben entre 1 i 10% del seu pressupost, 6 instituts.
- Reben entre 11 i 20%, 1 centre.
- Perceben entre 21 i 50%, 2 entitats.
- Reben més del 50%, 2 centres.

Tanmateix, però, alguns d'aquests percentatges caldria posar-los en quarantena o fer-ne un estudi més aprofundit pel fet que certs centres també han computat com a finançament privat les entrades de socis.

Tot i així, on es veu la problemàtica és en les respostes per mirar d'aconseguir subvenció i la forma com aquesta arriba. N'anotem unes quantes que semblen reflectir el sentir d'una majoria:

- Queixa de la deficient manca d'ajuts institucionals a Centres d'Estudis acompanyat d'una mala difusió de les convocatòries.
- Uns centres indiquen que la Generalitat no disposa de partida clara per aquesta comesa i el seu ajut és simbòlic, tot i demanar que el seu logotip figuri en lloc destacat en les publicacions. Acaben dient que el retard en el pagament ofega els Centres d'Estudis modestos, ja que no disposen de crèdit suficient per avançar el finançament que necessiten.
- Uns centres assenyalen que són actius gràcies als diners que treuen dels sortejos. Un indica que el fort d'entrades és a través de la loteria de Nadal, i un altre viu de la tòmbole, la mona, i la panera que sorteja.
- Per certs instituts costa molt que les empreses disposin de recursos econòmics per finançar cultura i afirmen que quan en tenen, cal insistir, i fer-hi moltes visites. Un altre centre assenjala en la mateixa línia que les empreses són poc receptives perquè els Centres d'Estudis fins ara han tingut escàs costum de demanar, afegint que encara s'ha de treballar molt en aquesta via, però creu que ofereix moltes possibilitats, veient-ho, per tant, en un sentit del tot positiu. Un altra institut indica que la comarca on tenen el camp d'operacions és una comarca deprimida, i això fa que no vegin com aconseguir el finançament privat en un futur.

Són, en conjunt, aspectes a valorar, per evitar o minimitzar l'impacte de conceptes que senten els centres al veure rebaixat el seu sostre pressupostari. Les idees que primen quan es volen retallar els presupostos donen la culpa a retallades pressupostàries, Maas-tricht(s), mercat únic, finançament autonòmic i altres qüestions, això sí, valorant sempre el treball cultural. Són, en definitiva, aspectes que cal reformular en una perspectiva d'una coneixença i sensibilització del fenomen cultural.

5. PANORÀMICA ACTUAL DELS CENTRES D'ESTUDIS DE CATALUNYA

Els Centres d'Estudis de Catalunya⁴, pel que hem pogut comprovar a través de l'anàlisi precedent, presenten força aspectes coincidents i, també, alguns de contradictoris. La presentació d'aquests onze punts de reflexió vol ser una síntesi interpretativa dels resultats que s'han donat. Són aquests, posats sense ordre d'importància qualitativa:

1. Què s'entèn quan parlem d'un Centre d'Estudis.
 2. El tema espacial, de localització.
 3. La magnitud dels Centres d'Estudis de Catalunya.
 4. Els objectius i les finalitats.
 5. El teixit social que el sustenta.
 6. La feblesa de la relació.
 7. El paper de les institucions.
 8. Entitats cap a ateneus, entitats que baixen el llistó.
 9. Adequació de compromís a una realitat que algunes vegades la societat no demana. Feines de suplència.
 10. Empenta vertebradora de la societat davant d'oci xabacà i intrascendent.
 11. La recerca en la perspectiva del present.
1. Què s'entèn quan parlem d'un Centre d'Estudis.

La resposta d'alguns consells comarcals, no per inconcreta ha estat menys clarivalent, en no saber diferenciar les entitats del seu territori.

4. A l'Apèndix 2 surten els que hem treballat sota el títol de *Fitxa breu dels Centres o Instituts d'Estudis de Catalunya que s'ha basat la Coordinadora de Centres d'Estudis de Parla Catalana per a la realització del Llibre Blanc*.

Aquest aspecte que en el fons pot arribar a mostrar sorpresa al lector poc avesat no ho és si resseguim les respostes que s'hi poden donar. Evidentment, un Centre d'Estudis, a tenor de les respostes que hem rellegit és aquell que en té el nom, aspecte que no ens atrevim ni a qüestionar, o és aquell que sota un nom aigualit en fa les funcions potser amb més empena que el que en té el nom en l'etiqueta de l'entitat?

La pregunta creiem que no té fàcil resposta, però opinem que una de les qüestions que s'hauria de presentar a consideració seria afinar més concretament què és i què no és un Centre d'Estudis. Després, òbviament, les variacions anirien per un cantó o per un altre, però és evident que la filosofia i l'esperit de fons haurien de contenir uns mínims, amb les variacions de rigor que es volguessin admetre i que s'haurien d'admetre, amb una certa racionalitat.

Entenem a la vista del que hem rellegit que un Centre d'Estudis hauria d'incorporar i fer seva les expressions de servei cultural, edicions regulars i divulgació conscient. Potser amb aquestes tres idees clau, àmplies, es podria bastir un concepte ideològic clar, amb els matisos que es creguessin portuns, per ser definit com a Centre d'Estudis.

2. El tema espacial, de localització.

Per la previsió comarcal amb la qual hem treballat hauríem de dir que algunes comarques no disposen de cap Centre d'Estudis, però aquesta afirmació seria errònia. I ho seria perquè com s'ha deixat escrit hi ha centres que no segueixen els paràmetres usuals de relació normals i queden desconnectats del sistema. Opinem que aquest aspecte és greu.

Tot i així, hi ha comarques on caldria una empena per crear-ne un d'actiu a la capital comarcal o a una població important. I per l'altre cantó, es contrasta que algunes comarques tenen un bon coixí de centres, bé sigui perquè les poblacions que no són capital

tenen un gruix poblacional important, bé perquè certes poblacions de poca demografia local han disposat de persones que han vist amb clarividència que el teixit cultural, ni que fos petit, era convenient articular-lo.

Catalunya, en resum, té un potencial ric en associacionisme cultural, i val a dir que el dels Instituts d'Estudis n'és un que compleix aquesta funció. Tot i així, opinem que el desviament excessiu d'esforços pot focalitzar una problemàtica nova que sembla surar en l'ambient d'alguns Instituts, en considerar-se massa esquistats i no poder donar sortida a la demanda mínima que generen.

3. La magnitud dels Centres d'Estudis de Catalunya.

Si la localització dels Centres d'Estudis, com acabem de veure, potser s'hauria de reconduir en un debat serè de futur, el tema de la magnitud està totalment desproporcionat. Un sol Institut d'Estudis de tot Catalunya és quasi tan gran, en envergadura i en potencial com la suma de la resta de centres del país. I això no és pas un retret. Si Barcelona és la capital indiscutible de Catalunya, l'Institut d'Estudis Ilerdencs és la capital del Centres d'Estudis del país. I això, repetim, no és pas dolent ni en l'un cas ni en altra. Ans el contrari.

Les conseqüències que se'n deriven, però, en una perspectiva d'avui, són importants. Demostra, si més no, la voluntat d'organismes públics, en aquest cas la Diputació de Lleida, optant en el seu moment per potenciar i per omplir de competències a una entitat que li és pròpia, la qual hagués pogut ofegar o menystenir, com ha succeït en d'altres indrets. La resposta que n'ha sortit per al conjunt de centres del país ha estat que la força d'aquesta institució ha repercutit en positiu a la resta.

Un segon centre potent, important, amb tendència més a considerar-se ateneu que Centre d'Estudis, és el Centre de Lectura de Reus. Nascut amb voluntat d'articular el teixit cultural d'una gran

població, capital de regió, ha esdevingut un referent a la província de Tarragona.

Del conjunt de la resta hi ha de tot. Alguns, dignament, poden articular propostes amb enginy i sapiència. D'altres, malauradament, estan en la fase de vehicular propostes en casos molt puntuals. La desproporció, en general, és d'un calibre massa espectacular.

Les solucions per arbitrar vies de confluència per intentar igualar Centres d'Estudis són difícils d'articular, i fins i tot podria esdevenir contraproduent apuntar iniciatives aquí. Podria, tanmateix, considerar-se com una ingerència externa, que no està ni molt menys en l'ànim, i que inexcusablement ni gosarem insinuar. Malgrat això, opinem que Centres no en sobren, sinó que el que falta és potenciar els existents. Si un nucli reduït de persones interessades han estat capaces de tirar endavant projectes, amb recursos escanyolits, creiem que és lícit i lògic que els que hi ha continuïn existint, i, si pot ser, ampliant-se. Per això proposem la solució d'ajudar en la via de l'augment del potencial.

4. Els objectius i les finalitats.

La panoràmica actual que presenten els Centres d'Estudis de Catalunya respecte als objectius i finalitats és desigual, per força, però tenen un component que les uneix.

En la majoria d'entitats objecte de consulta s'hi ha constatat la voluntat de realitzar activitats de tot tipus, amb un pensament avançat i alhora voluntarista de servei a la societat. Tot i així, moltes han manifestat que els seus objectius i finalitats són clarament intencionals, expressant d'aquesta manera un desig de major participació en empreses culturals pròpies que els són vetades –o millor dit, a les quals mai no hi poden arribar– per mor del seu exigü pressupost, o el que és el mateix per falta de mitjans regulars.

Sorprèn també una segona qüestió que volem ressaltar. Les finalitats de les entitats estudiades són semblants, i per això s'observa que el disseny per dur-les a la pràctica també són coincidents. Aquesta assimetria d'objectius permet avançar una hipòtesi, no contrastable, avui per avui. Si els Centres tinguessin una estructura força persistent i conseqüentment, més igualitària, permetria generar més producte cultural, la qual cosa, segurament, propiciaria que el cost de les activitats potser tendiria a la baixa. Seria, creiem, un aspecte a no menystenir en un futur.

5. El teixit social que el sustenta.

La vertebració de la societat catalana és una realitat, en part. Aquest punt és capital per entendre la realitat viva dels Instituts d'Estudis en l'ahir i en l'avui. Però quina societat és la que està incorporada als Centres d'Estudis? La que des de sempre ha viscut aquí o la dels nous catalans incorporats?

A la pregunta de quin és el perfil de la societat que forma part dels centres d'estudis, col.laborant econòmicament, cal veure-hi des del militant cultural resistencialista fins al llicenciat recent sortit de les aules massificades de la Universitat. Però trobem a faltar que no s'ha incidit suficientment en les capes mitjanes de la població i en les capes treballadores, els dos segments més potents de la societat.

Què pot haver succeït perquè els Centres d'Estudis no hagin aconseguit introduir-se amb força en aquestes capes? Les raons segurament deuen ser molt diverses i s'escapen de l'estudi actual, però en una anàlisi general constatem que hi ha dos fenòmens que no s'haurien de menystenir. Un és que les capes mitjanes de la població, als anys setanta i vuitanta, en un context de creixent i galopant atur, tenien altres inquietuds que no van saber ser canalitzades suficientment, almenys a nivell de cultura d'Instituts. I la segona, referida a capes treballadores, exemplificades, sobretot, en nuclis de suburbis industrials, els significà que el combat de coneixença de la pròpia realitat cultural que aportaven tampoc no era

massa assumit, afegint-s'hi a que el nou projecte tampoc no va ser massa ben explicat per interessar-los de forma global.

Evidentment, a ambdues qüestions apuntades hi ha segments poblacionals que, per sort, trenquen la norma general que s'acaba d'anunciar. En conjunt, doncs, aquest fenomen de cultura d'alt i de mitjà nivell s'ha sostingut, s'ha eixamplat en molts casos, però creiem, indiscutiblement, que no s'ha popularitzat. És, evident, un repte de futur.

6. La feblesa de la relació.

L'ahir era escanyolit referent a notícies sobre fets culturals, perquè se'n feien pocs. L'avui ha capgirat la relació ja que se'n fan bastants, però amb un ressò desigual.

Una de les tasques dels Centres d'Estudis és esquarterar la pobresa de planteig de difusió dels seus actes. Cal donar-ho a conèixer amb tota la seva amplitud i dimensió, aplicant la màxima de "producte que no s'exposa, producte que no es comercialitza".

L'ahir era fosc en una altre aspecte del que volem parlar. A través de les enquestes es detecta que alguns centres tenien escasses relacions amb centres d'igual magnitud que el seu. Era un planteig conservador, tendent al producte eixorc. Oblidava que donar escassa difusió a un acte, ja de per si minoritari en alguns casos, representava la feblesa de l'activitat, i per extensió del Centre que l'acollia, el sustentava i el realitzava.

Per sort aquesta tendència ha canviat, ja que aplicant la sentència que per poder aconseguir l'èxit d'un acte cal fer-ne molta difusió al perfil que correspongui concretament, els Centres s'han actualitzat i les campanyes de màrqueting han sovintejat. Tanmateix a aquesta idea se n'hi afegia una altra que surava en l'ambient, consistent a dir que com que l'activitat no gaudia d'un públic regular, la feina de composició i de preparació no compensava l'esforç del treball realitzat.

La relació de l'avui, pel que hem significat fins ara, no s'assembla massa a la d'ahir. Avui, els centres tenen diversos canals de difusió. La premsa local i la comarcal que amb tanta empenta ha arrelat al país ha capgirat aquesta impressió de poca difusió que apuntàvem abans, afegint-s'hi la ràdio local, la comarcal i la televisió, cas d'ha-ver-n'hi.

A aquests aspectes positius que generen que la notícia s'escampi més, s'afegeix l'esforç efectuat pels diversos Centres, basat en procurar mantenir relació constant de forma periòdica amb els seus associats. Així hem trobat que la relació mensual, la trimestral, i la que sorgeix esporàdicament quan esdevé un fet puntual han aconseguit crear una xarxa de relació entre els seus associats que ajuda a la difusió-relació.

Això no obstant, s'ha de reconèixer que, en general, els Centres d'Estudis, preocupats com estaven en d'altres temàtiques havien descuidat força aquesta tasca, i que han estat els mitjans d'informació els que han mostrat la cara amarga de l'escassa divulgació. Aquesta feblesa de relació s'ha eixugat amb la consecució de butlletins de tota índole, sovint semestrals o anuals que divulguen la realitat d'allò que s'ha realitzat, i han mostrat que els camins de futur passen per confegir actes de qualitat, ben documentats i amb una difusió abans i després de la seva realització.

7. El paper de les institucions.

L'ajut de les institucions ha estat capital per avançar en la via de la incipient normalització cultural. Les institucions, però, no sempre han estat les mateixes quan a filosofia d'ajut, ni evidentment han actuat amb idèntica predisposició.

El paper que exerciren les institucions durant el franquisme va ser desigual, ja que a través de les diputacions es van prioritzar els centres propis, creats a l'empar del sistema. La resta, nascuts a redós de medis opositors o indiferents a la cultura oficial, no van ser

ben vistos pel sistema ordenador imperant. Aquest va ser un lastre fort. A les acaballes del franquisme i amb l'arribada de la democràcia les coses es capgiraren i es posaren al punt que convenia. Primer perquè alguns ajuntaments van optar per impulsar aquests grups estables, en veure que eren el lligam amb un precedent cultural no dirigit, i segonament, també, perquè representaven gent nova, sovint amb empena, que pensava en termes locals lligant-ho amb la peculiaritat d'estudi del país.

A aquesta favorable circumstància s'hi afegí la remodelació de les diputacions, amb cares noves, produint-se un lleuger canvi, substancial però, en el tema del repartiment d'ajuts, en el sentit de donar-ne a aquells que presentaven projectes lligats a la realitat d'actes, més que no pas a aquells que per inèrcia sempre l'havien rebut.

Un tercer component institucional que completà el teixit institucional van ser els consells comarcals. Aquests, han actuat de manera desigual. En algunes poques comarques, s'han tret la faixa de l'ajut finalista que reben –i amb el que intenten tancar la passivitat de programar per reequilibrar el territori que gestionen–, i han actuat en simbiosi amb la societat. Aquests nous organismes han comprovat i comproven que la societat civil, en temàtica relativa a la cultura, i més en concret els Centres d'Estudis, aporten propostes imaginatives per dissenyar actes d'interés i d'aprenentatge per a la població. Alhora, també han observat en aquestes entitats culturals la voluntat de realitzar activitats amb un clar intent de fer l'obra ben feta, generalment amb escassos recursos, les quals esdevenen eixos de capital importància per vertebrar el territori comarcal.

El paper de les administracions cal completar-ho amb el de l'administració catalana. En un principi la Generalitat va entendre que creant el servei d'Arxius i encabint-hi el negociat de Centres d'Estudis, encotillat, estava tot resolt. Després, amb el curs del temps, l'adequació d'aquest mateix servei comportà una redistribució d'ajut més d'acord amb la realitat de cada centre, tot i que fins

avui no ha estat l'element dinamitzador que s'esperava i que semblava que tindria en el seu començament.

8. Entitats cap a ateneus, entitats que baixen el llistó.

Un dels fenòmens que ha polaritzat el teixit associatiu dels Centres d'Estudis l'ha significat l'avançament en el llistó que aquest tenia, el romandre com s'estava abans o fins i tot abaixar-lo.

Molts Centres mostren que la seva via com a entitat ha passat per períodes on se'ls ha vist un nord prou clar. Són Centres que en el curs dels anys han esdevingut model per a d'altres, per la forma d'encarar el disseny d'activitats, per la iniciativa de programar actes, etc. Són Centres, en definitiva, que han articulat el model d'avançar en una via que els fa ser forts en el seu lloc d'acció, que opinen sobre tota mena de qüestions que afecten la vida ciutadana i que han creat un referent a la comarca on l'acció cultural passa en certs moments per la seva activitat. Indiscutiblement, el pòsit cultural en el municipi que els allotja ha irradiat llum d'acció. Freguen en la seva acció, en la direcció de convertir-se en quasi ateneus, més per la forma d'actuar en diversos camps que no pas perquè creguin que s'hi han d'assemblar.

Alguns altres centres, en canvi, en funció de les respostes emeses a l'enquesta, es nota que no han evolucionat suficientment per fer-se competitius. Segueixen una rutina que els ha agafat de ple. Rutina que pot obeir a diverses causes, com per exemple, que les administracions els fan pagar massa car l'ajut que els proporcionen; que el relleu generacional no ha arribat com correspondria; que com sigui que les seves necessitats són poques no cal anar a buscar més i es conformen amb el que reben i amb el que els ofereixen; que tenen un coixí de suport més aviat escàs que fa que tot recaigui sobre poquíssimes persones; que no tenen una persona alliberada a hores per coses tan simples com realitzar les trucades telefòniques i per contestar la correspondència i que conseqüentment si un dia no es fa l'altra tampoc; etc.

El darrer moviment d'Instituts d'Estudis és el d'aquells que baixen el llistó. Alguns s'hi troben per esgotament vital dels membres que sempre ho han dirigit, però d'altres, i ho volem dir ben clar, perquè les administracions no ha cregut en ells, no els ha donat escalf quan ha convingut, desviant la mirada cap a festes-actes que potser han cregut més rellevants, de participació global o institucional, fent, en definitiva, un fals favor a la seva consolidació i eixamplament.

9. Adequació de compromís a una realitat que algunes vegades la societat no ho demana. Feines de suplència.

És evident i cal deixar-ho escrit de forma clara que allò que realitzen els Centres d'Estudis s'adiu o no a la voluntat general de la població catalana. Expliquem-nos.

Els Centres d'Estudis tenen una programació que és, per ara, en general, per a un públic minoritari. Conseqüentment, se les han hagut d'enginyar per explicar a tort i a dret que les activitats i dissenys que realitzen, són en certs casos la base de sustentació per la incorporació de la societat de tot ordre en la Catalunya del futur.

El desgavell cultural del franquisme va fer molt de mal, ja que se sustentava la pertinença a indrets i zones que la ciutadania no coneixia ni estimava. Els Instituts d'Estudis van fer de torxa, de símbol cultural, en definitiva de corretja transmissora del saber culte d'inicis de segle i dels anys trenta fins a l'actualitat. La Universitat ajudava en part a descatalanitzar a persones encara que no a grups, mentre els Centres d'Estudis ajudava a catalanitzar-les. Aquesta era la gran diferència entre ambdós organismes.

El passat recent, per sort, ha canviat. I la Universitat, que hauria de ser la mestra de la vida per la coneixença del món, ha canviat molt, no menyspreant la tasca dels Centres d'Estudis. Però són aquests, encara, els que editen llibres que la Universitat ha finançat

però no imprimeix, i són els Centres d'Estudis els grans divulgadors locals del patrimoni artístic-cultural.

Quantes vegades els Centres d'Estudis s'han oposat, raonadament i aferrissadament, a la força de l'administració per canviar el traçat d'una carretera per salvaguardar un jaciment? o a tales salvatges de boscam proposant una via alternativa? , etc. Moltes. La feina de suplència de realitzar acotacions d'espais els han conduït a salvaguardar un paratge natural ja de per sí prou degradat, a aconseguir per una zona un servei del tot necessari, a evitar desgavells urbanístics o medioambientals, en ares de la modernitat.

La societat catalana es diu i es repeteix que és madura. També ho creiem, però quan s'ha hagut d'informar i defensar sobre la vida col·lectiva, ja sigui a través d'una xerrada amb diapositives, a través de la publicació d'un opuscle, etc., cal dir-ho amb veu ben alta que qui ho ha fet han estat els Centres d'Estudis. I això, creiem, és important que es continuï fent, per evitar la prepotència d'una administració, la que sigui, que ha confós governar, algunes vegades, només amb manar i dirigir.

10. Empenta vertebradora de la societat davant de l'oci xabacà i intrascendent.

Les televisions i les ràdios amb concursos "brutícia", amb debats espectacle de sang i fetge, amb contertulis reciclats a la democràcia propicien espectacles repetitius, funestos i poc edificants, des de la visió cultural que es mereix un país. Alguns d'aquests mitjans de difusió han decidit ja declarar la guerra al fet cultural i endinsar-se en la ment de la ciutadania, sobretot, en aspectes xabacans.

La suplència a aquests mitjans és evident que no està a les mans dels Centres d'Estudis ni a d'altres mitjans de comunicació que aporten més seriositat. Però sí que és cert que per poca incidència que es pugui contrarestar, la tasca d'un Centre d'Estudis és l'antítesi de la feina manegada a corre-cuita, feta trencant l'ordre del temps, i

sense solatge. I aquesta feina dels Instituts d'Estudis cal valorar-la com cal, per no caure en l'absurd que el que crida gent és el millor, en prioritzar i veure qui la diu més grossa per enlluernar sense fonament, qui capgira els valors socials per cotes d'audiència...

L'administració ho ha de saber això. I ha de saber, a més, que l'actuació que prengui pot decantar la balança cap a un cantó o cap a un altre, en el sentit que prioritzar per ajudar a aprendre a pensar per decidir millor esdevé una tasca que ens incumbeix a tots, en la qual els Centres d'Estudis del país, creiem, hi han tingut un pes important fins avui.

La valoració d'un acte cultural, doncs, no s'ha de mirar pel raser de l'amuntegament de persones que aplaudeixen sense convicció, afins als polítics de torn que hi han anat. Els Centres d'Estudis volem que es mesuri per la qualitat de l'acte, per la transcendència en saber-ho explicar o comentar o debatre, per l'aportació d'idees innovadores que fan que el receptor en vulgui saber més, per la didàctica de saber explicar un tema complicat i fer-lo entenedor, ... Cal donar, en definitiva, a la societat, aspectes rellevants que informin i que formin. I els Instituts d'Estudis estem per aquesta tasca.

11. La recerca en la perspectiva del present.

La recerca que realitzaven els centres d'estudis era desigual feia molts anys enrera. Avui, aquest aspecte està superat en positiu.

I ho ha estat, en funció de diverses alternatives generades per la mateixa societat. Una d'aquestes cal considerar-la en la democratització de la ciència que ha fet possible que moltes capes poblacionals hagin pogut arribar a nivells d'abstracció superant el positivisme de noms i de xifres, recitats, sense solta ni volta. Una segona l'ha representat el paper de la Universitat, la qual sense haver estat una escola de la vida, almenys ha representat una inquietud per la ciència, obligant a preguntar-se moltes qüestions en termes del què, l'on, el com i el per a què.

La recerca era desigual i avui no ho és tant perquè el mètode de recerca ha canviat, posant en relació, sovint, diverses disciplines socials i naturals. Això ha comportat que les referides disciplines presentin un avenç de coneixença que abans no es tenia. I també perquè el camí entre els científics s'ha reduït, comportant que només un peu d'impresca qualifiqui un treball de local i comarcal o no, per als no massa iniciats.

6. EL FUTUR PROPER DELS CENTRES D'ESTUDIS: VIES I ACTUACIÓ

Un Llibre Blanc vol aportar aspectes de futur, oberts, en reflexió. Resseguint els punts precedents gairebé s'han apuntat la majoria, tot i que per sistematitzar-los opinem, com a resum, que es podrien seguir els següents, en debat permanent i amb els matisos que es creguessin adients. D'aquesta manera es veuria i contrastaria la disparitat conceptual dels Centres d'Estudis, amb la realitat que es trobaran en el present futur.

Els enunciats que sorgeixen per establir debats i actuacions de futur passarien per aquests 28 ítems, repetim, del tot indicatius:

A: Creació i consolidació

1. Cal potenciar la consecució de grups culturals i de recerca estables que en el curs del temps puguin esdevenir Centres d'Estudis.

2. És necessari que els Centres d'Estudis s'escampin per zones del territori, sobretot per aquelles que no han quallat. Almenys un per comarca o vila de més de 20.000 habitants. La Coordinadora podria ajudar a la constitució.

3. És convenient que la dinàmica de crear un Institut d'Estudis vagi acompanyada de la viabilitat cultural que es vol dur a terme, de gestió i econòmica adequada, per evitar convertir-se en un Centre d'Estudis només nominal.

4. Cal ajudar a aquell potencial Institut que vol crear-se amb l'assessorament legal, per part de les institucions públiques i per la mateixa Coordinadora, perquè el seu períple comenci el més bé possible, i amb les millors condicions.

5. La vertebració del territori passa per una societat civil-cultural consolidada. La consolidació ha de potenciar-se facilitant un espai

físic inicial, dotat d'uns mínims, per poder crear i consolidar una sòlida estructura.

B: Activitats

1. Convindria definir polítiques culturals convergents per afavorir actes conjunts a més d'un centre.

2. Caldria que en el període que es cregués adequat es dediquessin anualitats a l'estudi de temes concrets, per tal que aquesta interconnexió de centres resultés més efectiva, sobretot per a aquells que creguessin que val la pena intercanviar i afavorir experiències similars entre els seus associats i col·laboradors. Els projectes de recerca en comú, en connexió amb la Universitat, passarien per aquesta necessitat.

C: Divulgació

1. Caldria divulgar què és un Institut d'Estudis, a nivell global, i fer-ne una campanya massiva per aconseguir afiliats.

2. Seria interessant aprofitar la celebració de l'Assemblea anual de la Coordinadora per fomentar un suport institucional al Centre de la zona on se celebri.

3. Caldria estudiar què significaria que els centres estessin interconnectats per tal de passar-se programacions d'activitats perquè uns poguessin gaudir de les dels altres.

4. Convindria estudiar com afavorir que les activitats conjuntes de dos o més centres rebessin suport, via Diputacions, de forma quasi automàtica.

5. Caldria avançar per tal que una activitat rellevant realitzada per una de les entitats –entenen una exposició que podria ser itinerant, un cicle de conferències rellevant, la realització d'un vídeo

sobre temes que ultrapassen l'àmbit comarcal, etc.– tingués un ressò que superés l'estricta marc local o comarcal.

6. Seria del tot vàlid que es contemplés per la divulgació de recerques a nivell local l'aprofitament dels nous mitjans com el vídeo divulgatiu, les televisions locals i l'escola, en el sentit aquesta darrera d'aprofitar la reordenació curricular que ho facilita.

D: *Institucions*

1. Cal explicar, amb detall, la problemàtica i les possibles solucions de la visió cultural que tenen el Centres d'Estudis a nivell de territori provincial.

2. Cal aportar demandes conjuntes, raonades, als organismes de l'administració provincial i nacional per afavorir l'arrelament efectiu dels Centres d'Estudis com a vehiculadors de cultura i de racionalització del patrimoni monumental de la zona.

3. Cal integrar-se en organismes de caire local i comarcal que signifiquin assessoraments, i en la presa de decisions de modificació del territori espacial i patrimonial.

4. Cal explicar a les institucions que el suport i col.laboració que poden aportar els Centres d'Estudis és del tot vàlid per aconseguir més rendabilitat dels recursos que es disposa.

5. Cal encetar i consolidar vies institucionals àmplies, sobretot amb la Generalitat de Catalunya, per oferir i per complementar els serveis culturals que decideixen realitzar, en un afany d'afavorir una implicació cultural de la ciutadania, al màxim. El paper de la Coordinador ha d'esdevinar capital.

E: *Relacions*

1. Cal potenciar la via del diàleg per tal d'evitar duplicitats amb organismes depenents d'altres administracions, en tot tipus de temàtica escrita, com butlletins i publicacions.

2. S'ha d'avançar en la via de potenciar l'intercanvi entre entitats per aconseguir que els Centres d'Estudis del país, sàpiguen les línies editorials i d'activitats que programen la resta.

3. Cal buscar que les relacions entre centres siguin sempre d'igual a igual, independentment del seu potencial econòmic-cultural, basat en el sentit de la coincidència i la finalitat d'interessos, i mai en el de la submissió.

F: Finançament

1. Cal que els Instituts d'Estudis aconseguixin un finançament adequat i suficient a les possibilitats d'actuació cultural a la zona on operen.

2. Cal articular que l'ajut institucional arribi equilibrat en funció a l'activitat dels Centres d'Estudis.

3. Cal potenciar i aconseguir que les lleis del Parlament català afavoreixin una política cultural a fi que els ciutadans i les empreses optin per ajudar la cultura de base local i comarcal que els és més propera.

4. Cal racionalitzar adequadament el suport extern del món empresarial amb un diàleg franc, evitant entrar en pugna amb la mateixa administració local i comarcal, la qual en alguns moments realitza una idèntica tasca de captació de fons econòmics que la que intenten els mateixos Centres d'Estudis. Cal estar amatents perquè l'administració local realitza aquesta comesa amb més mitjans, i sovint amb un poder de persuasió diferent.

5. Cal arbitrar vies perquè les entitats tinguin la veu necessària en els organismes de decisió provincials per ajudar a definir i distribuir el finançament que ha atorgat l'organisme.

G: Projectió professional

1. Convé projectar un nou tipus de treball cultural, de gestió, incorporat als Centres d'Estudis. Si en la feina de màrqueting, difusió, edició, etc. ja hi intervenen un seguit de professionals, cal contemplar que els Centres d'Estudis necessiten que la gestió es professionalitzi, en la mesura del possible. En alguns casos aquest cost podria ser assumit i compartit per diversos centres.

2. Aquesta projectió professional caldria que contemplés la vesant de llicenciat en humanitats o en qualsevol branca de les ciències experimentals-sobretot- i en gestió econòmica i de decisió.

3. El perfil dels gestors culturals haurien d'entendre's com el complement-dinamitzador que condueix l'entitat a través de la junta directiva, i sempre sota la seva supervisió. S'hauria de procurar que no es convertís en el president-secretari per absència dels titulars.

4. Un aspecte que cal contemplar cada vegada més es refereix a la promoció científica i turística del medi local, en el sentit tant d'afavorir l'elaboració de guies i itineraris com el mateix guiatge directe per aquests itineraris.

H: Projectió a la societat

1. Cal estudiar com incidir en la societat de forma natural i constant. S'han de saber combinar actes de diversos nivells per afavorir que ningú pugui quedar deslligat de la projectió que desitja el Centre d'Estudis.

2. Les publicacions són un eix bàsic per endinsar-nos en la societat. Cal trobar l'equilibri entre les d'alt nivell, amb les divulgatives i en les adreçades a alumnes –potencial de futur– en el marc de la ESO i dels nous batxillerats.

3. Convé que els Centres d'Estudis tinguin parer científic a la seva zona sobre aspectes que involucren salvaguarda del patrimoni,

ordenació del territori, contaminació industrial i agrícola de tot tipus, etc. per contactar davant de qualsevol problema, específicament, amb diversos estaments socials. És en aquesta comesa que la societat capta la simbiosi de finalitats a problemes comuns, i revaloritza el paper de la cultura local i comarcal.

4. La Coordinadora de Centres d'Estudis de Parla Catalana ha d'ajudar a potenciar la projecció a la societat dels Centres i Instituts d'Estudis participant en els fòrums de discussió en què es dissenyi la temàtica cultural del país i donant opinió, científica i raonada, de les possibles mancances i distorsions que es produeixin en el sí de la societat catalana en temes culturals que els siguin propis.

APÈNDIX

1. L'ENQUESTA

1. Dades generals de l'entitat

Nom

Adreça

CP..... Localitat..... Comarca

Telèfon Fax

2. Ressenya històrica de l'entitat

Dades de constitució Data de legalització

Expliqueu breument l'origen i objectius de l'entitat i s'hi ha canviat d'orientació des de la data en que es va fundar:

3. Àmbits d'actuació

3.1. L'àmbit d'actuació de cara als seus socis, afiliats o subscriptors és? (Marqueu les opcions amb una X)

Barri Local Comarcal Provincial.....

Altres (especifiqueu-lo)

Observacions sobre l'àmbit d'actuació:

4. Infraestructura

4.1. Seu social

Teniu seu social? (sí o no)(Marqueu l'opció amb una X)

Pròpia Cedida.....

Llogada Altres.....

(Si no teniu seu social) On us reuniu?

(Si teniu seu social)

Qui paga l'electricitat de l'entitat?

Qui paga el telèfon de l'entitat?.....

Quants m² té, en total, la seu social?

De quantes sales disposa? (especificar-ne l'ús)

- Hi ha secretaria? (sí o no) m²

- Hi ha sala d'actes? (sí o no) m²

Capacitat de la sala d'actes: persones

- Hi ha biblioteca de consulta? (sí o no) m²

Disposa de catàlegs? (sí o no)

Quants seients té per a lectors o consulta?

Quants volums hi ha catalogats? volums

Té servei de préstec? (sí o no)

Problemàtica de la biblioteca:

- Hi ha sala d'exposicions? (sí o no) m²

- Altres sales m²

4.2. Personal

Teniu personal en nòmina? (sí o no) Quants?

A temps parcial o total?

Quines feines concretes té cada u?

4.3. Material

Teniu ordinador? (sí o no) Quin sistema? Mac PC

Teniu projector de diapositives? (sí o no)

Disposeu de video i televisor? (sí o no)

Teniu projector de transparències? (sí o no)

Altres:

5. Funcionament

5.1. La Junta

Quantes persones componen la Junta?

Quins noms tenen els càrrecs?

Cada quan es fa l'elecció dels membres de la Junta?

Quina durada té cada càrrec?

Poden repetir el seu mandat?

Quantes vegades poden repetir el càrrec?

5.2. Els subscriptors o socis

Quin nom específic utilitzeu? (Marqueu l'opció amb una X)

Subscriptor Soci Altres

Quin nombre es té?

Van a la baixa, a l'alça o es mantenen?.....

Quina quota pagen anualment o quina altra forma es fa servir?

Altra forma de cobrament als socis?

5.3. Les comissions

Teniu comissions o seccions? (sí o no)..... Quantes?

Nombre i nom de les comissions?

Funcionen amb un pressupost anual tancat o va en funció de la demanda que generen?.....

Explicar succintament quina és la finalitat de cadascuna de les que heu posat:.....

Hi ha algun grup de l'entitat que faci recerca específica? (sí o no).....

Quins temes estudien?.....

6. Les activitats

Activitats més rellevants realitzades l'any 1995

7. Publicacions

Especifiqueu les publicacions editades l'any 1994 i 1995 (poseu fitxa completa inclòs el número de pàgines)

Teniu algun butlletí o revista periòdica?.....

Com es diu?

Quina periodicitat té?

Quin nombre aproximat de pàgines té cada número?.....

Com financieu totes les publicacions?

Quin tiratge feu de cada publicació?

Quants intercanvis teniu?

Quants exemplars es donen a l'autor?.....

Quins fons es reserven a l'entitat?.....

Com es decideix si un treball es publica o no? (Expliqueu-ne el mecanisme)

En les correccions de les publicacions feu servir? (Marqueu les opcions amb una X, o especifiqueu l'opció altres)

Voluntarisme Paguem Altres

Si la pagueu, que costa per cada llibre?

Teniu seriosos problemes per la correcció de llibres? (Especifiqueu-los)

.....

8. Relacions amb l'exterior

Editeu full informatiu per comunicar-vos amb el soci? (sí o no).....

(En el cas que sí, marqueu la periodicitat)

Mensual Trimestral Anual Quan l'ocasió ho requereix

Manteniu contactes amb altres centres d'estudis? (sí o no)

(En el que cas que sí, expliqueu de quin tipus)

Manteniu contactes amb altres entitats culturals? (sí o no)

(Marqueu les opcions)

Amb Museus Amb Arxius Amb Biblioteques

Altres (Especifiqueu-les)

Expliqueu en què consisteixen aquestes col.laboracions i el tipus d'activitats que en resulten:

9. La Coordinadora de Centres d'Estudis de Parla Catalana

La coneixeu? (sí o no)

Quins aspectes considereu que s'hauria de plantejar perquè fossin d'utilitat pel vostre centre?

El vostre centre estaria disposat a participar-hi activament? (sí o no)

10. Economia

Funcioneu amb llibres oficials? (sí o no)

Recupereu l'IVA? (sí o no)

Quin pressupost anual de l'any 1995 teniu?

I del 1994?

Especifiqueu del pressupost de 1995, d'on us prové la font de finançament i en quines quantitats:

Numereu per ordre correlatiu les institucions que us donen més suport:

Generalitat Ajuntament Consell Comarcal Socis

Caixes d'Estalvis Diputacions Altres (especifiqueu-les)

Rebeu finançament privat? (sí o no)

Quin % aproximatiu us representa sobre el total del pressupost?

Mancances que hi trobeu:

2. FITXA BREU DELS CENTRES O INSTITUTS D'ESTUDIS DE CATALUNYA QUE S'HA BASAT LA COORDINADORA DE CENTRES D'ESTUDIS DE PARLA CATALANA PER A LA REALITZACIÓ DEL LLIBRE BLANC

2.1. Província de Tarragona

- * Nom: INSTITUT D'ESTUDIS COMARCAL DEL MONTSIÀ

Adreça: Apartat 118

Població: 43870 Amposta

Comarca: el Montsià

Telèfon: 977 704854

Fax:

Any de constitució de l'entitat: 1990

Seu social: Sí, cedida.

Persones que componen la junta: 10

Nombre de subscriptors, socis, afiliats: 50

Nombre de comissions: 4

- * Nom: AGRUPACIÓ CULTURAL DE VILA-SECA.

Adreça: Apartat 40

Població: 43480 Vila-seca

Comarca: Tarragonès

Telèfon: 977 390374

Fax:

Any de constitució de l'entitat: 1973

Seu social: Sí, cedida

Persones que componen la junta: 4

Nombre de subscriptors, socis, afiliats: 200

Nombre de comissions:

- * Nom: CENTRE D'ESTUDIS D'ULLDECONA

Adreça: Casa de Cultura

Població: 43550 Ulldecona

Comarca: el Montsià

Telèfon: 977 720339

Fax:

Any de constitució de l'entitat: 1991

Seu social: Sí, cedida
Persones que componen la junta: 12
Nombre de subscriptors, socis, afiliats: 165
Nombre de comissions: 2

* Nom: CENTRE DE LECTURA DE REUS

Adreça: Major, 15
Població: 43201 Reus
Comarca: el Baix Camp
Telèfon: 977 773112 i 340780
Fax: 977 345152
Any de constitució de l'entitat: 1859
Seu social: Sí, pròpia.
Persones que componen la junta: 17
Nombre de subscriptors, socis, afiliats: socis 3400, subscriptors de les edicions 300
Nombre de comissions: 10

* Nom: ASSOCIACIÓ CULTURAL LA RIUADA

Adreça: Passeig del Pont, 9, escala A, 2n. 2a.
Població: 43740 Móra d'Ebre
Comarca: la Ribera d'Ebre
Telèfon: 977 401701
Fax:
Any de constitució de l'entitat: 1995
Seu social: Sí, cedida
Persones que componen la junta: 11
Nombre de subscriptors, socis, afiliats: socis 60, subscriptors 120
Nombre de comissions: 5

* Nom: CENTRE D'ESTUDIS LOCALS DE L'ESPLUGA DE FRANCOLÍ

Adreça: Plaça Montserrat Canals s/n Casal de l'Espluga
Població: 43440 l'Espluga de Francolí
Comarca: la Conca de Barberà
Telèfon: 977 870576
Fax:
Any de constitució de l'entitat: 1979
Seu social: Sí, cedida
Persones que componen la junta: 3
Nombre de subscriptors, socis, afiliats: 60
Nombre de comissions:

- * Nom: ASSOCIACIÓ CULTURAL BAIXA SEGARRA
 Adreça: Castell dels Comtes
 Població: 43420 Santa Coloma de Queralt
 Comarca: la Conca de Barberà
 Telèfon:
 Fax:
 Any de constitució de l'entitat: 1992
 Seu social: Sí, cedida
 Persones que componen la junta: 7
 Nombre de subscriptors, socis, afiliats: 221
 Nombre de comissions: 3

- * Nom: INSTITUT D'ESTUDIS RAPITENCIS
 Adreça: Pl. Carles III, s/n
 Població: 43540 Sant Carles de la Ràpita
 Comarca: el Montsià
 Telèfon: 977 740100
 Fax:
 Any de constitució de l'entitat: 1991
 Seu social: no
 Persones que componen la junta: 4
 Nombre de subscriptors, socis, afiliats:
 Nombre de comissions: 3

- * Nom: ASSOCIACIÓ D'ESTUDIS REUSENCIS
 Adreça: Major, 15
 Població: 43201 Reus
 Comarca: el Baix Camp
 Telèfon: 977 757614
 Fax: 977 345152
 Any de constitució de l'entitat: 1952
 Seu social: Sí, compartida
 Persones que componen la junta: 9
 Nombre de subscriptors, socis, afiliats: 430
 Nombre de comissions:

- * Nom: INSTITUT D'ESTUDIS TARRACONENSES RAMON BEREN-
 GUER IV
 Adreça: Carrer de Santa Anna, 8
 Població: 43003 Tarragona

Comarca: Tarragonès
Telèfon: 977 235052
Fax: 977 235137
Any de constitució de l'entitat: 1951
Seu social: Sí, el de la Diputació.
Persones que componen la junta: 4
Nombre de subscriptors, socis, afiliats:
Nombre de comissions: 4

* Nom: REIAL SOCIETAT ARQUEOLOGICA TARRACONENSE

Adreça: C/ Major, 35, pral. Apartat de correus 573
Població: 43003 Tarragona
Comarca: el Tarragonès
Telèfon: 977 233789
Fax:
Any de constitució de l'entitat: 1844
Seu social: Sí, pròpia
Persones que componen la junta: 12
Nombre de subscriptors, socis, afiliats: 600
Nombre de comissions:

* Nom: CENTRE D'ESTUDIS CAMBRILENC

Adreça: Via Roma, 1
Població: 43850 Cambrils
Comarca: el Baix Camp
Telèfon: 977 360163
Fax:
Any de constitució de l'entitat: 1979
Seu social: Sí, cedida
Persones que componen la junta: 9
Nombre de subscriptors, socis, afiliats: 170
Nombre de comissions: 4

* Nom: CENTRE DE DOCUMENTACIÓ: ECOMUSEU DELS PORTS

Adreça: Antic Hospital d'Orta
Població: Horta de Sant Joan
Comarca: la Terra Alta
Telèfon: 977 435264
Fax: 977 435264
Any de constitució de l'entitat: 1995
Seu social: Sí, cedida

Persones que componen la junta: 9
Nombre de subscriptors, socis, afiliats: 60
Nombre de comissions: 3

* Nom: INSTITUT D'ESTUDIS VALLENCES

Adreça: Jaume Huguet, 1
Població: 43800 Valls
Comarca: l'Alt Camp
Telèfon: 977 600660
Fax: 977 606109

Any de constitució de l'entitat: 1960

Seu social: Sí, cedida

Persones que componen la junta: 22

Nombre de subscriptors, socis, afiliats: 540 subscriptors, 128 socis numeraris i 33 socis col·laboradors

Nombre de comissions: 10

* Nom: CENTRE D'ESTUDIS D'ALTAFULLA

Adreça: Apartat de correus, 19
Població: 43893 Altafulla
Comarca: el Tarragonès
Telèfon:
Fax:

Any de constitució de l'entitat: 1977

Seu social: Sí, cedida

Persones que componen la junta: 8

Nombre de subscriptors, socis, afiliats: 371

Nombre de comissions:

* Nom: CENTRE D'ESTUDIS DE LA RIBERA D'EBRE (CERE)

Adreça: C/ Sant Jordi, 3, 3r.
Població: 43750 Flix
Comarca: la Ribera d'Ebre
Telèfon: 977 490820
Fax:

Any de constitució de l'entitat: 1982

Seu social: Sí, cedida

Persones que componen la junta: 19

Nombre de subscriptors, socis, afiliats: 326

Nombre de comissions: 4

- * Nom: CENTRE D'ESTUDIS CANONGINS PONÇ DE CASTELLVÍ
 Adreça: Pl. Mestre Gols, 2
 Població: 43110 La Canonja
 Comarca: Tarragonès
 Telèfon:
 Fax:
 Any de constitució de l'entitat: 1983
 Seu social: Sí, cedida
 Persones que componen la junta: 8
 Nombre de subscriptors, socis, afiliats: 250
 Nombre de comissions: 2

- * Nom: CENTRE D'ESTUDIS 'SINIBALD DE MAS'
 Adreça: C/ Capella, 6. Bústia núm. 6
 Població: Torredembarra
 Comarca: Tarragonès
 Telèfon:
 Fax:
 Any de constitució de l'entitat: 1982
 Seu social: Sí, cedida
 Persones que componen la junta: 5
 Nombre de subscriptors, socis, afiliats: 120
 Nombre de comissions: 2

- * Nom: SOCIETAT D'ESTUDIS HISTÒRICS SALVADOR VILASECA
 Adreça: C/ Dr. Gimbernat, 10-12
 Població: 43205 Reus
 Comarca: el Baix Camp
 Telèfon: 977 321921
 Fax:
 Any de constitució de l'entitat: 1989
 Seu social:
 Persones que componen la junta: 10
 Nombre de subscriptors, socis, afiliats: 80
 Nombre de comissions:

2.2. Província de Barcelona

- * Nom: CENTRE D'ESTUDIS SANTJUSTENCS
 Adreça: Passatge Sarral, 9, àtic 2a.

Població: 08960 Sant Just Desvern
Comarca: el Baix Llobregat
Telèfon: 93 3721118
Fax:
Any de constitució de l'entitat: 1987
Seu social: No
Persones que componen la junta: 6
Nombre de subscriptors, socis, afiliats: 67
Nombre de comissions: 2

* Nom: CENTRE D'ESTUDIS COMARCALS DEL BAIX LLOBREGAT

Adreça: Parc de la Torre del Roser, s/n
Població: 08980 Sant Feliu de Llobregat
Comarca: el Baix Llobregat
Telèfon: 93 6666703
Fax: 93 6850262
Any de constitució de l'entitat: 1974
Seu social: Sí, cedida
Persones que componen la junta: 13
Nombre de subscriptors, socis, afiliats: 200
Nombre de comissions: 5

* Nom: CENTRE MUNTANYENC I DE RECERQUES OLESA

Adreça: Església, 39
Població: 08640 Olesa de Montserrat
Comarca: el Baix Llobregat
Telèfon:
Fax:
Any de constitució de l'entitat: 1980
Seu social: Sí, llogada
Persones que componen la junta: 8
Nombre de subscriptors, socis, afiliats: 250
Nombre de comissions: 3

* Nom: PATRONAT CENTRE D'ESTUDIS DEL BERGUEDÀ

Adreça: Barcelona, 49, 3a. planta
Població: 08600 Berga
Comarca: el Berguedà
Telèfon: 93 8213553
Fax: 93 8220955
Any de constitució de l'entitat: 1989

Seu social: Sí, pròpia
Persones que componen la junta:
Nombre de subscriptors, socis, afiliats:
Nombre de comissions:

* Nom: CENTRE D'ESTUDIS SANTFOSTENC'S 'AMICS DE CABANYES'

Adreça: C/ Tenor F. Viñas, 29, 1r. dreta
Població: 08105 Sant Fost de Campsentelles
Comarca: el Vallès Oriental
Telèfon: 93 5932920

Fax:

Any de constitució de l'entitat: 1983

Seu social: No

Persones que componen la junta: 5

Nombre de subscriptors, socis, afiliats: 46

Nombre de comissions:

* Nom: CENTRE D'ESTUDIS DEL LLUÇANÈS

Adreça: Plaça Nova, 10
Població: 08513 Prats de Lluçanès
Comarca: Osona

Telèfon: 93 8560100 i 8560411

Fax: 93 8508070

Any de constitució de l'entitat: 1995

Seu social: Sí, cedida

Persones que componen la junta: 8

Nombre de subscriptors, socis, afiliats: 100

Nombre de comissions: 3

* Nom: GRUP DE RECERCA FOLKLÒRICA D'OSONA

Adreça: Major, 5
Població: 08519 Folgueroles
Comarca: Osona

Telèfon: 93 8887423

Fax:

Any de constitució de l'entitat: 1980

Seu social: No

Persones que componen la junta: 5

Nombre de subscriptors, socis, afiliats:

Nombre de comissions:

- * Nom: CENTRE D'ESTUDIS MOLLETANS
 Adreça: Pl. de l'Església, 7
 Població: 08100 Mollet del Vallès
 Comarca: el Vallès Oriental
 Telèfon: 93 5704937
 Fax: 93 5719508
 Any de constitució de l'entitat: 1994
 Seu social: Sí, cedida
 Persones que componen la junta: 13
 Nombre de subscriptors, socis, afiliats: 59
 Nombre de comissions:

- * Nom: CENTRE D'ESTUDIS DE L'HOSPITALET
 Adreça: Carrer Major, 54, 1r. pis Edifici l'Ateneïllo
 Població: 08901 l'Hospitalet
 Comarca: Barcelonès
 Telèfon: 933386091 i 2612490
 Fax: 93 2612206
 Any de constitució de l'entitat: 1983
 Seu social: Sí, llogada
 Persones que componen la junta:
 Nombre de subscriptors, socis, afiliats: 336
 Nombre de comissions: 7

- * Nom: MUSEU ARXIU DE SANTA MARIA- CENTRE D'ESTUDIS
 LOCALS DE MATARÓ
 Adreça: Carrer Beata Maria, 3
 Població: 08301 Mataró
 Comarca: el Maresme
 Telèfon: 93 7960131
 Fax: 93 7960131
 Any de constitució de l'entitat: 1946
 Seu social: Sí, cedida
 Persones que componen la junta: 4
 Nombre de subscriptors, socis, afiliats: 20 socis, 200 subscriptors
 Nombre de comissions:

- * Nom: GRUP D'ESTUDIS LOCALS DE SANT CUGAT DEL VALLÈS
 Adreça: Casa de Cultura C/ Castellví, s/n
 Població: 08190 Sant Cugat del Vallès

Comarca: el Vallès Occidental
Telèfon: 93 5891382
Fax:
Any de constitució de l'entitat: 1991
Seu social: Sí, cedida
Persones que componen la junta: 7
Nombre de subscriptors, socis, afiliats: 20
Nombre de comissions:

* Nom: TALLER D'HISTÒRIA DE GRÀCIA

Adreça: C/ Camèlies, 36-38
Població: 08024 Barcelona
Comarca: Barcelonès
Telèfon: 932850357
Fax: 93 2850780
Any de constitució de l'entitat: 1992
Seu social: Sí, cedida
Persones que componen la junta: 7
Nombre de subscriptors, socis, afiliats: 35
Nombre de comissions: 3

* Nom: ASSOCIACIÓ CULTURAL VALLGORGUINA

Adreça: Plaça de la Vila, 2
Població: 08470 Vallgorguina
Comarca: el Vallès Oriental
Telèfon: 93 8679162
Fax:
Any de constitució de l'entitat: 1981
Seu social: Sí, llogada
Persones que componen la junta: 12
Nombre de subscriptors, socis, afiliats:
Nombre de comissions: 6

* Nom: COLLECTIU DE RECERQUES ARQUEOLÒGIQUES DE CERDANYOLA (CRAC)

Adreça: Indústria, 38-40
Població: 08290 Cerdanyola
Comarca: el Vallès Occidental
Telèfon: 935806120
Fax:
Any de constitució de l'entitat: 1987

Seu social: Sí, cedida
Persones que componen la junta: 4
Nombre de subscriptors, socis, afiliats: 18
Nombre de comissions: Sí, depèn.

* Nom: CENTRE D'ESTUDIS SOCIALS D'OSONA

Adreça: Estudis Universitaris de Vic. C/Miramargès, 4
Població: 08500 Vic
Comarca: Osona
Telèfon: 938861222 i 8890394
Fax: 938891063
Any de constitució de l'entitat: 1984
Seu social: Sí, cedida
Persones que componen la junta: 9
Nombre de subscriptors, socis, afiliats: 60
Nombre de comissions: 2

* Nom: GRUP D'ESTUDIS I RECERQUES DE SANT VICENÇ

Adreça: Barcelona, 9-11. Apartat de correus, 54
Població: 08620 Sant Vicenç dels Horts
Comarca: el Baix Llobregat
Telèfon:
Fax:
Any de constitució de l'entitat: 1984
Seu social: Sí, cedida
Persones que componen la junta: 10
Nombre de subscriptors, socis, afiliats: 130
Nombre de comissions: 5

* Nom: GRUP D'ESTUDIS SITGETANS

Adreça: C/ d'en Bosc, 9
Població: 08870 Sitges
Comarca: el Garraf
Telèfon:
Fax:
Any de constitució de l'entitat: 1975
Seu social: Sí, cedida
Persones que componen la junta: 8
Nombre de subscriptors, socis, afiliats: 209
Nombre de comissions:

* Nom: CENTRE D'ESTUDIS IGNASI IGLÉSIAS

Adreça: C/ Ignasi Iglésias

Població: 08030 Barcelona

Comarca: el Barcelonès

Telèfon: 93 3463990

Fax:

Any de constitució de l'entitat: 1987

Seu social: Sí, cedida

Persones que componen la junta: 8

Nombre de subscriptors, socis, afiliats: 201

Nombre de comissions: 4

* Nom: CENTRE D'ESTUDIS DE GRANOLLERS [Es una secció de
l'ASSOCIACIO CULTURAL DE GRANOLLERS

Adreça: C/ Espí i Grau, 1

Població: 08400 Granollers

Comarca: el Vallès Oriental

Telèfon: 93 8790481

Fax: 93 8790481

Any de constitució de l'entitat: 1952

Seu social: Sí, cedida

Persones que componen la junta: 5

Nombre de subscriptors, socis, afiliats: 50

Nombre de comissions:

* Nom: CENTRE D'INVESTIGACIONS ARQUEOLÒGIQUES D'OSONA

Adreça: Sant Pere, 2

Població: 08500 Vic

Comarca: Osona

Telèfon:

Fax:

Any de constitució de l'entitat: 1984

Seu social: Sí, cedida

Persones que componen la junta: 9

Nombre de subscriptors, socis, afiliats: 20

Nombre de comissions:

Nom: CENTRE D'ESTUDIS COMARCALS D'IGUALADA

Adreça: C/ del Dr. Mercader, s/n

Població: 08700 Igualada

Comarca: l'Anoia
Telèfon: 93 8054672
Fax: 93 8050637
Any de constitució de l'entitat: 1947
Seu social: Sí, cedida
Persones que componen la junta: 17
Nombre de subscriptors, socis, afiliats: 660
Nombre de comissions: 11

- * Nom: GRUP D'ESTUDIS HISTÒRICS "GRAMENET DEL BESÒS"

Adreça: Pl. Llorenç Serra, 48-64
Població: 08922 Santa Coloma de Gramenet
Comarca: Barcelonès
Telèfon: 93 4661501
Fax: 93 4661501
Any de constitució de l'entitat: 1994
Seu social:
Persones que componen la junta: 6
Nombre de subscriptors, socis, afiliats: 100
Nombre de comissions:

- * Nom: CENTRE D'ESTUDIS HISTÒRICS DE TERRASSA

Adreça: Pantà, 20, baixos
Població: 08221 Terrassa
Comarca: el Vallès Occidental
Telèfon: 93 7805460
Fax: 93 7801433
Any de constitució de l'entitat: 1987
Seu social: Sí, cedida
Persones que componen la junta: 19
Nombre de subscriptors, socis, afiliats: 120
Nombre de comissions: 4

- * Nom: ÀMBIT DE RECERQUES DEL BERGUEDA

Adreça: Pl. Dtor. Saló, 6
Població: 08600 Berga
Comarca: Berguedà
Telèfon: 93 8380886
Fax:
Any de constitució de l'entitat: 1981
Seu social: Sí, llogada

Persones que componen la junta: 7
Nombre de subscriptors, socis, afiliats: 450
Nombre de comissions: 5

* Nom: CENTRE D'ESTUDIS CENTELLENC

Adreça: Jesús, 25
Població: 08540 Centelles
Comarca: Osona
Telèfon: 93 8812767
Fax:
Any de constitució de l'entitat: 1992
Seu social: Sí, cedida
Persones que componen la junta: 10
Nombre de subscriptors, socis, afiliats: 35
Nombre de comissions: 3

* Nom: INSTITUT D'ESTUDIS PENEDESENC

Adreça: C/ Sant Pau, 13, 1r. pis.
Població: 08880 Vilanova i la Geltrú
Comarca: el Garraf
Telèfon: 93 8140515
Fax: 93 8140515
Any de constitució de l'entitat: 1977
Seu social: Sí, cedida
Persones que componen la junta: 15
Nombre de subscriptors, socis, afiliats: 1212
Nombre de comissions: 9

2.3. Província de Lleida

* Nom: CENTRE D'ESTUDIS SANAÛJA

Adreça: Bassal, 22
Població: 25753 Sanaüja
Comarca: la Segarra
Telèfon: 973 476174
Fax: 973 476174
Any de constitució de l'entitat: 1990
Seu social: Sí, cedida

Persones que componen la junta: 7
Nombre de subscriptors, socis, afiliats: 65
Nombre de comissions:

* Nom: CENTRE MUNICIPAL DE CULTURA

Adreça: Major, 115, 2n.
Població: 25200 Cervera
Comarca: la Segarra
Telèfon: 973 530488
Fax: 973 530488

Any de constitució de l'entitat: 1989

Seu social: Sí, cedida

Persones que componen la junta: 11

Nombre de subscriptors, socis, afiliats: 175 subscriptors llibres, 65 mem-
bres seccions

Nombre de comissions: 5

* Nom: FUNDACIÓ PÚBLICA COMARCAL FRANCESC RIBALTA

Adreça: Dominics, 14
Població: 25280 Solsona
Comarca: Solsonès
Telèfon: 973 482003
Fax: 973 482715

Any de constitució de l'entitat: 1990

Seu social: Sí

Persones que componen la junta: 11

Nombre de subscriptors, socis, afiliats:

Nombre de comissions:

* Nom: CENTRE D'ESTUDIS LACETANS

Adreça:
Població: 25280 Solsona
Comarca: el Solsonès
Telèfon: 973 310770
Fax: 973 391198

Any de constitució de l'entitat: 1995

Seu social: Sí, cedida

Persones que componen la junta: 9

Nombre de subscriptors, socis, afiliats: 60

Nombre de comissions:

- * Nom: CENTRE D'ESTUDIS DE L'ALT URGELL

Adreça: Apartat de correus 165

Població: 25700 la Seu d'Urgell

Comarca: l'Alt Urgell

Telèfon: 973 350254

Fax:

Any de constitució de l'entitat: 1992

Seu social: No

Persones que componen la junta: 5

Nombre de subscriptors, socis, afiliats: 150

Nombre de comissions:

- * Nom: SOCIETAT CULTURAL URGEL.LITANA

Adreça: Pati Palau, 3

Població: 25700 la Seu d'Urgell

Comarca: l'Alt Urgell

Telèfon: 973 350054

Fax:

Any de constitució de l'entitat: 1977

Seu social: Sí, cedida

Persones que componen la junta: 5

Nombre de subscriptors, socis, afiliats: 30

Nombre de comissions:

- * Nom: CENTRE D'ESTUDIS D'ISONA I CONCA DELLÀ

Adreça: Pl. Bisbe Badia, 1

Població: 25650 Isona

Comarca: el Pallars Jussà

Telèfon: 973664085

Fax: 973 664085

Any de constitució de l'entitat: 1988

Seu social: Sí, cedida

Persones que componen la junta: 9

Nombre de subscriptors, socis, afiliats: 203

Nombre de comissions:

- * Nom: ASSOCIACIÓ CULTURAL DELS RAIERS DE LA NOGUERA
PALLARESA

Adreça: Apartat de correus, 34

Població: 25500 la Pobla de Segur
Comarca: el Pallars Jussà
Telèfon: 973 680132
Fax: 973 680026
Any de constitució de l'entitat: 1979
Seu social: Sí, cedida
Persones que componen la junta: 11
Nombre de subscriptors, socis, afiliats:
Nombre de comissions: 5

- * Nom: FUNDACIÓ PÚBLICA "INSTITUT D'ESTUDIS ILERDENCs"
DE LA DIPUTACIÓ DE LLEIDA

Adreça: Plaça de la Catedral, s/n
Població: 25002 Lleida
Comarca: el Segrià
Telèfon: 973 271500
Fax: 973 274538
Any de constitució de l'entitat: 1942
Seu social: Sí, adscrita
Persones que componen la junta: 20
Nombre de subscriptors, socis, afiliats: 36 consellers i 200 col.laboradors
Nombre de comissions: 7 departaments

2.4. Província de Girona

- * Nom: MUSEU DEL MONTGRÍ I DEL BAIX TER, CENTRE D'ESTUDIS I ARXIU

Adreça: C/ Major, 31
Població: 17257 Torroella de Montgrí
Comarca: el Baix Empordà
Telèfon: 972 757301
Fax: 972 757437
Any de constitució de l'entitat: 1976
Seu social: Sí, pròpia
Persones que componen la junta: 12
Nombre de subscriptors, socis, afiliats:
Nombre de comissions: 2

* Nom: INSTITUT D'ESTUDIS DEL BAIX EMPORDÀ

Adreça: Passeig dels Guixols, 16, 7è, 1a.

Població: 17220 Sant Feliu de Guíxols

Comarca: el Baix Empordà

Telèfon: 972 321495

Fax:

Any de constitució de l'entitat: 1981

Seu social: No

Persones que componen la junta: 25

Nombre de subscriptors, socis, afiliats: 150

Nombre de comissions:

* Nom: INSTITUT D'ESTUDIS EMPORDANESOS

Adreça: Pl. de l'Escorxador s/n (AHCF)

Població: 17600 Figueres

Comarca: l'Alt Empordà

Telèfon: 972 670178

Fax:

Any de constitució de l'entitat: 1957

Seu social: Sí, compartida

Persones que componen la junta: 10

Nombre de subscriptors, socis, afiliats: 450

Nombre de comissions: 3

* Nom: CENTRE D'ESTUDIS DEL BAIX FLUVIÀ

Adreça: C/ de la Força, 2

Població: 17257 Torroella de Montgrí

Comarca: l'Alt Empordà

Telèfon: 972 520691

Fax:

Any de constitució de l'entitat: 1950

Seu social: Sí, cedida

Persones que componen la junta: 6

Nombre de subscriptors, socis, afiliats: 60

Nombre de comissions:

* Nom: CENTRE D'ESTUDIS SELVATANS

Adreça: C/ Ave Maria, 5 bis

Població: 17430 Santa Coloma de Farners

Comarca: la Selva
Telèfon: 972 842146
Fax: 972 842146
Any de constitució de l'entitat: 1883
Seu social: Sí, cedida
Persones que componen la junta: 12
Nombre de subscriptors, socis, afiliats: 220
Nombre de comissions:

* Nom: INSTITUT D'ESTUDIS GIRONINS

Adreça: Força, 27
Població: 17004 Girona
Comarca: Gironès
Telèfon: 972 222229
Fax: 972 419016
Any de constitució de l'entitat: 1946
Seu social: Sí, cedida
Persones que componen la junta: 11
Nombre de subscriptors, socis, afiliats: 350
Nombre de comissions:

* Nom: AMICS DE BESALÚ I EL SEU COMTAT

Adreça: Palau Curia Reial. C/ Portalet s/n
Població: 17850 Besalú
Comarca: la Garrotxa
Telèfon: 972 590186
Fax:
Any de constitució de l'entitat: 1958
Seu social: Sí, pròpia
Persones que componen la junta: 18
Nombre de subscriptors, socis, afiliats: 190
Nombre de comissions: 1

* Nom: INSTITUT DE LLENGUA I CULTURA CATALANES (UdG)

Adreça: Plaça Ferrater Mora, 1
Població: 17071 Girona
Comarca: el Gironès
Telèfon: 972 418231
Fax: 972 418230
Any de constitució de l'entitat: 1985

Seu social: sí, pròpia
Persones que componen la junta: 4
Nombre de subscriptors, socis, afiliats: 50
Nombre de comissions: 2

* Nom: CENTRE D'ESTUDIS COMARCALS DE BANYOLES

Adreça: Plaça de la Font, 11
Població: 17820 Banyoles
Comarca: el Pla de l'Estany
Telèfon: 972 572361
Fax:
Any de constitució de l'entitat: 1943
Seu social: Sí, cedida
Persones que componen la junta: 8
Nombre de subscriptors, socis, afiliats: 289
Nombre de comissions: 8

* Nom: TALLER D'HISTORIA DE MAÇANET DE LA SELVA

Adreça: Estany, 3
Població: Maçanet de la Selva
Comarca: la Selva
Telèfon: 972 165492
Fax: 972 858194
Any de constitució de l'entitat: 1981
Seu social: Sí, llogada
Persones que componen la junta: 14
Nombre de subscriptors, socis, afiliats: 205
Nombre de comissions: 4

* Nom: CENTRE D'ESTUDIS COMARCALS DEL RIPOLLÈS

Adreça: C/ del Dr. Raguer, 10
Població: 17500 Ripoll
Comarca: Ripollès
Telèfon:
Fax:
Any de constitució de l'entitat: 1979
Seu social: Sí, llogada
Persones que componen la junta: 11
Nombre de subscriptors, socis, afiliats: 90
Nombre de comissions: 3

* Nom: CENTRE D'ESTUDIS CALONGINS "COLONICO"

Adreça: Pl. del Castell, 1

Població: 17251 Calonge

Comarca: el Baix Empordà

Telèfon: 972 650045

Fax: 972 650837 i 660806

Any de constitució de l'entitat: 1978

Seu social: Sí, cedida

Persones que componen la junta: 7

Nombre de subscriptors, socis, afiliats: 116

Nombre de comissions:

Coordinadora
de Centres
d'Estudis de
Parla Catalana

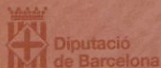
A m b e l s u p o r t

INSTITUT
D'ESTUDIS
ILERDENCS
Fundació Pública de la Diputació de Lleida

"la Caixa"

Diputació
de Barcelona

Àrea de Cultura
Oficina de Patrimoni
Cultural

Generalitat de Catalunya
Departament de Cultura
Centre de Promoció de la Cultura
Popular i Tradicional Catalana

Patronat Flor de Maig
Diputació de Barcelona